

აკაკის

თ ვ ი უ რ ი

პრეპული

წელიწადი პირველი

№ VIII

აპრილი, 1898

თფილისი

Тип. М. Шардв и к^о.-внк. 21. || სტამბა შარდვისა და ბუხ., ნიკ. № 21.

1898

შინაარსი.

გ ა ნ ე ო ფ ი ლ ე ბ ა

I

33.

I	** — ლექსი.	1
II	უბრალო საუბარი („კრებულის“ ფოსტა)	3
III	ოცდა ორი თებერვალი 1898 წ.	16
IV	ზანიძეებები—ხუთ მოქმედიანი კომედია.	23

გ ა ნ ე ო ფ ი ლ ე ბ ა

II

V	რინი-რინის ხელმწიფე—ზღაპარი, ქართლში, ჩაწერილი ვანო ლალიაშვილისაგან.	1
VI	მამაკი და ძალი—ზღაპარი, ჩაწერილი ჯაფახეთში გიგო შატბერაშვილისაგან.	5
VII	ხალხური ლექსები შეკრებილი კახეთში ზ. ჩხიკვაძისაგან.	11
VIII	თამულეა თაპარ დედოფალზე—ჩაწერილი ცხიველში თ. ალ. მაჩაბელისაგან.	19
IX	ტაბაშურო—ლეგენდა.	21
X	აუსაზები—მასალა ნ. ჯანაშიასი.	25
XI	მოსყალე ვდიდრის შვილი—ლეგენდა ხიზაბაფრაში ჩაწერილი კ. გვარამაძისაგან.	29

აკაკის

თ ვ ი უ რ ი

სრულე

9555

წელიწადი პირველი

№ VIII

აპრილი, 1898

თფილისი

Тип. М.Шарадзе и к°. внк. 21. ||| სტამბა შარაძის და აზ., ნიკ. № 21.

1898

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 25-го. марта, 1898 г.

შინაარსი.

კ ა ნ ე ო ფ ი ლ ე ბ ა

I

გვ.

I	* * —ლექსი.	1
II	უბრალოდ საუბარი („კრებულის“ ფოსტა)	3
III	ოდნა ორი თებერვალი 1898 წ.	16
IV	განიძვერები—ხუთ მოქმედიანი კომედია.	23

კ ა ნ ე ო ფ ი ლ ე ბ ა

II

V	რიხი-რიხის ხელმწიფა—ზღაპარი, ქართლში ჩაწერილი ვანო ლალიაშვილისაგან	1
VI	მშაპი და ძალი—ზღაპარი, ჩაწერილი ჯავახეთში გიგო შატერაშვილისაგან.	5
VII	ხალხური ლექსები შეკრებილი კახეთში ზ. ჩხიკვაძისაგან.	11
VIII	თქმულება თამარ დედოფალზე—ჩაწერილი ცხიველში თ. ალ. მაჩაბელისაგან.	19
IX	ტაბაშურო—ლეგენდა.	21
X	აფხაზები—მასალა ნ. ჯანაშიასი.	25
XI	მოწაღე მდიდრის შვილი—ლეგენდა ხიზაბავერში ჩაწერილი კ. გვარამაძისაგან.	29

თვიური „კრებული“

გამოვა ყოველი თვის პირველ რიცხვებში.

წელიწადი ითვლება ენკენისთვიდან ენკენისთვემდე.

„კრებული“ ცალკე ნომრობით არ გაიყიდება.

რედაქცია იღებს დასაბუჯდათ კერძო განცხადებებს.

წლიური ფასი თბილისში მცხოვრებთათვის 6 მანეთია, ხოლო კავკასიის და რუსეთის სხვა ქალაქებში გაგზავნილთ — 7 მან. ნაზევარი წლით 4 მან.

„კრებულის“ რედაქციაში შემოვიდა ზეზარ-საიტყვაობის სასარგებლოდ შეწარულება შემდეგ პითაგან:

	მ.	კ.
მინაფორა მინას ასული ერგემლიძისაგან	..	50
ბელიტონ ლევანის ძე ჩუბინიძისაგან	..	50
იასე საჩინოს ძე ჩუბინიძისაგან.	..	50
ქრისტესია ნიკოლოზის ძე მანაგაძისაგან	1	..
გიორგი ციმაკურიძისაგან	..	50
სოლომონ გიორგის ძე ბაკრატიონისაგან	1	..
გერასიმე თავართქილაძისაგან.	1	..
მალაქია, მაქსიმეს ძე თურმანიძისაგან	1	..
ილაა ზურაბის ძე მერკვილაძისაგან	1	..
ანნა ნიკოლოზის ასული მერკვილაძისაგან	1	..
	<hr/>	
	7 მ.	80 კ.

რედაქცია დიაა ყოველ დღე, გარდა კვირა-უქმეებისა, დილის 10 საათიდან მეორე საათამდის.

რედაქცია არის მთაწმინდაში „მალაია სულებნაია“ ქუჩაზე, სახლი № 4.

ადრესი: Тифлисъ „Кребули“. Малая Судебная, № 4

★ ★

რაც არ იწვის, არ ზნათებს, —
უჩინართ ღვება ნელა.

მოდი, დამწვი, სიუვარულო,
მიაშუქე, სადაც ბნელა!

ერთი წამიც-კი სიცოცხლის,
თუ სხივების მოძფენია,
უსინათლოს და უკრძნობელს
საუკუნოს მირჩენია.

მართალია, მთას რომ დათოვს,
თან სიგრილეს ბარში დაჭკრავს;
თავზე თეთრი, თმა ჭადარა
გულს აგრილებს, გრძნობას ჩავრავს,

მაგრამ ადგილს, ცეცხლის მეშვენელს,
სადაც დაგავს გეენა,
ეს კანონი საზოგადო
თავიდანვე ასცდენია.

ზოეტის გულს, გახურებულს,
სადაც ელავს, ღელავს გრძნობა,
რას მოუძლის თმა ჭადარა?
რას დაჰკლებს ხნოვანობა?

მრწამს სიწმინდე სიუვარულის
ისევ ისე, როგორც ძველათ,
და გულს ვუბებ საკუთხეველათ,
ზედ სიცოცხლის დასაწველათ!...

თუძც ეს მსხვერპლი საიდუმლო
საიდუმლოთ იწვის, ჭქრება,
მაგრამ ზოგჯერ ჩემ ტანჯვაშიც
არის დიდი ნეტარება...

„კრებულის“ ფოსტა

გულ-გრილობაზე უფრო საწყენათ და გულ-საკლავათ მე არა მიმაჩნია რა და მიტომაც მოხარული ვარ, რომ ჩვენმა ჟურნალმა, მწარეთ თუ ტკბილათ, უმეტესობას გულში გაუსისინა. ეს იქიდან ჩანს, რომ დღითი დღე, თან და თან უფრო მეტი წერილები მოგვდის რედაქციაში. ბევრი მათგანი გულის წყრომის დროს არის დაწერილი და ჩვენს კიცხვა-გინებას შეიცავს, მაგრამ უმეტესობა-კი გულ-წრფელათ გვეკითხება სხვა და სხვა რამეების შესახებ. ყველას რომ პასუხი გავცეთ, შეუძლებელია და ზოგიერთებს-კი არ დავაგდებთ უყურადღებოთ და წერილის შინაარსსაც აქვე მოვიტანთ:

„ბატონო რედაქტრო! გადავიკითხე თქვენ მიერ გამოცემული თვიური ჟურნალი „კრებულის“ IV ნომერი და ახლა უფრო ნათლათ დავრწმუნდი, რომ თქვენს ბუნებრივ ნიქს ვირულ მხატვრობაში, ტლინკვა-ყროყინში მობადლე არა ჰყავს. ღმერთმა მეტი შნო მოგცეთ, მაგრამ ნუ დაივიწყებთ, რომ თქვენს ხელის მომწერთა შორის იქნება არიან ისეთნიცა, რომელნიც „კრებულის“ გამოწერით მოვლიან რამეს, და არა ისეთს ვირის გაკვეთილებს, როგორც თქვენ აწვდით თქვენს ხელის მომწერლებს. თქვენრ ხნისა ზე ჰალარისა მიინც გრცხვენოდეთ! სვინიდიისიკ კაი საქანელიაო, თუმცა თქვენ ამ ბოლო ხანში იმას ისე უფრთხით, როგორც ჰირსა!“

„ერთი მკითხველთაგანი“

მ ა ს უ ხ ი .

გადავიკითხე ეს თქვენი წერილი ზე უნდა აღვიარო, რომ რამდენათაც საზოგადოთ მეწყინა, იმდენათვე კერძოთ, პირადათ მიამა. მაგრამ ამას, როგორც ნაწერზე გეტყობათ, თქვენ თქვენდა თავად ვერ გაიგებთ, თუ არ აგიხსენით. საზოგადოთ მეწყინა, რომ თქვენისთანა კაცები რეულან ჩვენში, თუმცა იმასაც კი ვფიქრობ, რომ ქართველი არ უნდა იყოთ, ზე თუ ხართ, უეჭველათ სულით ავთმყოფი იქნებით და ღმერთმა გაგკურნოთ! კერძოთ-კი, პირადათ სასიამოვნოთ მიტომ დამირჩა, რომ უღირსი კაცისაგან ღირსეულათ ვისიმე მოხსენება ისეთივე შეურაცხყოფაა, როგორათაც ღირსეულისაგან წუნის დადება. უღირსისაგან გმოზა თვით ქება-დიდებაა. „მზგავსმან მზგავსისა თანა განისვენოსო“ — ბრძანებს საღმრთო წერილი. დიახ, ყველას თავისი მზგავსი ზე შესაფერი მოწონს! თუმცა ზოგიერთების აზრით ის არის მოსაწონი კაცი, ვისაც ავებიცა და კარგებიც ერთნაირათ თანასწორ-კეთილათ იხსენიებენ, მაგრამ მე კი იმას ვაძლევ უპირატესობას, რომელიც კარგ კაცებს უყვართ და აქებენ და იმავე ღროს ცუდებს სძულთ და აგინებენ. კაენის ძმობა, პილატეს მოყვრობა და იუდას მეგობრობა, აბა, ვისგან რა სანატრელია?! ზე ღმერთმა ნურც ჩვენ მოგვიშალოს კარგების მოყვრობა და ცუდების მტრობა-სიძულელი!...

2

„ჯერ, სანამღი თანაგრძნობას გამოგიცხადებდე, უნდა აღსარება გითხრა: მე ერთი იმათგანი ვიყავი, ღროს რომ მისდევენ და თავის გამოჩენით კმაყოფილი არიან.“

„სამშობლო“, „მამული“, „გაუმარჯოს საქართველოს“, „მრავალ-ვამიერ“ და სხვანი ყოველთვის ენაზე მეყერა. ქართულ წარმოდგენებს არ ვაკლდებოდი, პირველ რიგში მქონდა სკამი და ჩემი „ვაშა-ვაშას“ ძახილი ქანდარას ნიშანს აძლევდა. სადაც საქველ-მოქმედო კი რამ ყოფილა; მეც იქ პირველი გავჩენილვარ. მამის დანატოვები სამკვიდრო ამაში ხელს მიწყობდა. მტერიც მომადლიე-ბული მყავდა და მოყვარეც. ყველას მოგწონდი და მეც თავი მომქონდა. იტყვის კაცი: ამას მეტი ბედნიერება რაღა უნდაო? მეც მაგ აზრის ვიყავი, თუმცა კი ხშირათ რაღაცა გამოურკვეველი და შეუგნებელი გულზე მკბენ-და, თითქო რაღაც მაკლია და შევსება ეჭირვებო. ჩემ-და თავად ვერ მივხვდი და მთქმელი კი არსად იყო.

ქუთაისში ცხოვრობს ერთი მეგრელი ქალი. შინ ვაზდილია, ე. ი. გრძნობაცა ღ გონებაც საკუთარი აქვს, ვარეწრობით შეუბღალავი და თავის-თავად, ცხოვრების დაკვირვებით ნავარჯიშევი. ერთხელ იმასთან შევედი და უნახე, რომ წინ რაღაც წიგნი ეღვა და კითხულობდა. გულ-მკერდი ებერებოდა, სახე უღელავდა და მღიმარე, მედიდურ სახეზე ცრემლები მოგორავდენ. ვთქვი: აბა ეს არის — მზის ქიატს რომ იტყვიან მეთქი... დიდ ხანს შევ-ჰყურებდი ხმა ამოუღებლათ და ვტკბებოდი მისი რაღაც მედიდური შვენიერებით. მივხვდი, რომ ამაღლებული გრძნობა ხორცსაც აშვენიერებს ღა სახეს მომხიბლავათ ბექდავს... გვიან შემნიშნა და გააგლო წიგნი უკმაყოფი-ლოთ. ჩვეულებრივი მოკითხვის შემდეგ შევიტყვე, რომ, ჰოი, საკვირველებავ, ქართულ წიგნს კითხულობდა და იმას აედღვებია!... მიმითითა „კრებულზე“ და მკითხა: „როგორ მოგწონს, ბაში-აჩუკის“ საცოლოო?“ მე თვალი დავაქვიტე, რადგანაც არ განხლდით ქართული წიგნების მო-

ტრფიალედ და, როგორც სხვა რამ, არც ის წამეკითხა.
„წაიკითხეო—მითხრა—ღე თქვენი აზრი შემატყობინეთო.“

გამოვართვი წიგნი. მეტი რაღა გზა მქონდა, უნდა წამეკითხა თავიდან ბოლომდე, მაგრამ განსაცდელში კი ჩავევარდი!... დიდი ხანი მას შემდეგ, რაღა კი გინნაზი-იდან გამოვედი, ქართული აღარა წამეკითხა და კითხვას გადაჩვეული ვიყავი. დავიწყე ქაპან-წყვეტით კითხვა, შინ რომ დავბრუნდი. ჯერ თავს ძალა დავატანე, მაგრამ ბოლოს კი ნელ-ნელა წამიტყუა მოთხრობამ ლე, ერთხელ რომ აღარ ვიკმარე, სამჯერ ზედი-ზედ ვადვიკითხე და მართლა რომ რაღაც უცნობი სიამოვნება ვიგრძენი! ის დღე იყო და ის დღე. იქიდან დაწყებული აქამდე არა თუ „კრებული“, სხვა ქართული წიგნებიც აღარა დამიგდია რა, რომ არ წამეკითხოს. შემიყვარდა კითხვა და ახლა კი ვგრძნობ, რომ სამშობლო ნიადაგზე ფეხის დგმა სანატრელი და სამკურნალო ყოფილა: ნაკლი შემევესო და ის მოწყენა ანუ ის „სკუკა“, ზოგიერთებს რომ აღრჩობს, მე ვეღარ მეკარება. აი, ამას შემდეგ ვალდებულათ ვრაცხ ჩემ თავს ვისურვო წარმატება თქვენი „კრებულის“, როგორც ჩემი საკეთილ-დღეო პირველ მიზეზის და თანვე ვინატრო თქვენი დღეგრძელობაც.“

მედიკალიზაცია

მ ე ზ ს უ ხ ი .

უმაღლოდეთ იმას, ვინც მოგხილბათ და სასურველ გზაზე დაგაყენათ, თვარა ჩემი ნაცარა „კრებული“ აქამდისაც შეუძნეველი დარჩებოდა თქვენგან. თქვენს კმაყოფილებას მეც შევეურთებ ჩემ სიამოვნებას და ვისურვებ, რომ თქვენისთანა უძღვები შვილი სხვაც ბევ-

რი დაბრუნებოდეს მშობლიურ ნიადაგს. პირადადაც მე სასიამოვნოა და მიიჩნევა თქვენი წერილი: მწერალმა თუ თავისი გრძნობა სხვასაც აგრძნობინა და თავის მღელვარებით სხვაც ააღელვა—კმარა, მეტი რაღა უნდა მას? მაგ ნაირი, შორეული, მხოლოდ წარმოსადგენი თანაგრძნობაა, რომ გულს უმთვლეს და ამხნევეს მოღვაწეს, და არა ის გარეგანი ნიშანი თანაგრძნობისა, რომელიც ხშირათ და უმეტესათ სხვისი ფეხის აყოლით, ტაშის კვრით „ვაშა-ვაშას“ გაიძახის.

3

ზოგიერთები მეკითხებიან დ. კ. შესახებ: „რა ვიფიქროთ იმ კაცზე, რომელიც ღღეს აქ არის ზე ხვალ იქო, ხან ერთს ამტკიცებს და ხან მეორესო?“ და აი ჩემი პასუხი: მიკვირს ქეშმარიტათ, რომ მარტო დ. კ. ამოგილიათ ნიშანში! განა ცოტა არიან ჩვენში, რომ ხან მარჯვნივ უვლიან ბუქნას და ხან მარცხნივ? სადილობამდე ერთს გაიძახიან და ნასადილევს კი მეორეს და მათზე ხმასაც არაფერ იღებს!... გასაოცარია ქართველების ქრისტიანობრივი სულ-გრძელობა: რაც უნდა დიდი დამნაშავე იყოს მის წინაშე ვინმე, თუ კი შენიშნა მკირე რამ სინანული, გინდ ის სინანული მოჩვენებულისა იყოს, ყოველივეს მიუტევებს და დაივიწყებს გადასულს! ეს თავის თავად დიდი გრძნობაა, მაგრამ ცხოვრებაში-კი გამოუსადეგარი და მავნებელია. მართალია, საღმრთო წერილი ბრძანებს: „მიუტევეთ და მოგეტევოსთა“, მაგრამ ეს იმას კი არ ნიშნავს, რომ ნურც გაუფრთხილდები და ნურც ეკრძალებიო. მაგალითად, შემოვიდა შენს ოჯახში მპარავი და გაგქურდა. უნდა მიუტევეო და სამაგიერო არ უზლო, მაგრამ ისე კი არ

უნდა დაიფიქრო, რომ მეორეთაც კიდევ შემორყვანო შენს სახლში და ხელ-მეორეთ მისცე შემთხვევა ქურდობისა. სახედარი რომ ზამთარში საღმე ტალახში ჩაფელობა, მერე იმ გზაზე ზაფხულშიაც ვეღარ გაატარებ. მიკვირს, რომ ჩვენ ზმისგანაც ვერ გვისწავლია ქკუა, რომ გავფრთხილდეთ ხოლმე! ის, ვისაც ერთხელ და ორჯელ საზოგადო საქმეში მუხანათობა შემჩნევია, რალა სანდოა და სახსენებელი?! ავისა და კარვის გაურჩევლობას ქართველობისას ჩვენ უფრო მის საზოგადო საქმისადმი გულგრილობას მივაწერთ, ვიდრე უგნურებას და ეს არის, რომ გული გვწყდება!... ისინიც, ვინც ღღეს აქ არიან და ხვალ იქ, არც მტერი იციან და არც მოყვარე, მოგვაგონებენ იმ დაქირავებულ მეომრებს, რომელნიც იქით-ქენ მიიწვედნენ, საიდანაც მეტ გამოსარჩენს ელოდენ და თავისიანებს-კი არა ჰზოგავდნენ, ოღონდ-კი მტრის, მაგრამ მწყალობელი მტრის, გული მოეგოთ! აი, ამას მოგახსენებთ საზოგადოთ და რაც შეეხება საკუთრად ბ. დ. კ—ს, იმაზე ფიქრით თავს რათ იწუხებთ? ის იმ გვარ არსებათაგანია, რომელსაც კანონი სჯის, სამღვდელობა ღმერთს ავედრებს და გონიერი ერისკაცობა-კი ფრიდება. მე კი, ჩემდა თავად, მგონია, რომ ეგ საბრალო სულით ავთამყოფია და ექიმობა ექირება. განაცოტა არიან გიჟები, რომ აულიათ კეტი ხელში და გამვლელსა და გამომვლელს, ვინც კი შეხვდებათ, გაურჩევლათ უთხლაშუნებენ? ისინი მაშინ დარწმუნებული არიან, რომ სიმაართლით იქცევიან და კარგ საქმეს ჩადიან. დამერწმუნეთ, რომ სწორეთ მაგ ღღეშივია ბ. დ. კ. და ჩვენი მხრით სამღურაფი უსამართლობა იქნება. ვისურვოთ კი მხოლოთ, რომ გაიკურნოს ის საბრალო!...

„სხვათა შორის ამ ღღებში ერთი ჩხუბი მომივიდა ბ. N... N... არ ვიცი; რა პირადობა აქვს შენთან, მაგრამ ძალიან წინააღმდეგი კია შენი. საჯაროთ ამტკიცებდა, რომ შენი „კრებული“ უვარგისი, გამოუსადეგარი რამ არის: იქ არც სამეცნიერო ზე არც საფილოსოფიო არა მოიპოვება რა, გარდა ყოველ ღლიური და ჩვეულებრივი აქია-ბაქიისაო. ინტელიგენტისათვის მაგის ხელში აღება და წაკითხვა ღროს დაკარგვიაა“ ზე სხ.

ზ ა ს უ ხ ა .

შემცდარხარ, ჩემო კარგო, რომ წინააღმდეგობა გაგიწევია! მართალი უთქვამს ბ. N... N... ს: ისე, როგორც მაგას ესმის მეცნიერება და ფილოსოფია, მართლაც რომ ჩემ „კრებულში“ არც სამეცნიერო და არც საფილოსოფიო არ არის რა. მე საზოგადოთ მწერალს ისე ვუყურებ, როგორც პედაგოგს, სხვების გამზრდელსა და გამწვრთნელს, მხოლოთ იმ განსხვავებით, რომ მწერლის სარბიელი უფრო ღიღია. მასწავლებელი რამდენსაჲე მოწაფესა წრთენის და მწერალი-კი მთელ ხალხს და არა თუ მარტო აწმყოში, — მომავალშიაც. მოძღვარი უნდა ცდილობდეს, რომ მოწაფეს მისთანა საზრდო აძლიოს, რომელიც კეთილად შეერგება მის სულსა და ხორცს და კარგათ უნდა ჰქონდეს შესწავლილი მისი ბუნება და ძალ-ღონე, უამისოთ, იმან რომ, აქა და მეცნიერ-ფილოსოფოსი ვარო, აღმა ფრენა დაიწყოს თავ-მომწონეთ, ვერ რას არგებს. მე მყავს მხედველობაში ჩემი მკითხველები, ჩემი წრე, და იმათთვისა ვწერ და

არა იმ ინტელიგენტებისათვის, რომელთაც ევროპის სი-
ბრძნე-მეცნიერება შეუსწავლიათ და მაინც ვერ გადი-
ან ფონს. რა მაქვს სააღმაფრენო? და რომ კიდევ
შემეძლოს აღმა ფრენა, განა ვისურვებ?! ვისთვის და
რისთვის? მეცხვარის ძაღლსაც კი აქვს იმდენი ჭკუბა,
რომ წინ წაძღოლის დროს არ დაშორდეს ცხვრებს. ხში-
რათ შეჩერდება და უცდის, რომ არ ჩამომრჩენ და მე-
ღმა არ მომტაცოსო. და მე რათ მინდა, რომ მაღლა-
მაღლა არწივივით ვიფრინო იმ დროს, როცა დაბლა სამ-
წყსო ჩემგან თანხლებას მოითხოვს? აი მე ამ აზრისა ვარ
და მიტომაც პირ იქით ვურჩევ იმ შენს ბ. №... №...ს
ხან და ხან ლომ-არწივობას თავი დაანებოს და მეცხვარის
ძაღლს მიჰბადოს ხოლმე, რომ მხოვალეობა უფრო სინი-
დისიერათ აასრულოს.

5

„ჩემ დათაკოს რაღაც ეშმაკათ ისე შეუყვარდა
ქართული წიგნების კითხვა, რომ დღე და ღამ სულ შიგ
ჩაკირკიტებს. მეშინია, ვაი თუ სხვა საგნებში ჩამორ-
ჩეს და ეს სულ შენი ბრალი იქნება, რომ თავდაპირ-
ველათ შენ ააგულიანე და წაახალისე. გამიჯიუტდა,
პირდაპირ მეუბნება: „თუ ქართულის კითხვა ამიკრძა-
ლეთ, სულ თავს დავანებებ სწავლასო.“ ღმერთმა მტე-
რი შეგიწუხოს, მე შეწუხებული ვიყო!... არ ვიცი. რა
ვქნა? მინდოდა, დასამშვიდებლათ „ჯეჯილი“ გამომეწე-
რა, მაგრამ მისმა რეპეტიტორმა დამიშალა: „მისი გა-
მოწერა ტყუილი ხარჯი იქნება და მისი კითხვაც დროს
დაკარგვიაო. უვარგისი ჟურნალია და საყმაწვილო შიგ
ბევრი არა მოიპოვება რაო. უმჯობესია რომელიმე რუსუ-

ლი საყმაწვილო ჟურნალი გამოიწეროთ და შეე-
თარგმნირა.“ ეს ვუთხარით დათიკოსაც, მაგრამ არ შერე-
ბა: „ჯეჯილი“ მინდაო!“ და ახლა რას მირჩევ—ღირს
მისი გამოწერა თუ არა? *)

ზ ა ს უ ხ ი

„ჯერ, სანამ „ჯეჯილის“ შესახებ პირდაპირ პასუხს
მოგცემდეთ, მომისმინეთ შემდეგი მოხსენება: ჩვენი
ქართული მწერლობის ნაკლი ის არის საზოგადოთ, რომ
კრიტიკოსები არა გვყავს და კრიტიკა არა გვაქვს. ყვე-
ლას ის მიაჩნია საყოველთაოდ კარგათ, რაც თვითონ
პირადათ მოწონს და იმასა დებს წუნს, რაც არ ეჭა-
შნიკება. ერთხელვე საზოგადო გადაჭრილი კანონით არა-
ვინ ხელმძღვანელობს. ვის არ გაუგონია ჩვენში ამ გვარი
სიტყვები: „რა ფუჟოთ, რომ უსწავლელი არა ვარ და
თვითონ წერა არ შემოძლია? განა მაგიტომ ვერ გავარჩევ
ნაწერსო?! მზარეული არა ვარ, მაგრამ საქმელს კი
შევატყობ, კარგია თუ ცუდიო!“

ეს შემცდარი აზრია. კაცი ყოველთვის ერთ გუნე-
ბაზე არ დგას, რომ მისმა შეხებამ ყოველთვის ერთნაი-
რი სისწორით ამხილოს. ერთი და იგივე შეჭამადი სხვა
და სხვა დროს შეიძლება სულ სხვა და სხვა ნაირათ
ეჩვენოს, მაგალითად, როცა სიცხე აქვს ადამიანს, მაშინ
ტკბილიც კი ემწარება პირში. ნამდვილი გარჩევა კი
მხოლოდ იმას შეუძლია, რომელიც მარტო თავის საკუ-

*) ეს წერილი რუსულათ იყო დაწერილი, მისი მომწერი
მაღალი წოდების ქართველი ქალია.

თარ გემოს კი არ უჯერებს, იცის კიდევაც კანონი, თუ როგორ უნდა მომზადდეს ეს თუ ის შექამადი ღ ახსნას: რა და რა მასალაა საჭირო და რა მოსვლიათ მეტი ან ნაკლები შეკაზმისა და შეზავების დროს. და თუ ეს ასეა, მაშ რაღა უნდა ვთქვათ იმათზე, რომელთაც ხელოვნებაც კუჭის გზით უნდათ წაიყვანონ? ჩვენში, სამწუხაროთ, ერთი ვინმე წამოიძახებს: ეს და ეს თხზულება კარგიაო, ან ცუდიაო, სხვები ბანს მისცემენ და მორჩა, გათავდა, დამყარდა აზრი! მერე საზოგადოთ ყველა იმასვე გაიძახის სხვების აყოლით. ამიტომაც ჩვენში ბევრი რამ არის უღირსათ მოწონებული ღ აგრევე უმართლოთ დაწუნებულიც. სხვების ფეხის ხმის აყოლას და მიმბაძობას დიდი მომხიბლავი ძალა აქვს. ეს ადვილი შესამჩნევია, განსაკუთრებით საზოგადოთ ხელოვნებაში, რომელსაც შეგნებული გამრჩევი ბევრი არა ჰყავს. ვინ გაბედავს, რომ რომელიმე გამოჩენილი მხატვრის, მესაკრავის, ანუ მწერლის ნაწარმოები არ მოიწონოს ღ არ აქოს, ვითომ და თავის თავათ რომ უმეცრება არ შემწამონ!

სხვისი ჩაგონებით ბევრი რამ წარმოუდგება და მოეჩვენება კაცს. წამხედურობა გადამდები სენია. გამოგონია: ერთ ოჯახში, სადაც ყველა ელამი იყო ღ თვალებს აპარპალებდენ, ერთი შევნიერი თვალ-ლამაზი, პატარძალი მიიყვანესო და, წლის თავზე საყოლში რომ დაბრუნდა, მისიანებს ცნობა გაუჭირდათ, თვალი გაფუჭებოდა და აპარპალებდაო. სხვისი სიტყვა და სხვისი ქცევა იქაც კი ჰრის, სადაც დიდი შეგნება არ უნდა, თვარა მეცნიერება-ხელოვნებაში წინ რა აღუდგება? ზოგჯერ საუკუნოებია საჭირო, რომ რომელიმე დროის შეცდომა გაასწოროს. ამ ორმოცდა ათი წლის წინეთ

ვის დაჯერებდით რუსეთში, გინდ ის მოწინავე წრის-
კაციც ყოფილიყო, რომ ოზეროვი და კუკოლნიკი შექს-
პირზე და შილერზე უკეთ არ სწერდენ დრამებს და ხე-
რასკოვი და ბენედიქტოვი ბარონსა და შელლის არა-
სჯობდენ? იყვენ მისთანებიც, რომ ბულგარინს დიკვენს
აღარებდენ. დღეს-კი ყველას ეცინება ეს. რაღა შორს
მივდივართ, ჩვენშიაც შვიდი საუკუნის განმავლობაში,
სადაც რუსთველს-კი ახსენებდენ, იქვე წამოასკუბებდენ
ხოლმე შავთელსა და ჩახრუხასაც, თითქმის უფრო მაღლაც
აყენებდენ. რა იყო მიზეზი? მხოლოდ ერთხელვე ნათქვამის
აყოლა!... რომ კითხულობდენ და გაგება უჭირდათ, ჰფიქ-
რობდენ ალბათ აქ არის სიბრძნე, რომ გაგება გასაჭირიაო!
ჩემ სიყმაწვილეში მე თვითონ გამიგონია მოხუცებული
ქართველებისაგან: „შავთელი და ჩახრუხა სიბრძნის
ზღვა არის, რომ შეცურო, ვეღარ გამოცურავო და
რუსთველი-კი უბრალო სასიამოვნო რამო. ის თითქო
ხუმრობს და უბრალო ღელეში ჭყუმბალობს, მაგრამ
მანც მეტათ სასიამოვნო რამ არისო.“ რა იცოდენ იმათგან
რომ გენიოსური რამ მხოლოდ ის არის, რაც ადვილით
გასაგებია და გზა-გზა გაუჭირვლათ ხელათ იქერს გამ-
ლეღ-გამომვლელს და უბრალო, ადვილ-გასაგებ სიტყვებით
ხიბლავს გრძობა-გონებას? ეს მამა-პაპური ცოდვა-
შეცდომა დღემდისაც გვიწევს ჩვენ და ხშირათ უბრალო
გაბერილი და გაბტყელებული, ბუნდოვანი რამ საქებათ
პიგვარჩნია!... ამ გვარმა შეხედულებამ და უკრიტიკობამ
ისე გაგვიფუქა გემო ხელოვნების შესახებ, რომ კარგსაო
და ავს ძნელათ ვარჩევთ და ხშირათ სხვისი რამ ჩვენნი
კვგონია.

ერთ მექანდაკე უცხოელ ქალს ვიცნობდი: მის სა-
ქუშავო ოთახში რომ შესულნიყავით და გენახათ მისგან

გამოქანდაკებული სხვა-და-სხვა რამეები, გაგიკვირდებოდათ. განსაკუთრებით პატარა ბავშვები და ანგელოზები ისე ცოცხლათ გამოჰყავდა, რომ თვალს ვერ მოაშორებდა კაცი. თვითონ კი თავისი პატარა ვაჟის სილამაზით იყო გატაცებული, თუმცა მაინცა და მაინც დიდი არა იყო რა. ერთხელ მე გავეზუმრე: ხომ ორივე თქვენი წარმოშობილია და რატომ ამ ქანდაკებზე კი არასაბრძანებთ-მეთქი? გაიღიმა და მითხრა: ქანდაკი მხოლოდ ხელოვნურათ მიმზავსებულია და ეს, ჩემი პეტია-კი, ნამდვილია და ცოცხალიო და რაც უნდა იყოს, მაინც კიდევ აჯობებს უსულსო და უხორცო ქვასო. ქანდაკი მიბადვით და წარმოდგენით გამიკეთებია და ჩემი პეტია-კი, მუცლით მიტარებია, ნელ-ნელა ჩემი სისხლით მიზრდია და თავის დროზე ტანჯვით მიშობიაო.“ სწორეთ ესევე ითქმის თხზულებაზედაც. რასაც და რაზედაც წერს მწერალი, თუ ის დიდ ხანს გულში არ უტარებია, საკუთარი გრძნობა-გონებით არ უსაზრდოებია და თავის დროზე არ წარმოუშობავს, გარეგანათ შვენიერიც რომ იყოს, სრული მაინც არ ეთქმის. ფუტკარი რომ თავის სხეულში არ გაატარებდეს ხალმე სანთლის ფიჭვს და ყაქის ქია შიგნიდან არ იხვეწდეს ძაფს და ისე მხოლოდ გარედან ატმანსიდენ, არც ერთი ლ არც მეორე ის აღარ იქნებოდა, რაც არიან დღეს. ჩვენი მწერლობის ნაკლიც ეს არის, რომ ის არ არის მშობლიურ დარჯაკში გატარებული, ავტორისაგან შესისხლ-ხორცებული და მხოლოდ წარმოდგენითა და მიმბაძობით არის გამოქანდაკებული. ჩვენი მწერლობის უმეტესობას ჰგონია, რომ უთუოდ დიდი საგანი, სამეცნიერო, ქკუის სასწავლებელი რომ უნდა აიღონ და იმაზე სწერონ, მაშინ როდესაც ძალ-ღონე კი ნებას არ აძლევსთ შესისხლ-ხორცებისას

ღ მეგრე ისე, როგორც საკუთარი რისამე წარმოშობისას. ამ გვარი ცოდვებით არიან ხოლმე უმეტესათ ავსებულნი ჩვენი ჟურნალ-გაზეთები. და ეს უბედურება ასცდენია თავიდან მხოლოდ ერთად ერთ „ჯეჯილს“. აქა და საყმაწვილოაო, ავტორები ცდილობენ, რომ გაუზვიადებლათ, გაუბერავეთ, მარტივათ, მშობლიურ რამეებზე სწერონ, რომელიც თვითონაც შეთვისებული და შესისხლ-ხორცებული აქვთ. ამ გვარი მწერლები არიან: თედო რაზიკაშვილი, ვანო, ილიკო, გ. იოსელიანი, ვ. აღნიაშვილი და სხვანი. გვიკვირს, რომ ამ ყოველად სასარგებლო ჟურნალ „ჯეჯილს“ თანა-მგრძნობი ცოტა ჰყავს და ყოველ ოჯახში არ მოიპოვება, რომ მოზარდი ქართველობა ამ თავითვე შინვე იწვრთნებოდეს!... აბა მიჩვენეთ ჩვენში მისთანა ნიჭიერი მოღვაწე ვინმე, რომ თავდაპირველათ მშობლიურზე არ დაეწყოს ვარჯიშობა, არ ესწავლოს მხედრული თუ ხუცური წიგნი, ზღაპრები და ანდაზები არ ცოდნოდეს? ისინი კი, რომელნიც მშობლიურ ნიადაგს მოსხლეტიან და პირდაპირ გადასულან უცხოზე, ორთა შუა რჩებიან და ველარც ერთს ველარ წვდებიან. ჩემი აზრით დიდი ცოდვა და დანაშაულობაა, რომ ამ გვარ წიგნებს იმ თავითვე ოჯახშივე არ აწვდიან ყმაწვილებს მშობლები და თქვენც გირჩევთ: ნუ უშლით თქვენს დათიკას ქართულის კითხვას, თორემ ინანებთ ზევიანლა იქნება!... და რაც შეეხება თქვენი შვილის რეპეტიტორს, ის ერთი იმ ცხვართაგანი ყოფილა, სხვის ხმაზე რომ თვითონაც აბლავლდებიან და ყვირიან ხოლმე. დამერწმუნეთ, ქალბატონო, რომ „ჯეჯილის“ კითხვა პატარაებისათვის კი არა, დიდი ბავშვებისათვისაც სასარგებლოა და თქვენც რომ ჩახედოთ ხოლმე შიგ ხანდახან, არას გაწყენთ.

დღეს ირაკლის დასაფლავების დღეა. მას აქეთ ასი წელი შესრულდა, რაც საქართველოს ქართლ-კახეთმა მაღალ-გონიერ სოლომონ მდივნის დატირებით მიწას მიაბარა გმირთა-გმირი და იმერეთმა, იმ უმეტესმა საქართველოს ნახევარმა, ზარი აუშვა, რომ ერთად ორ ძმას, ორ გაუყრელ ნახევარს, აღმოსავლეთ და დასავლეთ საქართველოს, თანასწორათ ეგლოვა დიდებული ქართველი. „ათასი წელი—ვითარცა გუშინდელა დღეა“, ამბობს უკვდავი წინასწარმეტყველი დავით. და მაშ ასი წელი რაღათ უნდა იხსენიებოდეს საუკუნეთა უფსკრულში? მაგრამ ამ ჩვენს ცხოვრებაში-კი ერთი საუკუნეც დიდია: ცხოვრებას ფერს უცვლის, ძველს აქცნობს, ახალს აღმოაცენებს, უკუღმას წაღმა აბრუნებს და წაღმას უკუღმა სცარავს. რა იყო მაშინ და რასა ვხედავთ დღეს? მაშინ თვალსაჩინო ამბობება და მოუსვენარობა, დღეს-კი სათვალდათვალო „მშვიდობა ოც კაცთა შორის სათნობა“. „მართალი, ვითარცა ფინიკი, აღევაფდეს და ვითარცა ნაძვი ღებანისა განმრავდესო“. რა იყო ამ ასი წლის წინეთ? შავი ქირი მუსრს ავლებდა ჩვენს ქვეყანას, რომ მისი მძვინვარება საშარადისო სახსოვრათ დაეგლო ჩვენთვის, მაგრამ ირაკლის სიკვდილმა, როგორც

ყველაზე უფრო მეტმა უბედურებამ, გადააჭარბა და და-
ავიწყა ყველას კერძო და პირადი. ეტყობა, მაშინდელ-
ლი აქამდისაც უწევს, რომ დღესაც ცა მოღრუბლულია,
მთა-გორები ნისლით დაბურვილან, რომ თავი აღარ გა-
მოიჩინონ და თვითოეულს ჩვენთაგანს რაღაც გამოუთ-
ქმელი ურვა მძიმე ლოდით გულზე აწევს... გაბრწყინ-
ვებულია მხოლოდ უძლურთა სასოება სამლოცველო,
ჭირთა მკურნავი სვეტი-ცხოველი, საითკენაც ხალხი მი-
ეშურება და, შიგნით რომ ტევა აღარ არის, დღეს ჩამო-
მტირალ მცხეთის ტაძარს გარს ეხვევა. წინაშე მის-
სა, ვინც მოციქულთა და მათ მოადგილეთა მიანიჭა „შე-
კრა-გახსნის“ უფლება, გაისმის გრგვინვა მთავარ-ღიაკ-
ნისა: „ანააააფემა!“ მგალობელთა გუნდი კრიმანქულით
ენმატკბილ-კავშირება. საყდარში საოცარი მღუმარებაა.
წამიერთა გაქვედა ხალხი. ყველას რაღაცამ უკბინა
გულზე... ჰგონიათ უწევს და სასოებით შეჰყურებენ
მას, ვინც ჩვენს სარწმუნოებას ქვა-კუთხედით სიყვარული
დაუდვა: „შეიყვარე მოყვასი შენი, ვითარცა თავი თვი-
სი“ და „მიუტყვეთ, რაშეთუ მოგეტყვით“ „მოგვიტე-
ვენ, უფალო, შეცოდებანი ჩვენნი“—ამბობენ გუნე-
ბაში მლოცველები. და მათაც სანუგეშოთ საიდუმლო
ხმა ჩაჩურჩულებს ყურში: „მოგუდით ტვირთ-მძიმენო და
დამაშვრახნო, რათა განგისვენოთ“. აქ იცვლება კილო
განგაშისა და გრგვინვის. იგივე მთავარ-ღიაკანი სასო-
ებით შეჰლაღადებს ყოვლის შემძლებელს და მრავალ ჟა-
მიერთ იხსენიებს ღირს-სახსოვარ გმირებს. მათ რი-
ცხვში ირაკლიც გამოერია. „აამინო!“ გაისმა ხალხში
ერთპირი ჩუმი დვრინი. გათავდა წირვა, გადახდილ იქ-
მნა ჰანაშვილი, ხალხი ნასადილევს დაიშალა, წავიდ-წა-

მზავიდა; დაღამებამაც მოატანა, ჩამოვარდა ჩვეულებრივი სიჩუმე და არარაობა. ჯანლი მზას იქით გადავიდა, ცამ ღრუბელი გადაიყარა, მთვარემ გამოიქიბა და იქ, სადაც ირაკლის სურათი ესვენა და მისი თოფი იყო ჩამოკიდებული, ორი აჩრდილი გამოჩნდა: გულ-ხელ-დაკრეფილი, თავ-ჩაღუნული, თვალ-ცრემლიანი ზის ოთხმოცი წლის მოხუცი და თავზე ადგას შუა-ხნის ტან-მორჩილი კაცი. საიდან გაჩნდენ ისე, რომ თვალმა ვერ მოასწორო? მალღით მთვარის სხივებს გადმოჰყვენ თუ ქვესკნელით ამოვიდენ? შორს გაჰყურებს მოხუცი ნაღვლიანათ. მოწიწებით შეჰყურებს გულ-ჯავრიანი თავ-მდგმური. ხანგრძლივი სიჩუმეა. — სოლომონ, რა ვნახეთ? რას იტყვი? ეკითხება მოხუცი.

„მშვიდობა და კაცთა-შორის სათნოება“, ჩემო ხელმწიფე! მორჩილებით უპასუხებს სოლომონ.

— ვხედავ!... ვხედავ!... დიახ, „მშვიდობა და სათნოება“... ამ ასი წლის წინათ ქვეყანას გარს ცეცხლი ეკიდა და ქარბუქი უბერაედა!... ცხოვრება მსხვერპლს ითხოვდა და ტარიგიც დიდი იყო! დღეს სამსხვერპლოზე ზვარაკის ნაცვლათ დამშვიდებული გულით სწავლა-მეცნიერება იდება.....

— საუკუნე შესრულდა მას შემდეგ, რაც ირაკლი საქართველომ მიწას მიაბარა, მაგრამ დღესაც კიდევ მის გულშივე სუფევს მისი სიქადული და ამ „წმიდა-წმიდათას“ გარეგან ნიშნების ძეგლათ უგებს.

აქ მოხუცმა ნაღვლიანათ ჩაიციხა და სთქვა:

— დიახ!... დიახ!... ჩემმა ნაჭირნახულემა ქალაქმა დაამტკიცა ეგ: მთელი აღმოსავლეთ საქართველოს მპყრობელს, ყენისა და ხვანთქარის მოქიშვეს, სამარადისო სახსოვრათ, დროებითად ირაკლის სახელით მოუწათლა

თვით დღევანდელ ცხრავრებასავით უსწორ-მასწორი, მი-
ხვეულ-მოხვეული ქუჩა, სადაც დღეს ამ უმაღლესათ
მინიქებულ „მშვიდობიანობის“ დროსაც ძაღლებიც-კი
უშიშრათ დადიან!... შეიწირე, მეუფერ; ვითარცა წვლი-
ლი! წვლილი ღარიბისა და არა მდიდრისა!.. ჰმ...
განა საქველმოქმედო არა გამოინახებოდა რა, რომ ჩემი სა-
ხელით მოემართათ?... მაშინ, როდესაც ქალაქის გამგეობას
ამ გვარ შემთხვევაში ბევრი რამ გაუნაწილებია, რომ
სხვებისთვის მიეთვისებია... ირაკლი მათზე უჭირნახუ-
ლო არ ყოფილა... მემართლბიან!... მე... მარ... თლე...
ბიან!...

— განძრახვა კაცთა, ხოლო განგება მეუფისა! ბო-
ბოროტი კეთილად შეცვლილა: გზა სასახლიდან ტაძ-
რამდი მიმყვანი და ტაძრიდან სასახლეში მაღლის მომ-
ტანი, უთუოდ ირაკლის სახელით უნდა აღნიშნულყოფო-
ხასიათი საგნისა და არა სიდიდე თვალ-საჩინოობს.

— ჩემო სოლომონ! სიცოცხლეშიაც შენი მოქარგუ-
ლი ენა მიბრუნებდა გულს და დღესაც იმავ გზას
გინდა დაადგე? დავანებოთ თავი გარე-წრებს!... აქაც;
შინაობაში, რა ვნახეთ?... როგორც ხალხის შეილს,
მეც ყოველ გვარი მისი ზნე-ჩვეულება ძვალ-რბილში
მჭონდა გამჯდარი და დღეს კი მე აქ ყველაფერი
მეუცხოვა... მესხვაფერა! სად იყო ჩვეულებრივი შე-
სანდობარი წვეულება?... განა ოდესმე ქართველი ისე
დაიმარხებოდა, რომ ხალხი მიწვეული არ ყოფილიყო
და მიცვალებულის შესანდობარი არ დაეღიათ? ჩემთვის
კი ჩემიანებს ასიოდე ჯამი ლობიო, რამდენიმე ხმიალი
და საზედაზე დანანებიათ!.....

— მეც ვნახე და კიდევ ეგ მეუცხოვა!... მე მინდო-
და მენახა სოფლები, ის გლუხობა, რომლისათვისაც

მთელ ჩემ სიცოცხლის განმავლობაში გული მიცემდა. ჩვეულებრივად, მამა-პაპურად ეკლესიის-გალაფანში, წმინდა ტაძრის ირგვლივ, ფეხ-მოფრთხნით მჯდომარე რომ შეუღლებოდენ სადილის ქამას: ჯერ პირ-ჯვარს გადაიწვრდენ, დაბებერავებული ხელით აიღებდენ ხმადს, ემთხვეოდენ, გასტეხდენ, მოწიწებით მიიღებდენ, როგორც ზიარებას, ავსებულ სასმოს თავს წაუქცევდენ ჩემი სულის შესანდობრათ პურზევე და წმინდის გულით კურთხევას შემომითვლიდენ... ნასადილევს დაბრუნდებოდენ შინ, მიუჯდებოდენ გახურებულ კერას, გარს ცოლ-შვილს შემოიხვევდენ და დაიწყებდენ ჩემზე საუბარს. მოიგონებდენ ჩემ ღვაწლს, გაიხსენებდენ ჩემგან თქმულს, ჩემზე ნათქვამს... და უმანკო გონებით გადაქრილ სიყვარულს ჩარჩოში ჩასვამდენ, რომ მამა-პაპის ნათქვამი საშვილიშვილოთ გადასულიყო... აქ ხმა აუკანკალდა ირაკლის, თვალში ცრემლი მოერია, სიტყვები ყელში ეჩრებოდა, ნერწყვს ყლაპვა დაუწყო და დიდ ხანს ხმა აღარ ამოუღია... სოლომონ! იკითხა უცბათ—ის რაღა იყო რომ დედა-კაცებს ყულაბები დაჰქონდათ?

— თქვენი სახელით საქველ-მოქმედო ფულებს აგროვებდენ.

— რაო?! მის ნაცვლათ, რომ ჩემი სულის მოსახსენებლათ სამოწყალო დაერიგებიათ, პირ-აქეთ მათხოვრობდენ და იმასაც კიდევ ირაკლის სახელით?!... ვაი ჩემს გაგონებას!... სოლომონ, შენ თვითონ მოწამე ხარ, იმ შავ-დღეს, როდესაც ხოჯა-ხანი თბილისს აოხრებას უპირებდა, მოლარეთ უხუცესი მოვიდა ჩემთან და მომახსენა: „ბატონო მეფევ, გვიბრძანეთ, რომ სალაროები გავხსნათ და სასახლის საუნჯე გადავარჩინოთ“-ო! მე წმინდის გულით ვუბრძანე: „რა დროს მაგაზე ფიქრია, რეგვენო“

სადაც ქვეყანა-კი ოხრდება, იქ დაიღუბოს მეფის საუნჯეც მეთქი!“ და ამის შემდეგ ვილას ჰქონდა უფლება, რომ ჩემი სახელი ანგარებისათვის შეეერთებია!...

— ჩემო ხელმწიფევე, აქ სულ სხვა აზრი და განძრახვა იყო! ბქვენი დიდებული და წმინდა სახელი გულის გასაღებათ იხმარეს, რომ საქველ-მოქმედო რამე გაეღოთ ქართველებს.

— კმარა!... მეტს ნულარას იტყვი!... ქართველი და გულ-დახურული! განა შეიძლება მაგის წარმოდგენა?! თვითოეული ჩვენგანი, ცალი ხელით რომ მტერს იგერებდა, მეორეთი იმავე დროს სამოწყალოს არიგებდა!... სადაც კი ძალ-ლონე შესტანდა, სადამდისაც კი ხელი მიუწვდებოდა— გულს მოჰყავდა საქველ-მოქმედოთ... ჰირი და ლხინი იცოდა!... და დღეს-კი ქართველი ისე გადაქმნილია, გადასხვაფერებულია, რამ კლიტე-გასაღებზე მივარდა საქმე?! ვაი, ამ დღის მომსწრეს!... სოლომონ! ამ ასი წლის წინეთ ჩემდა უნებურათ ჩამდვეს მიწაში და ახლა-კი ნებით მინდა ჩავიდე საფლაფში... წავიდეთ, მოვშორდეთ აქაურობას!... სთქვა ლ იბრუნა პირი.

დიდ ხანს ხმა აღარ ამოუღია, საგონებელში იყო ჩავარდნილი. ბოლოს მიუბრუნდა სვეტი-ცხოველს, და იჩოქა, ხელი მალლა ააპყრო ლ შეევედრა: „დედაო ღმრთისავე! შენი წილ-ხვედრია და შენი საუფლისწულო ეს ქვეყანა!... შენს ხელშია მისი წარსულიც და მომავალიც და შენ შეგშვენის მაზედ ზრუნვა!...

სთქვა და ჩავიდა იქვე საფლაფში. მასთან ერთად მისი მხლებელიც გაუჩინარდა. ჰაერში გაისმა ხმა-ტკბილი

გალობა: „განუსვენე წმიდათა თანა განუსვენე, უფალო!...
საუკუნოთ იყოს სახსენებელი მისი!“ მგალობლები არა
ჩანდნენ. ანგელოზთა გუნდი იყო თუ სულნი მიცვალებულ-
თა—არაფინ იცის!... მხოლოთ კილო ზ სიტყვა-კი ქარ-
თული იყო და სიტკბოება და ძლიერება სასუფევლისა...

გაიკვეცი

ხუთ მოქმედებიანი კომედია

(მეხუთე მოქმედება ორ სურათად)

გომამელი პირები,

ხანტონ კანლავი, იგივე ხეატურ კარაპეტოვი ტუ-
[როვი—რედაქტორი

სენათიმ გრიგორიან ხაზარავა—გამომძიებელი

აგორ ზავლავი სვისტკოვა—პრისტავი

თავადა ამირანდო—სახლის პატრონი

მანსევიან—გამომძიებელი

ზრუნოანი—რედაქტორის თანაშემწე

ჯარაშეტა

სოსიკა იმერელი—ამირინდოს მსახური

გოგია გუნული

სანდო—ხაზაროვის მსახური

აგუნდოვა—ტუსალი—ტრუ მოწამე

სოფიო—სოსიკას საცოლო და მერე გოგიას ცოლი

თეკლე—სოფიოს დედა

მკითხავა

უანაულები

მოკმელება პირველი

რეიანათ მორთუდი ჰათახი

ბამოსვლა პირველი

(მარჯვენა კარებში შემოდინან ტუროვი და კარაპეტა)

ტუროვი

ნამეტანს თხოულობ, ჩემო კარაპეტ!

კარაპეტა

ახარ, თქვენი საკუთარი რა იხარჯება?

ტუროვი

როგორ თუ რა? კკუა, გონება, გრძნობა!

კარაპეტა

ეჰ, დალოცვილო, ეგ რომ მართალი იყოსჯ განა აქამდინ ან ერთი შეგრჩებოდათ?

ტუროვი

ვისაც მომეტებული აქვს, იმან, რაც უნდა ხარჯოს, მაინც კიდევ საყოფი დარჩება.

კარაპეტა

ჰოო! ცხონდეს მამა თქვენი! საქმეც ეგ არი, რომ მაინც ბევრი დაგრჩებათ და რაღას ნაღვლობთ?

ტურფი

იმას, რომ „ხანდახან სინილისიც კაი საქონელია“ —
იცო?

კანაპეტა

ვა, განა მაგას დიდი ცოდნა უნდა? როცა უსინი-
დისობას ბაზარი აღარა აქვს, მაშინ სინილისიც გამოსა-
დევია... ვაჭრული ანგარიშია.

ტურფი

ვგონებ, მაგ ანგარიშის ბრალია, რომ ამ ბოლოს
დროს მეტად გაწუწკლი.

კანაპეტა

ეჰ! თქვენ-კი გაქართველ-ქნიაზდით? ფანტავთ რაღა!

ტურფი

ყველაფერს თავისი სასწორ-საზომი აქვს.

კანაპეტა

მეც მაგას ვადგივარ და!

ტურფი

მიტომ აღარ სჯერდები ათის თავს?

კანაპეტა

ეე, ათის თავი რომელია? თქვენ არხენათ ბრძან-
დებით თქვენთვის, იქნება დღეში ორ საათსაც არ
მუშაობდეთ და მე კი დილიდან საღამომდე საქმეში ვარ
გაბმული, როგორც ვირი ტაჩკაში.

ტურფი

ეგ ხელობამ იცის: შენს საქმეს ბევრი სხვაც იტვირ-
თებს და ჩემსას-კი ყველა ვერ მოახერხებს:

კანაპეტა

ახარ, რომ იტვირთოს რა გამოვა? ყველა ხომ ვერ
აიტანს! ნათელი დაადგეს იმ დიდ-სოფელს ჩემ დედ-მა-
მას, რომ ასე მაგარი ვინმე გამოუყვანივარ, თორემ ძალ-

ლიც ვერ აიტანდა, ჩემდონობას!... ცაზე იმდენი ვარსკვლავი არ იქედება, რამდენიც ცხელი ჯოხი ამ ჩემ ზურგზე გამოქედლილა და მუშტსა და სილას ხომ ანგარიშიც არ ექნება!...

ტუროვი

ვერ უოფილხარ ფრთხილი!

კანაშუტა

ჰმ! კურდღელს განა სიფრთხილე აკლია, რომ მუდამ დღე იქერენ? რაც მოსაფალია კაცის თავზე, მოვა რაღა!...

ტუროვი

თუ მოვა და... შენც უნდა აიტანო.

კანაშუტა

ვინ ამბობს, თუ არა? აკი ვიტან... მაგრამ ცოდვა ვარ, თქვენც უნდა შეხვიდეთ ჩემ გარემოებაში. ნათქვამია: „ქათამი წყალს დაღვეს და ღმერთს შეხედავსო“.

ტუროვი

მერე და შენისთანებმაც რომ ღმერთს შეხედონ, ეშმაკს რაღა პასუხი უნდა გასცენ?

კანაშუტა

ეჰ, დალოცვილო, თქვენ გეცინებათ, და მე კი ცრემლები მომდის!... თქვენ მოგახსენებთ... განა ჩემზე ვამბობ?... ცოტა რომ მომიმატოთ, რა დაგაკლდებათ... ღვთით ბარაქა მოგდით.

ტუროვი

შენ, მგონია, ფულები ქუჩაზე ასახვეტი გგონია! იცი, საიდან მოდის ოქრო და ვერცხლი?

კანაშუტა

განა არ გამიგონია? ციმბირიდან.

ტურთაგა

მაშ, რქ წაბრძანდი, იმ სათავეში და მუქთად იქ მოგცემენ.

კანაპეტა

დალოცვილო, უაქვენოთ აქ რას ვარგევარ, რომ იქ ვიხვირო?

ტურთაგა

განა ამ თვეში ცოტა მიგიღია? აბა ჩახედე და-თარში.

კანაპეტა

ვინ მამა ოხრის შეილს, რაც მიმიღია, ორი იმტონი არ დამიხარჯავს!

ტურთაგა

შენ რომ თანტვა გიყვარდეს, ვისი ბრალია?

კანაპეტა

ვა, ვგ რა სთქვით?! გინდათ ბუზები გააცინოთ? უანგარიშოთ განა კაპიკს დაეხარჯავ?! მაგრამ საქმეა, ანგარიშია... დალოცვილო, პირდაპირ ოჯახებში ხომ ვერ შეხვალ? უნდა დაბლიდან დაიწყო: ჯერ მოსამსახურებში გაიცნო, დაიმეგობრო... აქეთ წაიყვანო, იქით... ეს სულ ხარჯია.

ტურთაგა

მაგდენიც არაფერი.

კანაპეტა

ვგ კიდევ არაფერი, მაგას გაუძღვებს კაცი. ახლა სხვა ხათაბალაც მეტია და!... ამას წინათ კინალამ სულიც წავიწყმიდე და ხარცითაც დავიტანჯე!...

ტურთაგა

როგორა?

კანაპეტა

ერთ გოგოს არშეყობა დაფუწყუნდა რა არის, რომ მერე იმისაგან მისი ქალბატონის ანბავი უკეთ გამეგო, ვგებ საგაზეთოდ გამომადგებოდა... თურმე, ნუ ბრძანებ, იმერელი საქმრო ჰყოლია და ისე გამხადეს, რომ ვთქვი, თუ ამისთანა დაზელა რომელ აბანოში უსწავლიათ-მეთქი?

ტუროვა

მოგცხეს?

კანაპეტა

ვა, მომცხეს რომელია? ისე გამხადეს, რომ ძვალი და რბილი გამიერთეს... სააფთეკოთ გადამდეს რაღა!...

ტუროვა

მერე არა გრცხვენიან, რომ მოგერიენ?

კანაპეტა

განა ერთი იყო? ერთი როგორ მომერეოდა, მაგრამ იმერელი ხომ ერთი არ იქნება! სადაც ერთია ცხადათ, იქ ეშმაკივით უჩინრათ ასი კიდევ სხვადა დგას... მერე რა გამრავლებული არიან ამ ჩვენს ქალაქში!... იმდენი რწყილიც არ მრავლობს! ერთი რომ დაიძახა იმ ყურუ-მსაღმა, გამოცვინდენ აქედან, იქიდან: თითო-ოროლა ყველა სახლში იყო თურმე... ქუჩა აივსო, დამეხვიენენ ძაღლებივითა და გამგლიჯეს!...

ტუროვა

კიდეც გაგლიჯეს?

კანაპეტა

ვა, მაშ! ქამარი მომხსნეს, საათი ამგლიჯეს და ფუ-ლიც ჯიბიდან ამომაცალეს.

ტუროვა

მერე პოლიცია?

კანაპეტა

ეჰ, განა: პოლიციას მოუცდიდენ? სტვენა: რომ გა-
იგონეს, აქეთ-იქით გაჰქრენ ეშმაკებივით... საჩივარი შე-
მიტანია და აქამდის არა გამოდის რა, ამიტომ რომ არ
ვიცი ვინ არიან.

ტურნოვი

გვარი ვერ შეიტყვე?

კანაპეტა

განა გვარი მათაც აქვთ? ყველას იმერლებს ეძახიან.

ტურნოვი

სახელი?

კანაპეტა

სახელი ყველასი ერთია. სამი სახელის მეტი არ
იციან: ივანიკა, გოგია და კიკოლა... მორჩა ვათავდა,
რომელ ერთს უნდა ვუჩივლო? ვინ გაარჩევს? ისე თუ
სადმე შეხვდი — ერთს კი ვიცნობ, მაგრამ აბა სად მეჩვენ-
ნება! აი, რა ხათას გადავეკიდე და თქვენ კი, დალოცვი-
ლო, ამბობთ, თუ ასე ბევრი ფული მივაქვსო!...

ტურნოვი

შენ ხომ მარტო ჩემგან არ იღებ? გამომძიებელი
რამდენს გაძლევს?

კანაპეტა

გროშ-კაპიკს! ისე თუ რამეს ჩამოვრჩები, თორემ...

ტურნოვი

პოლიცია?

კანაპეტა

ვა, პოლიციამ განა მიცემაც იცის?! არა, ჩემმა მზემ,
რასაც თქვენგან არ ვიღებ, მეტი არავისაგან არა ვიცი-
რა და აქიდანაც ხომ აღარა მრჩება რა...

ტუროვა

მაშ კარგი, მაგ სიებს თუ კარგათ შეასრულებ, რაც გერგება, იმაზე კიდევ მეტს მოგცემ.

კანაპეტა

ვეცდები, მაგრამ სია სწორე არ არის, ორგან იალიშათ მოსულხართ: ალელი ღეთის წყალობა ტყვილათ ჩაგიწერიათ.

ტუროვა

განა დამქლევდა?

კანაპეტა

ვა! კურატია, მაგრამ იმას თვითონ დაუქერია ანკესით მილიონები და შენს ანკესს როგორ-ღა მოედება?

ტუროვა

ჩემი ანკესი კალმის წვერია, ზედ ბევრი წამოცმულა ძალა-უნებურათ.

კანაპეტა

ის სულ სხვა ვინმეა! თევზის იჯარა რომ ჰქონდა, თევზის ქკუაც უსწავლია: პირში წყალს იგუბებს და ვინც რა უნდა თქვას, ხმას არა სცემს. ასე ამბობს გუნებაში, რომ ჩემთვის რედაქცია და გაზეთები ჩემი კანტორა და ვექსილებიჯო. დიდი ქკვიანი ვინმეა!

ტუროვა

მინც არ შეიძლება, ერთხელაც არის ფეხი არ წაჰკრას.

კანაპეტა

მართალია! აქლემი განა ისე ივლის, რომ არ დაიჩოქოს, მაგრამ ისევ თავის თავად ადგება.

ტუროვა

კარგი, ამოშალე.

კანაპეტა

მეიჯარადრე—გორელი იახშილოლოგი—ჯერ ერბო-თვეც არ გასულა, რაც ის გამოძიებელმა საბუღალროში ჩასვა და ბატის კვერცხები დაადებინა.

ტუროვი

რაათა?

კანაპეტა

ერთი იმერელი ბიჭი ეყიდა და მიტომა.

ტუროვი

ეყიდა?!

კანაპეტა

ჰო, განა კუპჩითა და ნატარიუსით? ასე...

ტუროვი

არ მესმის!...

კანაპეტა

ზოგიერთ აფერისტებს იმერეთიდან გადმოჰყავთ პატარა ბიჭები მოტყუებით, თუ ისე მოპარვით ღ აქა-იქ ვინმეებთან აყენებენ ჯამაგირში. წინდა-წინვე, რამდენიმე ფულს იღებენ და მოდიან. პატარა ბიჭები-კი უპატრონოთ რჩებიან. საწყლებმა არც გზა იციან, არც კვალი, სანამ არ მიხვდებიან და გონებაში არ ჩაეარდებიან.

ტუროვი

მართლა?

კანაპეტა

მაშ არ იცოდით? იმ გვარი აფერისტების ახოტნიკი ყოფილა იახშილოლოგიც და ყოველთვისაც შერჩენია. მაგრამ მოგეხსენებათ, „კოკა ყოველთვის წყალს ვერ მიიტანსო.“ ამ ბოლო ღროს სულ ერთად დაატყდა თა-

ვზე. ვილაც იმერელი ჩამოსულა და უჩივლია: რვა წელიწადია, შვილი დამეკარგა, მე მკვდარი მეგონა... ვაწირვინე, გამოვიგლოვე და ის კი თურმე ტყვეთა ჰყოლია ამა და ამ კაცსაო და ერა აღამამადხანობა მობრუნებულაო?! განა ქრისტიანობა მოსპობილაო! ამ საქმემ მიახწია გამომძიებლამდი და სტაცეს ხელი შენს იახ-შიოლოვს.

ტურაგან

მერე?

კარაპეტა

აბა ის წაბძანდებოდა იქ, საიღამაც ოქრო და ვერცხლი მოდის, თუ ამქრები არ გამოსჩენოდენ! აქაც ქალაქელმა ვაქრებმა თავს გამოიდეს: თქვეს, თუ ჩვენც ამის ხელობას არ ვადგივართ, ჩვენც ისე არ ვიქერთ მოტყუებით მუქთად მოჯამაგირეებსო? ის რომ გაგზანონ და ეს გაგზანეც კანონით დაიდვას, მერე დიდ ხანს ხომ აღარც ჩვენ მოგვასვენებენ, ჩვენც გაგვისტუმრებენო. დატრიალდნენ, ბევრიც დახარჯეს და გამოიყვანეს.

ტურაგი

იმერლები?

კარაპეტა

მამა იმერეთშივე გაგზანა გამომძიებელმა: უბილეთო არისო და შვილი-კი თვითონ დაიყენა თავისთვინ.

გამოსვლა მმორკა

(ისინივე ღ პროზორი შემოდის მთვრალი. ორივე ხელში წიგნები უჭირავს. იქვე კარებთან ჩერდება შეუნიშნავათ და ყურს უგდებს იმათ საუბარს).

ტურფი

რატომ აქამდით არ მიტხარი ეს ამბავი? ჯანა არ იცი რომ ამ გვარი რამ უფრო საინტერესოა მკითხველებსათვის, ვიდრე შენი სულელური ცნობები: ამა და ამ კაცს გული გაუსკდა და მოკვდა, ესა და ეს ვაჭარი გაკოტრდა, ამას ცოლი გაექცა, ის გაქურდეს და სხვანი. ამისთანა ამბებს მიაჩვია ხალხმა ყური და აღარაფრათ მიაჩნია. შენ იმისთანა რამ უნდა შეიტყო ხოლმე, რომ ქვეყანა ააღაპარაკოს!...

კარანაპეტა

დალოცვილო, ახლა ეშმაკს ხომ ვერ ვტაცებ ქუდში ხელს და რქებით ვერ დავიჭერ!...

პროზორი

უნდა დაიჭირო!... უფროსები როცა გიბრძანებენ, ეშმაკიც უნდა დაიჭირო... ან კუდში უნდა სტაცო ხელი, ან რქებში, ეს სულ ერთია, მაგრამ უთუოდ კი უნდა დაიჭირო, ამიტომ რომ გიბრძანებენ... გესმის!...

ტურფი

პროზორ?

პროზორი

ღიას, პროზორ! თავიდან ფეხებამდე პროზორ!... მაქვს პატივი, რომ გამოგემცხადოთ...

ტურფი

ოჰ, შენ კიდევ გახეთქილხარ ასე ადრე!...

პროზორი (შეშინებით)

გავხეთქილვარ?! მერე რატომ მე კი არაა ვგრძნობდი?!... (იხედება აქეთ-იქით) აბა სადა?

ტურფა

კარგათ გადაგიცეცხლავს!

პრახორი

სცდებით! სამი დღეა, ცეცხლი თვალითაც არ მი-
ნახავს, ამიტომ რომ შეშა ძვირია... ფეხს არ ვახურე-
ბინებ... ისე ვთბები არაყით ნელ-ნელა... შემცივ-
დება—გადავჰკრამ, კიდევ შემცივდება—გადავჰკრამ და
ამასობაში ნელ-ნელა ვთბები... სიცივე მიდის... ცხრა
მთას იქით იკარგება... (შტვენს).

ტურფა

გეტყობა, რომ ენაც მისთვის გაგიყოლებია.

პრახორი

ენა?

ტურფა

ჰო, ენა, რომ პირში აღარ გიძევს!

პრახორი

როგორ თუ არ მიძევს?! მაშ ვინ ეშმაკმა წაიღო?
(კარაპეტას) შენ ხომ არ მოგიპარავს? (სარკვეში იხედება).

კარაპეტა

ვა! რა კარგი საქონელი ეგ არის, რომ მომეპარა?
მამა გიცხონდება, თუ არ დაგიშლია, ხავერდის ნაქერია!

პრახორი

აა! აგერ ყოფილა! ვინ სთქვა, აღარ არისო? მეც
არ გამიკვირდა!... ჰხედავთ? (უჩვენებს ენას) ხე, ხე, ხე, ხე!...

კარაპეტა

მე და ჩემმა ღმერთმა კიდევ კარგია, რომ ენა სარ-
კვეში დაინახება. ახლა ერთიც ენახოთ, ჰკუას ეძებს, ის
სადლა ჯანაბაში დაინახოს?

ზრახორა

ქკუა არ დამეკარგება... რამდენიც უნდა დავლიო, არ დამეკარგება!... შენ კი... შენ, რაც უნდა სვა, მაინც ვერ იპოვნი, ამიტომ, რომ ხბოს თავი ხარ! გესმის?...

ტურაფი

ზრახორ! არ შეიძლება, რომ ცოტა თავი შეიმავრო?

ზრახორა

თავი? მაგრათა მაქვს! ცოტათი კი მტკივა, მაგრამ მაინც მაგრათა მაქვს! (ანძრევს თავს) უკაცრავათ, რომ ახორებულათა ვარ...

ტურაფი

მეც გატყობ და კიდევ ვგ არის, რომ უზომოთ ხარ მხიარულათ.

ზრახორა

ჩემი ბრალი არ არის. მე თქვენისადღეგრძელო დავლიე, მერე თქვენი დედ-მამის, რომ მაგისთანა შეილი ჰყევხართ, ჩემი მშობლებიც მომაგონდენ და გული ამიჩვილდა... ვიტირე... ბევრი ცრემლი დავღვარე... იმდენი რომ, შემეშინდა, ვაი, თუ გავშრე-მეთქი. გვამი საჩქაროთ გავისველე ისევე... ერთი ბოთლი გამოვხუხე... მეტი არა, მაგრამ ჩემი საქმე არ დამეიწყებია... ქალაღები გადაწერილია, (მიუშვებს ზურგს) ამოიღეთ, აქ არის ჟუკან ჯიბეში...

ტურაფი

თვითონ ვერ ამოიღებ?

ზრახორა (ხელებს უჩვენებს)

ვერა ხელავთ? ამან ამოიღოს? (მიუბრუნდება კარაპეტას).

კანაპეტა

ვა! ჯიბეში ხელი ჩაგიყო, მერე არ გეშინია, რომ ცოლმა გიღალატოს?

პროხორი

სსსუუუ! აგრე ნუ ახსენებ ჩემ აკულიანას, ახლა იმას პატროსნათ უჭირავს თავი! იქ არის, იქ... ეს ათი წელიწადია... მე კი აქა ვარ მარტო, დაობლებული და მის შესანდობარს ვსვამ ხოლმე...

კანაპეტა

ღმერთმა აცხონოს!

პროხორი

ნუ მომაგონებთ, თორემ თავს ვეღარ შევიშავებ და ტირილი ამივარდება. ხომ ხედავთ ხელები დაკავებული მაქვს, ვერ ამოვიღებ წერილს.... ამოიღეთ!...

ტურავი

ეგ წიგნები აგერ სტოლზე დააწყვე და ხელ-აშვებული იქნები.

პროხორი

ეგ კი მართალია! (აწყობს) ინებეთ, მზათ არის... წაკითხვა საჭირო აღარ არის, როგორც დაგენიშნათ, ისე ამოვწერე.

ტურავი

კარგი, შეგიძლია წახვიდე.

პროხორი

არ შემიძლია... ვერსად ვერ წავალ!...

ტურავი

როგორ თუ ვერ წახვალ!

პროხორი

ესე, ვერ წავალ, ავათა ვარ.... გულზე მაწვება და მუხლებიც შეკვეთება...

ტურაგი

შაშ აქ ხომ ვერ დაგაწვენ!

პროხორი

დაწოლა რათ მინდა? დავჯდები, აი ასე!... და თუ
ეშმაკის ამბები არ მომეცით, ფეხსაც არ მოვიცვლი...

კარაშკეტა

ვა! ეშმაკის ამბები?!

პროხორი

პო, ეშმაკის ამბები, რომ პილატეს ცრემლი შევი-
ძინო... ის ძალიან უხდება ჩემ სნეულებას... მისწრე-
ბა... მისწრება...

კარაშკეტა

აბოღებს?

ტურაგი

აბოღებს კი არა, არაყი უნდა.

პროხორი

ოოო! აკულინას შესანდობარი... აი ქკვიანი კა
ცი რა მალე მიჰხვდა! შენ კი ბრიყვი ხარ, ვერ მიხ-
ვდი... სად პილატეს ცრემლები და სად შენი ქკუა?
ხე, ხე, ხე, ხე, ხე!

ტურაგი

დღეს ეგეც გეყოფა. წადი, აღარ მოგცემ!

პროხორი

აღარ მომცემ და არ წავალ! უფაიტონოთ ფეხსაც
არ გავდგამ...

ტურაგი

ოღონდ მოგეშორდი და მე მოვაყვანინებ.

შროხორი

რათა? მე ვერ მოვიყვან თუ? შენ მომეცი და მე
თვითონ გავიქცევი.... გავი.... გავიქ... ცევი.... (მიძი-
ნება)

კარანეტა

ვა, ე რა ხათა ყოფილა!

ტუროვი

ააყენე ერთი, გააგდე გარეთ!

კარანეტა

არ წავა.

ტუროვი

ფული დანახვე შორიდან და გამოგიდგება. ააა
ფულიც.

კარანეტა (აღვიძებს)

ჰა! ადრე! აკულინა გეძახის, წავიდეთო....

შროხორი

აჰ! აკულინა .. უთხარი არ შემიდლიან-თქო...

კარანეტა

ჰილატეს ცრემლები გიყიდოთ, ადრე! აი, შეხედე!
(უჩვენებს ფულებს)

შროხორი

აჰ! მართლა... მოიტა... ჩემია... (გამოვლევს და მიღის
ბარბაცით)

კარანეტა

ვა, სულ წაიღო!...

ტუროვი

წაიღოს, ოღონდ კი მოგვეშორდეს! ჯანაბას მაგი-
ნი თავი! შენ ერთი იაგორ პავლოვიჩთან მიდი, მომგვა-
რე, რომ ეს სკაჩია გადაიკითხოს.

კანაპეტა

ბატონი ბძანდებით! (მიღის).

ტურნოვა (მარტო)

აი დასწყევლოს ღმერთმა მათი ჯიში! ვინც არა სვამს — უჭკუოა და ვინც კი ჭკვიანია, ის სვამს და იმასაც მაინც ჭკუა ეკარგება! აბა ვნახოთ, როგორ ამოუწერია. (სინჯავს წიგნებს და მერე ნაწერს). რა არის ავაზაკობა? როგორი თვალით უყურებდენ ამ დანაშაულობას სხვა-დასხვა ხალხი, სხვა-და-სხვა საუკუნოებში? რა შედეგი მოჰყვებოდა? და სხვანი. კარგათ ამოუწერია, უმეტნაკლებოთ! ახლა ვნახოთ მეორე წიგნაკი. „საოცარი ავაზაკი სტეფანე გუბასტი და მისი თავ-გადასავალი“, აქედანაც სრულად ამოუწერია. აბა ახლა გადავაბათ ეს სტატიები ერთმანეთს. შუაში, სადაც ცარიელია, ჩავუმატოთ ჩვენი საკუთარი ფრაზები. აი ასე: ეს მოსაზრება წამოგვათქმევინა ჩვენ დღეს შემდეგმა შემთხვევამ... ვითომ და ზემოთაც ჩვენი ნათქვამია!... (იციინს) ახლა კიდევ, ამას მივებათ მეორე ამბავი. საჭიროა მხოლოდ, რომ სახელები შეიცვალოს: სტეფანე გუბასტის მაგიერათ ჩვენი ჰუსეინ-ალი ჩავწეროთ. სულ ერთია, ვინ შეამოწმებს? ავაზაკების თავ-გადასავალი ყველგან ერთ-ნაირია. ტამბოვს თფილისი დავარქვათ ზე იქური პრისტავის მარდავცოვის ნაცვლათ ჩვენი თფილისელი სვისტოვოვი ჩავწეროთ და გამოვა საუცხოვო მეთაური სტატი!... (წერს):

გამოსვლა მისამ

(ისინივე და სოსიკა შემოდის.)

სოსიკა

აქანეთა გაზეთებს რომ ბეჭდამენ? ოჰ, ხეჩო, გამარჯობა შენი! რამდენი ხანია აღარ მინახამხარ? რასა იქ;

ჩემო ხეივანე? რას მომჩერებიხარ ხბოლავით? ველარ მიცანი,
შე უბედურო, თუ რაფაა შენი საქმე?

ტურაფა (შეკრთომით)

ვინა ხარ?

სოსიკა

იმე!... რაფა თუ ვინა ვარ?! შე კაცო, ვერა მხედამ?
თვალეზი მოიფშენიტე! სოსიკა ველარ მიცანი?

ტურაფა

ვინ სოსიკა?! რას ამბობ? შენ, ჩემო ძმავე, სწორეთ.
ვილატას მიმამგზავსე!...

სოსიკა

იმე!... აჰა, ხეივანე არა ხარ?!

ტურაფა

რის ხეივანე და ვისი ხეივანე?! ხეივანე ვინ არის? მეხარი-
ტონ კარლოვიჩი მქვიან!

სოსიკა

დასწყევლოს ღმერთმა! ეგება მართლა მეშლებო-
დეს და ის არ იყოს!... მისი ტყუპის ცალი თუა? აჰა
ერთი ყურზედაც შევხედო. (შეხედავს). ბეჯითად ის ყო-
ფილა, მარა მატყუებს... რაცხა შთუქებს მიკეთებს!
მოდი ერთი, მეც შთუქები გავუკეთო!

ტურაფა (თავისთვის)

მიცნო მგონი ამ შეჩვენებულმა!...

სოსიკა

აჰ, უკაცრავათ შენი ჭირიმე, თვალეზი ამება და
ერთ ჩემ ნაცნობს მიგამგვანეთ... ნუგამიწყურებით, შენი
ჭირიმე!

ტურაფა (თავისთვის)

მადლობა ღმერთს, ველარა მცნობს!... (სოსიკას) არაფე-
რია! რაზედ მოსულხარ?

სოსიკა
აქლემს დევები, შეინიჭირიმი!
ტურფი (შეკრება)

რა აქლემს?

სოსიკა

წედან რომ ხეჩოს მოგახსენებდით, იმის სულთა-ნხუ-
თავს.

ტურფი
რას ამბობ, რომ არ მესმის!...

სოსიკა

კი, ბატონო! თათრებში გახლდით ერთად მე და ის
ხეჩო. ის უბედური ერთხელ კინაღამ ჩამოახჩვეს და რა-
დგანაც ხე არსად იყო იქ, აქლემი წამოაყენეს და მის
კისერზე უპირობდენ ჩამოკიდებას... მარა მე გადავარჩინე,
გავაპარე ის უბედური, ახლა მე იმ აქლემს დევები
ეგება აქ შემოვიდა, ან ის, ან მისი მგვანი, ისე, რავაც
ხეჩოს მგვანი თქვენ ბძანებულხართ.

ტურფი

საცინრათ მიგდებს... მიცნო!...

სოსიკა

აჰა, ბიჭო, ვინ გინდა, რომ მოატყუო? შენი ოსტა-
ტი ჩემი შეგირდი იყო. მე რომ მემალეები, ვერ გიც-
ნობ, ვინცა ხარ? მაგ ჩამოთლილ ყურზე მაინც ვერ შე-
გატყობდი?

ტურფი

მიცნო ამ შეჩვენებულმა!...

სოსიკა

გიცანო კი არა, მეტიც ვქენი! მაგრამ რა გაწუხებს?
მე ხომ პოლიცია არა ვარ? არა, ბიჭო, შენ, თუ გინდა,
ხეჩო ხარიტონათ მოინათლე, მარა ის რავალა მოახერხე,
რომ ცხონებულ მამა შენს—კარაპეტას—საიქიოს კარლი
დაარქვი?

ტურაგი (თავისთვის)

ვადაფრცვა აღარ მოხერხდება... (ხმა-მალა) მაშ მიცანი? ხა, ხა, ხა, ხა, ხა! არ მინდოდა გამოგტეხოდი ასე მალე, მერე კი, რასაკვირველია, გეტყვოდი... გამარჯობა შენი, ჩემო სოსიკა! რასა იქ?

სოსიკა

იმე და აგრე გექნა ადრევე! რალას შეუქობდი? რასა იქ, ჩემო ხეჩო? როგორა ხარ? შენი ალა სად არის?

ტურაგი

ვინ ალა?

სოსიკა

რაია? ალა არა გყავს თუ? აბა აქარა ხარ?

ტურაგი

აქა ვარ; მაგრამ ალა ვინ უნდა მყავდეს? მე თვითონ ალა ვარ!...

სოსიკა

კაი შენს თავს მოუვა, კაი ალა შენ გყოლია! ნუ მოჰყვები ერთი ხელახლა მასხრობას!

ტურაგი

არა, ჩემმა მზემ!

სოსიკა

შენ სწერ გაზეთებს?

ტურაგი

რასაკვირველია, მე.

სოსიკა

ჰმ, ნუ მასხარობ, შე კაცო!

ტურაგი

არა, მე და ჩემმა ღმერთმა!

სოსიკა

აი დაგწყველოს სამას-სამოც-და-ხუთმა წმინდა გიორგიმ!... ფარცავი სული არა ხარ!... ვრა ძალიან

პლუტი ყოველთვის იყავი, მარა, თუ ამდენს მოახერხებდი, სწორედ, ვერ ვიფიქრებდი!... ეს ოხერი „ვეფხვის ტყაოსანი“ ზეპირათ ვიცი და „ყარამანიანი“ ათჯელ მაქ წაკითხული და მაინც ვერ ვბეჭდამ წერას და შენ კიდევ ბეჭდამ და იმასაც რუსულათ!...

ტუროვი

ახლა ხომ იცი და სხვასთან ნურა გრჯის რა! ვაგლახათ არა წაგცდეს რა?

სოსიკა

იმე, სუნელი ხომ არა ვარ? რას დევძებ, რა ჩემი საქმეა! ვინც გინდა, ის იყავი! თუ გინდა, ყვენი იყავი, ღმერთმა ხელი მოგიმართოს, მე რა მენაღვლება!...

ტუროვი

შენ როგორ-ღა ხარ? სადა ხარ?

სოსიკა

ჯერ აქა ვარ, ერთ თავადიშვილთან, მარა ამ დღეებში ცოლს ვირთამ და მივდივარ იმერეთში.

ტუროვი

ცოლს ირთავ? მომილოცავს! ნზითვიანია?

სოსიკა

არა, მარა ლამაზი-კი ძალუანია! სწორედ ცაზე მოწყვეტილი მარსკვლავია!... მზეთ-უნახავს რომ იტყვიან, ის არის, მარა რათ გინდა? ქალაქი პლურტებით სამსეა და ვინ დაგიყენებს, თუ თავს არ უშველვ! უნდა მოვშორდე აქაურობას... ჯერ ახლაც არ ასვენებენ! ერთი ვინცხა ქალაქელი ვაქარი აუტყდა, დაუწყო არშიყობა: ხან დილას აუელის ბღავილით ღა ხან საღამოს!...

ტუროვი

მომერე შენ რას შვრები?

სოსიკა

რა უნდა გქნა? მოვასწარი ერთხელ და, მოგეცა ღვთის წყალობა, მე იმას კი ოუწვი ზურგის კანი!... წავართვი თარი და რომ ვსდრიკე თავზე, ზედ კვანძით გადავაფშვენი! წასულა თავსხლაფ-დასხმული და პოლიციაში გაუმცხადებია: რაზბონიკებმა გამგლიჯესო.

ტურფო

მერე?

სოსიკა

მერე რა? ვიმაღები აქეთ-იქით, რომ არსად მნახოს.

ტურფო

გეშინია?

სოსიკა

აბა! რისი უნდა გეშინოდეს? გამართლებით-კი გავმართლდები, მოწმეები მყავს, მარა, სანამდი გამოძიება გათავდებოდეს, მაქნამდის დამიკერენ ღ ამას ვერიდები! (რევენ ხარს) ჩუ, ვილაც მოდის ბეჯითად!

ტურფო

დიახ, და შენ ცოტა ხნით იქით მიდექი, ცოტა ხნით.

სოსიკა

კო, ბატონო! მაგას რაფა ვერ მოვახერხებ? ახლა ხეჩო კი აღარა ხარ... ბატონი ხარიტონ კარლოვიჩი ბრძანდებით... ფკსსუ! (მიდის კუთხისაკენ) აბა, შთუქა თუ გინდათ, ეს არის!...

გამოსვლა ამოთხე

(ისინივე და ამირინდო შემოდის)

ამირანდო

გამარჯობა! ტატებს აქა ბეჭედენ? ოჰ, ბიჭო, შენ აქვე ყოფილხარ აქამდი და მე კი ამ სიცივეში გარეთ მაცდევინებდი?

სოსიკა

რა ვქნა, შენი ჭირიმე, საქმეში ბრძანდებოდა და ხელის შეშლა ვეღარ გავბედე... ვუცდიდი!

ტურფი

რა გნებაესთ?

ამირანდო

ე ბიჭიც მიტომ გამოვგზავნე, მინდოდა შემეტყო, რატომ არა ბეჭდავთ ამდენი ხანა იმ ტატისა?

ტურფი

აბა რა სტატისა?

ამირანდო

აი, იმ დღეს რომ სიცრუე დაგებეჭდათ: ერთი გორის მაზრის მებატონე გლეხებს აწუხებსო, მისი პასუხი რომ გამოვგზავნე.

ტურფი

თქვენ გამოვგზავნეთ ისა? მისი დაბეჭვდა შეუძლებელია!

ამირანდო

რატომია?! ტყუილი-კი შეიძლება და მართალი არა?!

ტურფი

თქვენ რათ მიგიღიათ თქვენს თავზე? იქ ხომ არც სახელი ყოფილა ვისიმე და არც გვარი?

ამირანდო

ფიე! სახელი და გვარი რომ არ იყოს, განა ისე კი ვერ მივხვდებოდით ნიშნულობით?

ტურფი

მამ, თუ გენიშნათ, მართალი ყოფილა!

ამირინდო

ერიპაა!... მე რას ვამბობ და ეს რას მეუბნება!... მენიშნა-მეთქი რომ ვამბობ, განა მოქმედება მენიშნაზე მე ის მენიშნა, რომ იმ სოფელში, მანდ რომ დაგისახელებიათ, ჩემს მეტი მებატონე არავინ არის და გლეხებიც იქაური არიან.

ტურფი

ეგ არაფერია, თუ პირდაპირ არ ხარ დასახელებული!

ამირინდო

რაო? ახლა, დალოცვილო, დედ-მამა რო არ გიხსენო და შენი სახელი და გვარი არა ვთქვა, ისე არ შემიძლიან გამოგლანძლო?

ტურფი

უკაცრავათ! ჩვენ ლანძღვის წერას არა ვართ დაჩვეული! ჩვენ მხოლოდ ჩვენს მოვალეობას ვასრულებთ და ვამხილებთ ხოლმე.

ამირინდო

მხილება და სიცრუე გაგონილა?!...

ტურფი

ცდებით! ჩვენი კორესპოდენტი სარწმუნო ვინმეა.

ამირინდო

სარწმუნოა!... თუ არ დაგიშლია, მამა გიცხონდაბ, არქიელი იქნება!... ვინ არი აბა, გვიბძანეთ!

ტურფი

ნება არა გვაქვს, რომ გამოვაცხადოთ.

ამირინდო

ვეფო, რატომა?! თუ-კი ტყულებს საქვეყნოდა ჰყენთ, ჩვენ ბიაბრუათა გვხდით... თქვენი ვილაც ქორის-პატენტია, რალა წითელი კოჭია?! მაგრამ, შენ თუ არ მი-თხარ, ისე-კი არ ვიცი? ვიცი, ვინც იქნება... აი ქვეყნის წუწკები რომ არიან, ერთი მაგათგანი იქნება.

ტურფი

ვინ ქვეყნის წუწკები?

ამირინდო

ატუკატებს რომ ეძახიან. ჩვენს სოფელშიაც ერთი ისრეთი ატუკატი დაეთრევა, გლახებს აბრძყვებს. ის იქნება წინ-და-წინვე საქმეს არიგებს გაზეთით, რომ მსაჯულებმაც წაიკითხონ, დაიჯერონ ლ მოტყუდენ!... მეც მიტომ დავაწერინე პასუხი, შევილოსა, რომ ქვეყანას შეეტყუა მისი სიყალბე და სიცრუე, თორემ რა გაზეთი-სა მცხელოდა? მაგრამ რომ არ დაბეჭდეთ, — გეტყობათ, შევილოსა, რომ თქვენ კული კულზე გაქვთ-გადაბმული!...

ტურფი

თქვენ ნება არა გაქვთ, რომ შეურაცხყოფა მომა-ყენოთ! აქ თქვენი სოფელი-კი ნუ გგონიათ!..

გამოსვლა მხუთა

(ისინივე და სვისტოვი შემოდის, კარაპეტა მოჰყვება.)

ტურფი

დილა მშვიდობისა, იაგორ პავლოვიჩ! სწორეთ დრო-ზე შემოგვესწართ. გთხოვთ რომ ეს კნიაზი თავიდან მოგვაშოროთ!

ამირანდო

რაო?! თავიდან მოგვაშორდით?! მამაჩემი ნუ წამიწყდება, ახლავე გაგზავნე დასაბეჭდათ ჩემი პასუხი, თორემ ერთ ამბავს მოვახდენ! მე აქ პოლიცია არ ვიცი!

სვისტოკოვი

მე გთხოვთ, რომ უწესოება არა მოახდინოთ რა!

ამირანდო

როგორ თუ უწესოება?! რას ამბობ შენ, ეე! სიცრუეში რომ კაცი დავიჭირო და გავამტყუნო — უწესოება იქნება?! ახირებულია, თქვენმა მშემ! ქუჩაში რომ ძაღლმა შემოგყეფოს და კბენა დაგიბიროს, ნება გაქვს ქვა ესროლო და ჯოხით მოიგერო; მთვრალი რომ შეგხვდეს, ან ოხერი ვინმე და ლანძღვა დაგიწყოს, იმას პოლიცია მოგაშორებს და აქ კი ერთი ოხერი ვინმე შეგაზეთე თუ გადაგეკიდა, აღარაფერი შეველა აღარა გაქვს, კანონი ხმას არა სცემს და პასუხსაც არ გიბეჭდავენ!...

ტურაფი

უმორჩილესათ გთხოვთ გაბძანდეთ აქედან, თორემ ვითხოვ, რომ ახლავე აქტი შეადგინონ! (პრისტავი და კარა პტა ჩუჩხულობენ და სოსიკას უცქერენ, სოსიკა თავს არიდებს).

ამირანდო

რაო?! შენც ღმერთმა შეგარცხვინოს და შენი აქტიცა!

კარაბუტა

უფალო პრისტავო, აი ის იმერელია, ჩვენ რომ დავეძებთ!

სვისტოკოვა

სწორეთ ეგ არის? ხომ არ გეშლება?

სოსიკა

ვაიმე! თვალი მომძვრა!... მიცნო და ბეჯითათ დამო-
ჭერენ!... (მოდის ამირინდოსთან) ბატონო! ბატონო!

ამირინდო

რა გინდა, ბიჭო?

სოსიკა

დაჭერას გვიპირობენ ორივეს, თქვენ ნუ მოუკვდე-
ბით ჩემს თავს!

ამირინდო

რას ამბობ, ბიჭო, ხომ არ გადაარეულხარ?!

სოსიკა

ყური მოვკარი სწორედ! ჯერ მე მიპირობენ და-
ჭერვას, რომ ვერ მოგეშველოთ და მერე თქვენ!

სეისტეკოვი (კარაპეტას)

სტაცე ხელი და აღარ გაუშვა! (იჭერს).

ამირინდო

რაო?! მართალი ყოფილა? აღარ ხუმრობენ!...

სოსიკა

ბატონო, მე თქვენი ქირი წამიღია, მარა თქვენ კი
უშველეთ თავს!

ამირინდო

აბა... ვაგლახ მე! ეს რა ამბავია! როგორ თუ დაჭე-
რას! მერე და თავი ცოცხალი რაღათ მინდა! აბა ვნა-
ხოთ, ვინ მობძანდება!... (იძრობს ხანჯალს).

კანაპეტა

ვაა!... (გაუშვებს ხელს გაიქცევა და დივანს ამოფარება).

ტურფო

ეს რა უწყესობებაა!... (კარბუს მეორე ოთახში).

სოსიკა

მოკუერცნლყე, სოსიკა!... (გარბის, ჰრისტავი მისდევს).

სვისტკოვი

არ გაუშვათ! არ გაუშვათ! (სტვენს).

ამირინდო

ა! ეს რა სიბრიყვეა! მართებელს არ დაუქერივარ და ვილაცა ოხრებს უნდა შეეარცხვენინო თავი? ჰოი, დედი ჩემის ღმერთსა, რომ გაიქცენ, მიიმაღენ!... კაცობრა ვყოფილვარ, თუ ეხლავ ღრუბერნატორთან არ წავიდე! ფიე!... (მიღის).

ტუროვი (კარებს ვალებს და თავს გამოჰყოფს)
ღლარავინ არის?...

კარაზეტა (თავს ამოყოფს)

წასულან...

ტუროვი

მოდი ნახე, კარებსზე არავინ იყოლა...

კარაზეტა

ვა, შენ მიხვიდე? ხახვინი ხარ... (სვისტკოვი შემობრძანდება. კარაზეტა და ტუროვი ისევ იმალებიან).

სვისტკოვი

გაიქცა ის შეჩვენებული!... შენ სად მიმალულხხარ? რათ გაუშვი ის ბიჭი?

კარაზეტა

ვა, გაუშვი რომელია? თვითონ წავიდა!...

სვისტკოვი

ხელში რომ გეჭირა?

კარაზეტა

განა დაბმული მყავდა?

სვისტკოვი

არ უნდა გაგეშვა!

კარაპეტა

ვანა ჩემი ნება იყო? ვერ დაინახე, რომ იმ გიჟმა კნიაზმა ხანჯალი ამოიღო?

სვისტკოვი

მერე რაო, რომ ამოიღო!

კარაპეტა

ვანა, ვა! თავი რომ წაეჭრა, დალოცვილო, მერე ლისტებით ხო ველარ მოვიგებდი?!

სვისტკოვი

ნეტავი ან გვარი ვიცოდე და ან სახელი, რომ საქმე შევაყენო!

ტურაფი

თქვენ მაგას ნუ სწუხხართ: მე ვიცი სახელიც და გვარიც. (თავისთვის) ეს კარგი შემთხვევაა, რომ სოსიკა სამუდამოთ თავიდან მოვიშორო.

სვისტკოვი

მაშ პროტოკოლი უნდა შევაყენო, რომ ავაზაკი დაეიჭირეთ და გაგვაშვებინა. თქვენ ხელი უნდა მოაწეროთ.

ტურაფი

დიდი სიამოვნებით!

კარაპეტა

მე როგორ მოვაწერო, რომ კალამს ხელს ველარ მოვკიდებ?... მცივა... მაკანკალებს!...

სვისტკოვი

არაფერია, მანამდი გაგიტბება თითები... აბა უბძუნეთ საწერ-კალამი და ქალაღლი.

ტურაფი

აი, მზათ გახლავსთ! (ხელს მიუშვერს სტოლზე)

ფარდა ეშვება.

მოქმედება მეორე

მდიდრულათ მორთული ოთახი

გამოსვლა პირველი

(სტოლთან ზის ხაზაროვი და გაზეთს კითხულობს; ცოტა მოშორებით კრესლაზე ზის სვისტოკოვი და რაღაცას თითებზე ანგარიშობს.)

ხაზაროვი

საუცხოვრო სტატიაა! საზოგადოთ მშვენიერათ გამოუკვლევია ავაზაკობა: ისტორიულათ, იურედიულათ და ფილოსოფიურადაც!... მაგრამ დასკვნა კი ყველასა სჯობს: მეტათ მალლა. აუყვანიხარ... ქება უკეთესი აღარ მოხერხდება!

სვასტოკოვი

მანდ, ვგონებ, თქვენთვისაც არა დაუკლია რა?

ხაზაროვი

ღიახ, მიხსენიებს, მაგრამ თავის თავსაც არ ივიწყებს. სწორეთ მოხერხებულათ დაუბოლოვებია: „ჩვენ შევიტყვეთ, რომ ის განთქმული ავაზაკი ჰუსეინ-ალი, რომელიც აშდენი ხანია მოსვენებას არ აძლევდა ბორჩალოს მაზრას, ამ დღეებში თფილისში დაუჭერია ჩვენს თფილელ ლეკოკს სვისტოკოს“. დაგერქვა რაღა ლეკოკ? (კითხულობს) „ტფილისელ ლეკოკს და ხაზაროვისთვის გადუცია. იმედია, რომ ასეთი გამოცდილი და სახელგანთქმული გამომძიებელი საქმეს კარგათ დააბოლოვებს. ამბობენ, რომ ამ საქმით ბევრი რამ საიდუმლო და შესანიშნავი ამბავი სხვაც აიხსნებაო. გავიგებთ თუ არა იმ ამბებს, ჩვენც მაშინვე ჩვენს მკითხველებს გავუზიარებთ.“

ეს უკანასკნელი სიტყვები-კი ხელის მომწერლების მოსატყუებლათ ჩაუწერია.

სვისტკოვი

მაშ არა და! ნათქვამია: „ყველა თავისას გაიძახოდა, მენახირე-კი ბუზანკალსო.“

ხაზაროვი

მართლა, დიდი ხანია უნდა მეკითხნა, შენ როგორ გაიგე მისი აქ ჩამოსვლა?

სვისტკოვა

ვისი?

ხაზაროვა

ჰუსეინ-ალის.

სვისტკოვი

რას ამბობთ? იმას აქ რა უნდოდა?

ხაზაროვა

მაშ სად დაიჭირე?

სვისტკოვი

არსად! მე განა ჰუსეინ-ალი დავიჭირე?

ხაზაროვა

აბა ვინ?

სვისტკოვა

ვინა და ალი-ჰუსეინი.

ხაზაროვა

ეგეც სვაზაკია?

სვისტკოვა

აღბათ უნდა იყოს, რომ მდიდარია! სპარსული ნობები და ქირმანის შალეები ჩამოუტანია გასასყიდათ. ძალიან მსუქანს, ამბობენ... ლე, ხომ იცით, ქონმა რა იცის?

ხაზაროვა

რა უნდა იცოდეს?

სკისტკოვა

გაგიჟება... მსუქანი ოთხ ფეხი პირუტყვიც-კი თავში იწევს არა თუ ადამიანი და მადლია მათი ხედნა, რომ ცოტა ქონი ჩამოაკლდეს.

ხაზაროვი

მესმის... მაგრამ ბოლოს ხომ უნდა გამართლდეს?

სკისტკოვა

ბოლოს?... მაგრამ ჩვენი სასამართლოები სანამ ალი-ჰუსეინს ჰუსეინ-ალიში გაარჩევდენ, ცოტა დრო გაივლის? მანამდი თქვენ შეგიძლიანთ შეცდომა გაასწოროთ და პატიმარს მადლობა ათქმევინოთ!

ხაზაროვი

მართლა რომ ლეკოკი ხარ! რამ მოგაფიქრებინა?

სკისტკოვა

ორივე თათარია, ორივეს ინითა აქვს წვერი შედებილი და ორივე თავ-მოპარსულია. სიგძე ერთი აქვთ ღ სიგანე. მასთანაც ალი-ჰუსეინ და ჰუსეინ-ალი... მოდი დს ადვილათ გაარჩიე!...

ხაზაროვი

სწორეთ ლეკოკურია!... ტუროვმა რომ არ იცის ეგ ამბავი?

სკისტკოვა

იმას როგორ გამოვუტყდებოდი? უნდა გითხრათ, რომ მისი თავიდან მოშორება ძალიან კარგი იქნება.

ხაზაროვი

შეც. მაგრე ვფიქრობ. ტყვილა ვიხდით მოზიარეთ, ახლა ჩვენ იმდენათ განთქმული ვართ ხალხში და მთავრობასთანაც შესული, რომ გაზეთები ბევრს ველარას მოგვიმატებენ. არა, სწორეთ თავიდან უნდა მოვიშოროთ.

გამოსვლა მეორე.

(ისინივე და ტუროვი შემოდის).

ტუროვა

გამარჯობა! გამარჯობა! ვინ უნდა მოიშოროთ თავიდან?... უკაცრავათ, თქვენს სიტყვებს ყური მოვჰკარი.

სვისტოვსკი.

ერთი ვინმე ავაზაკი.

ტუროვა

სოსიკა იმერელი ხომ არა?

ხაზაროვი

დიახ, სოსიკა.

ტუროვი

ჰოოო! ის კი მართლა მოსაშორებელია, წუხელი-ნაც გეუბნებოდით... იმან ბევრი რამ იცის და საშიშია.

სვისტოვა

ასე საშიშია, რომ ხელს გვიშლის. აუყოლებია ეს ამდენი იმერლობა და ყველგან წინ გველობება. მისი აქ დატოვება ძნელია.

ხაზაროვი

თუ ძნელია და წაბძანდეს!... ბადეც ამისთანა უნდა: გაბმულია თავიდან ფეხებამდე.

ტუროვი

არა მგონია, რომ მანდედან გამოვიდეს რამე. მე ვიცი, რომ კარაპეტა სტყუვა ლ სოსიკას მოწმეები ჰყავს, მაგ ბადეს აღვილათ აიცილენს.

ხაზაროვი

თუ აიცილენს და ჩვენ კიდევ სხვა გვაქვს მოქსოვილი; უფრო მაგარი.

ტურაგი

მართლა? ძალიან კარგი! მაშ ახლა მეც უნდა ამა-
ცდინოთ ერთი ბადე.

სვისტკოვა

რა არის?

ტურაგი

ვექსილი: (წინ უდებს) დაუსვით ბუჭიანი! გუშინ აღარ
გამახსენდა, რომ დღეს ბანკში უნდა შემეტანა. რას და-
ფიქრდი? შენ ხომ არ გადაგხდება?...
სვისტკოვა

ჰო, მაგრამ, ნურასტერს უკაცრავათ, ვერ მოვაწერ

ტურაგი

რა მიზეზია?

სვისტკოვსკი

ახლა, ხომ იცით, რომ მე ერთი დაბალი ხარისხის
მოსამსახურე კაცი ვარ, ჯამაგირს გროშობით ვიღებ და
მაგოდენა დიდ აპერიციებს... რომ გაიგონ, რას იფიქ-
რებენ?

ტურაგი

ჰმ! მართალია, მაგრამ ახლა მოგაგონდა ეგეები?

სვისტკოვა

აქა-იქ კიდევაც გამაგონეს და... აი სერაფიმ გრი-
გორიჩი მოაწერს.

ხაზარაგი

მე? სწორეთ რომ ვერა.

ტურაგი

ვერც შენ?

ხასაროვი

ხელთ რომ მქონდეს ფული, არ დაგიჭერდი, შენც იცი, მაგრამ ხელის მოწერა კი სწორეთ არ შემოძლია. ვისაც მოუწერე, ყველას მაგიერ მე გადამხდა და უსიამოვნობის მეტი არა გამოვიდა რა.

ტუროვი

ეგ, ვთქვათ, აგრა, მაგრამ... მე რომ...

ხასაროვი

ერთხელვე ფიცი მიმიცია ჩემი თავისათვის და არ შემოძლია გავტეხო... გეთაყვა ნუ გეწყინება...

ტუროვი

ჰმ!... რა გაეწყობა! რომ თქვენი იმედი არა მქონოდა ჩვეულებრივათ, დღეს სხვას დავსმევიწებდი ბლანკს, მყავდა კაცი... მაგრამ არაფერია, კიდევ მოვახერხებ თერთმეტ საათამდინ.

ხასაროვი

ეგ ყველას აჯობებს. ვინ არის?

ტუროვი

საიდუმლოა. სადა ვსცხოვრებთ და რომელი საუკუნეა!...

ხასაროვი

როგორ?

ტუროვი

თურმე ქალაქში ბიჭებს ჰყიდიან.

სვანტოვა

როგორ თუ ჰყიდიან?!

ტურაგი

სწორეთ, ნამდვილათ! ზოგიერთ აფერისტებს თურმე გადმოჰყავთ იმერეთიდან პატარ-პატარა ბიჭები მოტყუებით და აქა-იქ ვილაც ვილაცაებთან აყენებენ და ისინიც, ტყვეებად ჩაცვინული, თავს ველარ-ისხნიან... ზოგი ირყვნება და ზოგიც კვდება'....

სვისტკოვი

ეგ ტყუილია, ხორემ როგორ ვერ გავიგებდით?

ტურაგი

თქვენ ხომ სალექოკო საქმეებს დასდევთ და მაგი-სთანა წვრილმან რამეს, აბა რას გავიგებდით!

სვისტკოვი

მოუტყუებიხართ! არ შეიძლება!...

ტურაგი

როგორ არ შეიძლება, რომ მაგ საქმის თაობაზე ერთი ვილაც გორელი მეიჯარადრე იახშილოლოვი კიდეც გაბმულა და დუ-გამომძიებელი არ დახმარებოდა.

ხაზაროვი

ვინ გამომძიებელი?

ტურაგი

არ არის დასახელებული, ვექსილზე რომ ხელი უნდა მომიწეროს, ის კაცია ძალიან თავ-გამოდებული: ოღონდ კი ეს საქმე გაზეთის, შემწეობით გამოაშკარავდეს და არაფერს დავზოგავო, საბუთებსაც წარმოვადგენო. რამოდენიმე კიდეც გადმომცუ, აი აქა მაქვს... (ემებს გულის ჯიბეში. სვისტკოვი და ხაზაროვი ერთმანეთს შეხედავენ) ახ, უკაცრავათ, მეორე სერთუკში დამრჩენია. ამ ამბავის აწერა, დარწმუნებული ვარ, სენსაციას მოახდენს. მშვიდობით, მშვიდობით, დროა წავიდე! აწ სადაც არის, უნდა მივიდეს ჩემთან ის კაცი.

სვისტოვა (თავისთვის)

რა არამზადაა!... ხარიტონ კარლოვიჩი თქვენ რომ ერთი საქმე დამაველეთ...

ტურფი

რა საქმე?

სვისტოვა

აღარ გახსოვთ? იმ დედაკაცის შესახებ. • მობძანდით აქეთ, მოგახსენოთ (ხაზაროვს) უკაცრავათ! ეჩურჩულება: არ მინდოდა მაგ შეჩვენებულთან რომ მეთქვა, თორემ ხელს როგორ არ მოგიწერ, დიდი სიამოვნებით.

ტურფი

მეც არა ვთქვი!...

სვისტოვა

ახლა ხომ გენიშნა? (ხმა მაღლა) რას იტყვით? ხა! ხა! ხა!

ტურფი

ხა! ხა! ხა! ხა! რა ნაირათ გაპლუტდა ქვეყანა!... რაც უნდა უწერო, არა გამოვა რა!...

ხაზაროვა

რაო? რა ამბავია?

ტურფი

არაფერი, ცოტა რამ საიდუმლოა. მშვიდობით!

ხაზაროვა (ჩურჩულთ)

არ მინდოდა, მაგ წყეულს გაეგო, თორემ ბლანკს რაღ არ დაგისომდი?

ტურფი

მეც არ გამიკვირდა!... (ხმა მაღლა) საღამოს თუ მოიკალო, ჩვენსკენ შემოიარე. (სვისტოვს) მიდიხარ? (მიღიან).

ხაზაროვა

უბძანეთ, რომ კარაპეტა შემოვიდეს. მანდ იქნება გართ. ჰმ, რა ღვთის რისხვა ვინმეა ეს შეჩვენებული ტუროვი!... საჭიროა მაგის თავიდან მოშორება.

გამოსვლა მისამე

(ისვე და კარაპეტა შემოდის).

კარაპეტა

მე მიბრძანებლით?

ხაზაროვი

ღიახ, შენ. ამ ღღეებში ტუროვი ხომ არ გინახავს?

კარაპეტა

როგორ არა, აი ეხლა ვნახე.

ხაზაროვა

არა, სხვაგან სადმე... იახშიოლოვის ამბავი ხომ არ გითქვამს?

კარაპეტა

ვა, რა ჩემი საქმეა? მე როგორ ვეტყოდი!

ხაზაროვი

მაშ ვინ ეტყოდა?

კარაპეტა

ეშმაკმა იცის მთქმელიცა და გამგონეც! დალოცვილო, განა ცოტა რამეები ვიცი, რომ სხვას ვუთხრა?!...

ხაზაროვა

სწორეთ?

კარაპეტა

ჩემი სუფ. სარქისის მადლმა!

ხაზაროვა

მაშ კარგი. ტუსაღები მოიყვანეს ციხიდან?

კარაპეტა

აქ გახლავან.

ხაზაროვი

მაშ იმერელი შემოიყვანონ და შენ შემოჰყევ. (კარაპეტა მიდის) საიდან ტყობილობს ის შეჩვენებული, რომ მისგან ველარა დაგვიმალავს რა!

გამოსვლა მეოთხე

(ისინივე და შემოჰყავთ სოსიკა. კარაპეტა თან მოსდევს).

ხაზაროვი

სოსიკა კიკოლას ძე კორტოხელი შენა ხარ?

სოსიკა

შე გახლავარ, შენი ჭირიმე.

ხაზაროვი

წინ წამოდექი. საქმეს უნდა შევუდგეთ. (წინ ქაღალდს დაიდებს და წერს) შენუ სახელი, მამიშენის და შენი გვარი:... თქვი!

სოსიკა

არ-კი ბრძანეთ? მანდ არ გიწერიათ, შენი ჭირიმე! ასე უცუათ ვინ გამოცვლიდა?

ხაზაროვი

სსუ! შენ ის მიპასუხე, რაცა გკითხო! შიგნამ

სოსიკა

კო, შენი ჭირიმე!... მოგახსენებ.

ხაზაროვი

ავაზაკობას გეწამებოიან.

სოსიკა

ვინ, ბატონო?

ხაზაროვი

ვინ და ესა.

სოსიკა

თავი ოჟგდია ძალუენი! ავაზაკს რა მიგავს, ღმერთო მომკალი!

ხაზაროვი

სცნობ თავს დამნაშავეთ თუ არა?

სოსიკა

ვის თავს, ბატონო?

ხაზაროვი

სიტყვებს ბანზე წუ აგდებ! მაგ შენი პასუხებიდანა ჩანს, რომ კარგი სული არ უნდა იყო!

სოსიკა

ვინ მოგახსენათ მაგისთანა უცნაური? მე უკეთ არ ვიცი, რაცხა ვარ? ლაქიობაში ერთი ვერ მჯობია, კაი პოვარი ვარ... მზარეულობაც ქე ვიცი: კაი ჩახობილი, კაი აფხაზური ღომით... კაი...

ხაზაროვი

მაგას არა გკითხავ!

სოსიკა

ქუჩრობა შემოძლია და მებალობა!

ხაზაროვი

არ გესმის შენ! მე რას გეკითხები და რასა ვბო-
დავ? ვგ რა ჩემი კითხვის პასუხია?

სოსიკა

პასუხია, მარა, თუ არ დამაჯლი, დალოცვილო, რა-
ვა იქნება! ამდენი ხელობა ვიცი მეუქი, რომ მოგახსე-
ნებ, ამას მიტომ მოგახსენებ, რომ უსაქმურათ ჩემ დღე-
ში არ დავრჩენილვარ, რომ გამჭირვებოდეს რამე და
გაუჭირველათ კაცი განა იცუდ-კაცებს?

ხაზაროვი

თუ მაგრეა, მაშ ამ კაცს რა უყავი?

სოსიკა

რა უნდა მექნა?! რა გიყავი კაცო?

კარაპეტა

ვა, მეტს რაღას მიზამდი!...

სოსიაკა

ჰო, რა გიყავი, აბა მოახსენე, მარა ისე კინუ, რავაც გუშინ პოლიციაში იმცრუე! მართალია თქვი, აქ ტყუილი არ გეიბედება.

კარაპეტა

ვა, მტყუანს რა ვუთხრა, რაც მე სიცრუევით ეს ჩემი სული ვარ წავწყმიდო!

ხაზარავა

სთქვი რა იცი?

კარაპეტა

ამ ორი კვირის წინეთ, გალუსტ ფოდრაჩიკმა მითხრა, თუ კარაპეტა დღეს ტერტერას სახლობა წვეულათ მყავს და შენც მოდი, ერთათ ქეიფი ვნახოთ და შენი თარიც თან მოიტანეო. მეც წავედი და ქეიფი გავწიეთ. მოგეხსენებათ, ცოტა მეტი დავლიეთ: ტერტერას ხათრი ველარ გავუტეხე, სულის მამაა, და მეც შეზარხოშებული, ღამის ორი საათი იქნებოდა, შინ დავბრუნდი. ბნელოდა. ვნახოთ ქუჩაზე რომ გამოვედი, ეს მომეპარა უკანიდან და ერთი ისეთი დამკრა თავზე, რომ მე მაშინვე გული შამიწუხდა და დავეცი. რამდენ ხანს ვეგდე დედა მიწაზე, არ დამითვლია. რამ მოგბრუნდი და მივიხედ-მოვიხედე, იქ აღარავინ იყო. შინ რომ მოვედი, ვნახე, რომ ქამარი აღარ იყო, საათი წაეღო იმის ცეპოჩით და ფულიც ამოეცალა...

ხაზარავა

შენ რას იტყვი ამაზე?

სოსიკა

ტყუილს ამბობს, ბატონო! ჩხუბი მოგვივიდა და ვავლახე, მეტი არაფერი ყოფილა. კაცს მაგისტვის არაფერი წაურთმევია... იგონებს, მცრუობს! რავარც პოლიციას მოვახსენე, სწორედ ისე იყო.

ხაზაროვი

მაშ პირში რათ წაგდგომია?

სოსიკა

უსირცხვილო რომ არის, შიტომ! თვითან თქვენ კი ვერ ატყობთ, ბატონო, რავა ბლანდაეს სიტყვებს? არ გრცხვენია, მაგ ხელს კაცობა რომ ბავშვივით სიმცრუეს ამბობ? თუ ბნელოდა, თუ უკანიდან წამოგებარე და ისთე დაგკარი და შენც მაშინვე გუფი შეგიწუხდა, მე რავალა დამინახე, შე კაცო?! ამისთანა უკულო ტყუილიც იქნება!... რომ იტყვიან: ტყუილს მოკლე ფეხი აქვსო, ეს არი!

ქარაშეტა

ახარ, გული რომ შემიწუხდა, განა თვალები დავხუქე? ღია დამჩინოდა...

ხაზაროვი

ჰმ! მოწმეები გყავს?

ქარაშეტა

რალა მოწმეებია საჭირო, რომ ვიცან, ეს იყო რალა!

ხაზაროვი

შენ?

სოსიკა

ვახლამს, ბატონო, გოგია გურული აქ არის.

ხაზაროვი

ვიცი... (ხარს ზეჯავს) მოწამე შემოვიდეს—გოგია.

გამოსვლა მისუთე

(ისინივე და გოგია შემოდის)

გოგია: გამარჯობა!

სასწარმოები

გურიელი: შენა ხარ?

გოგია

არა, ბატონო! გურიელი თუ ვიყო, აქ რეიზა მოვი-
ლაოდი?

სასწარმოები: თუცა ან ავიდებოდა

მაშ სადაური ხარ?

გოგია: კმაზე ბუ იბუცავთ. ელსი

გურული გახლავარ.

სასწარმოები: უკტი ნობ

სულ ერთი არ არის?

გოგია

ვინ თქვა მაიზ ერთი რათ იქნება! გურიელი მთავა-
რი გამიგონია და გურული კი ყაზილარიც ბევრი. მე
კი აზნაურშვილი ვარ.

სასწარმოები: ანეცნეწონ 100

მაგას არ გკითხავ. წათესავი ხომ არა ხარ მაგისი?

გოგია: ანეცნეწონ ანეც

ამისი? სავით.

სასწარმოები

რაო? რას ამბობ?

გოგია

სავით

სასწარმოები

რა ენაზე უკაპარაკობ, რომ არ მესმის!

გოგია

სავით, ბატონო, ვითამ ნათესავივით, ლავარცხა ისე.
მინცა და მინც ბრველი არაფელი... კიც და არაც.

ხაზაროვი

მერამდონე ნათესავია?

გოგია

მაი რავიცი! ვინ დეითელის? ოჯახის შვილი ვარ,
ცოტა კი არ მყავან ნათესავები!

ხაზაროვი

ვერ გაიგე ჩემი კითხვა, ტუტუცო?! შორს ხართ
ერთმანეთზე?

გოგია

კაი, გვარიან სიშორეზე.

ხაზაროვი

მინცა? ნათესავი ვინ არის ნათესავი მითუთუნი?

გოგია

იმდენზე, რამდენათაც ქუთაისი და ოზურგეთია ერთ-
მანეთზე. მე გურული ვარ და მაი იმერელი.

ხაზაროვი

ოჰ, რა მხეცია!... კაცო, მფასა არავინ გეკითხება!
მახლობელი ნათესავია შენი თუ არა?

გოგია

მე აზნაურშვილი ვარ კაობით კაი ტაკიძე და მბი
კი ყაძახია კანკურაზი!

ხაზაროვი

ეგეც ხომ ვიცით. ნათესავეებს გკიბხავთ.

გოგია

აკი მოგახსენე, აზნაურშვილი ვარ და ყაძახი რა
უნდა იყოს ჩემი? ძმაი არ იქნება, ბიძაი და ბიძათა
შვილი!

ხაზაროვი

მავს გარდა განა ნათესაობა არ იქნება?

გოგია (თავისთვის გულმოსულად)

ამისთანა ბელასინი გაგონილა! არა მეთქი და რომ არ დამიჯერა!... თუ მაინცა და მაინც აღარ იშლით, ქვ ვართ რაცხა!

ხაზაროვი

ჰო და, მეც მაგ რაცხასა გკითხავ.

გოგია

მოგახსენო?

ხაზაროვი

ახა, ღმერთო! თქვენი ანა, რა არი შენი?

გოგია

დავით ხუცის, კოკოშაძის, გერის ბუშის ნათლი მამის-ბიცოლის რაცხაა მაგი და მეც კილომ მისი ცხრა მთას იქითი მოყვარე ვარ.

ხაზაროვი

რაო? რაო?

გოგია

დავით ხუცის გერის ბუშის....

ხაზაროვი

სსუ! ხომ არ გაგიჟებულხარ შენი!... რას ამბობ?... რას ნიშნავენ ეგ შენი სიტყვები?

სოსიკა

ეს, ბატონო, ჩვენებურათ რომ იტყვიან: „ჩხიკვიყვაის მამიდაო, გაფრინდა და წავიდაო“ — ის გახლავსთ.

ხაზაროვი

ეს კიდევ უქეთესი! აი დასწყევლოს. ღმერთმა თქვენი ქაჯური ენა და თქვენც!... რომ ვერ გავიგე, რა არიან ერთმანეთისა!...

სოსიკა

არათფერი, ბატონო, ტყვილა ძმობილები.

ხაზარაჯი

ეგ რასა ნიშნავს?

სოსიკა

არათფერს, ბატონო! ძუძუებზე ვუკბინეთ ერთმანეთს და დავძმობილდით, სხვა არათფერი.

ხაზარაჯი

მაშ ეგ ნათესაობა არ არის? ასე გეთქვათ იმ თავითვე, თორემ ვილაც დავით ხუცესისა რათ მინდა ის? (გოგიას) შენ დავსწარი ამათ ჩხუბს?

გოგია

ბეჯითათ დევესწარი.

ხაზარაჯი

როგორ იყო? ტყუილი არა თქვა, თორემ...

გოგია

ტყუილს რეიზა ვიტყვი! წვერ-ულვაში კი არ გამ-ქუცვია!... მაი მოდიოდა სახლის წინ.

ხაზარაჯი

ვინ მაიაა?

გოგია

მაგი ყაზილარი, ბატონო, მაგაზე ვჩივი.

ხაზარაჯი

როგორ, შენ უჩივი?!

გოგია

არა, ბატონო, ასე ვჩივი, ანბავს მოგახსენებ. დადიოდა სახლის წინ და ბლაოდა. მოვიდა სოსიკაი და უთხრა: ჩემო ძმაო, ვინცხა ხარ, ჩამომეთხოვე, რა გინდა, რომ ყოლ ღამ აქანეი დეეთრევი და ბლავი უშველე-ბელსო! ტყუილათევი ან ქალს რეიზა სჭრი თავს და

ან მე რეიზა მაკუქიანეფო! ეს რო უთხრა, მაგან ხელი უბიძგა.

ხაზარაჯა

რა ქნა?

გოგია

უბიძგა ხელი, ასე...

ხაზარაჯი

ხელი ჰკრა?

გოგია

ჰო, უბიძგა. მაშინ სოსიკაი მოუბრუნდა და უთხრა: ეგ ნუ იქნება, თვარა, ბიძგება შენ ჩემისთანა. რა-ღა იციო! იანვარში რომ გიბიძგო, თებერვალს გადაგაცილებ და შიგ კაკალ მარტში მიგარგვევინებ დაესაო. მოუვიდათ ჩხუბი.

ხაზარაჯი

მერე?

გოგია

ბრველი წანასუნ-ბაბასუნი უთხრეს ერთმანეთს და მერე სოსიკამ წაართვა ხელიდან დიდი ჩანგური და ზე სტკუცა თავზე. იგი შეშინებული გეიქცა და ჩვენც ჩვენდა წაველით.

ხაზარაჯა

საათი, ქამარი, ფული და ან სხვა რამე ხომ არ წაურომევიათ ამისთვის?

გოგია

აჰ, რა თქვენი. საკადრისია! ხელი ვის უხლია?

კანაშუტა

ვა, ჩემ სუფსარქისის მადლმა...

ხაზარაჯი

ქმარა! (რეკავს) შემიყვანეთ მეორე მოწამე.

ბამოსვლა მემქნსი

(ისინივე და იაგუნდოვი შემოჰყავთ)

საზაროვი (სოსიკას)

იცნობ ამ კაცს?

სოსიკა

ვერა, ბატონო, სწორედ ვერ ვიცნობ!

საზაროვი (მოწამეს)

შენ ამას იცნობ? (მიუთითებს გოგიაზე)

იაგუნდოვა

ვერა.

საზაროვი

ამას? რას გაჩუმდი? იცნობ თუ არა?

იაგუნდოვა (სოსიკას)

ვუთხრა თუ არა?

სოსიკა

იმე! თუ კი მიცნობ, რატომ არ მოახსენე, შე კაი კაცი?

იაგუნდოვა

ვიცნობ.

საზაროვი

სად გინახავს? კიდევ გაჩუმდი? თქვი, ნუ დამალავ!

იაგუნდოვა

ესეც მოვახსენო? განა დაფიცვა აღარ მოხერხდება?

სოსიკა

იმე, რა ყოფილხარ, შენ?! თუ სადმე გინახავარ, რა დასამალავია? მე გეტყვი, მუხრან ბატონის ქორწილში მნახამდი? მოახსენე, რა დასამალავია!

იაგუნდოვა

კარგი, შენი ნებაა! ესეც აქ გახლდათ.

საზაროვა

ოცლა ოთხ დეკემბერს, ნაშუალამევეს სად იყავი შენ?

სოსიკა

რა ვიცი, ბატონო! წლის განმავლობაში, რომელ დღეს, სად ვიყავი, რა გამახსენდება? ეგ რომ ვიცოდე, მაშინ კალენდარი ვიქნიბოდი!

საზაროვა

ყოველ დღეს ვინ გკითხავს? მე გეკითხები ოცლა ოთხ დეკემბერს-მეთქი.

სოსიკა

კორკოტობას?

საზაროვა

კორკოტობა რა არის?

სოსიკა

შობის წინა დღე, ბატონო!

საზაროვა

ჰო, შობის წინა დღეს, ნაშუალამევეს.

სოსიკა

შინ ვიქნებოდი, აჰა სხვაგან რათ წვედილოდი ქრისტიანი კაცი!

საზაროვა

სტყუი! სად ნახე შენ ეგ იმ დროს?

იაგუნდოვა

იქ ერთად ვიყავით.

საზაროვა

სად?

იაგუნდოვა

პოლკოვნიკი რუმ გავსარცვეთ.

სოსიკა

ჰე, რას ამბობ, კაცო, გედვირიე?!

მეჩინე იაგუნდოვი

თუ კი შაუტყვიათ და დაფიცვა აღარ მოხერხდება, მაშ რა ვქნა, რომ მეც არ გამოვტყდე! შექნსას ჩემი თავი მირჩევენია, მაგრამ უნდა ვთქვა, მეტი გზა აღარ არის!...

გოგია

ყბას ხომ არ იქცევს აი დედა გაგლეჯილის შვილი!... რას ჩივა ამ საჯაყს!...

სოსიკა

აჰ, ტყუილია ბატონო! სწორედ ვინცხაშ მიმამგვანა... მიცნობ, ვინცხა ვარ?

იაგუნდოვი

ვა, განა ერთხელ მინახევხარ?

ხაზაროვი

ვინ არის?

იაგუნდოვი

ჩვენი სოსიკა კორტოხელია.

ხაზაროვი

ვგეც თქვენთან იყო იმ დღეს?

იაგუნდოვი

გახლდათ. პირველი ვგ შევიდა და ფეხზედაც ხანჯალი მაგან დაჰკრა.

გოგია

რას ჩივა აი დედა-გაგლეჯილი!...

სოსიკა

აქ რაცხა სხვა ამბავია, თვარა... კაცო!

ხაზაროვი

ნივთებიც წაიღო?

კაჭის ხმა გარედან

არ შეიძლება!... არა სცალიონ!

ქალის ხმა

უნდა შევიდე... სიტყვა მაქვს გადასაცემი, გამიშვიტ... შემიშვიტ!... (შემოვარდება ჯალი)

გამოსვლა გეგმილი

(ჩხინივე და სოფიო შემოდინან აშფოთებულნი)

ხაზაროვი

ვინა ხარ და რა გინდა?

სოფიო

მე, თქვენი ქირიმე, ამის საცოლო გახლავარ... მათქმევით სიტყვა... თქვენი ქირიმე!

ხაზაროვი

რა გინდა?

სოფიო

ჩემი ბრალია შენი ქირიმე... მე ავაგულიანე, ჩემი მიზეზით ილუპება... თუ ეგ გამტყუნდება, მეც დამნაშავე ვიქნები და მეც დამიქირეთ... მაგასთან ერთად... უმაგისოთ რათ მინდა თავი ცოცხალი!..

ხაზაროვი

მაშ შენც ამტკიცებ, რომ დამნაშავეა?

სოფიო

დიახ, მაგრამ იმდენათ არა, რამდენათაც ეწამებინა!... წაღებით არა წაუღია რა, მხოლოდ დაკვრით კი დაჰკრა ერთი.

სოსიკა

რას ამბობ, სოფიო, ჭკუას მოგეცა!

სოფიო

ვიცი, რასაც ვამბობ... მხოლოდიაში ვიყავი და იქ მითხრეს ყოლიფერი... ტყვილია, შენი ქირიმე! წაღებით არა წაუღია რა... მხოლოდ ერთი კი დაჰკრა და...

ხაზაროვი

შენ საიღამ უყურებდი?

სოფელ მახვილში

ფანჯრიდან... მე ტყუილს არ მოგახსენებ...

გოგია კონსტანტინე

რას შვება აი ქალი?! დაია, შენ სულ სხვას ჩივი და აქ კი სულ სხვაფერაა საქმე!...

ხაზაროვი

ჩუ! შენ არაფინა გკითხავს! გაიყვანეთ გარეთ!

სოსიკა

კი, ბატონო, მარა ამას ჰგონია...

ხაზაროვი

ხმა ჩაიწყვიტე! წაიყვანეთ ეს, სეკრეტში ჩააგდეთ, არაფინ მიაკაროთ და ეს ქალი კი აქ დასტოვეთ, ჩვენება უნდა ჩამოვართვა. (თვისთვის) რა მშვენიერია!...

კარაპეტა

შეფრინდა ჩიტი გალიაში!...

ფარდა დაეშვება

მოქმედება მისამე

მოქმედებათა ხის სასარგებო სადგომში

გამოსვლა პირველი

საზაროვი

(სტოლთან ზის და წერს, კარაპეტა კარებთანა დგას. დაადგებს კალამს)

ერთი აზრი მეორეზე ვეღარ გადამიბამს!... ვინ მოიფიქრებდა, რომ უბრალო ხელში ჩაგდების უინი სიყვარულათ გადამექცეოდა!.. სად შე და სად ის!... ვინ მე და ვინ სიყვარული!... საკვირველია, რომ იმაზე არა სჭრის არც საჩუქარი, არც რისხვა, არც აღერსი და არც სიყვარული!... ოჰ, კარაპეტ, კარაპეტ!...

კარაპეტა

რას მიბძანებ, შენი ქირიმე?

საზაროვი

ჰა! შენ აქ ყოფილხარ?

კარაპეტა

ეს არის, ეხლა გიახელი!

საზაროვი

ეგრე ჩუმათ როგორ შემოიპარე?

კარაპეტა

ფიქრში ბძანდებოდით და ვეღარ შემინიშნევთ,

საზაროვი

იყავი?

კარაპეტა

გახლდით.

საზაროვი

რა ამბავი იცი?

კარანჯეტა
მაგდენიც არათფერი.

ხაზაროვა

კიდევ არაო?

კარანჯეტა

განა არ მოგეხსენებათ მისი კერპობა? ცოტა ტან-
ჯვა მივაყენეთ, რომ ჩვენს ნებაზე ვერა ვათქმევინეთ რა?

ხაზაროვა

კი, მაგრამ ახლა სულ სხვა არის... სიცოცხლე
ტკბილია.

კარანჯეტა

ალბათ არ ეტკბილება, რომ არა შეიგონა რა!

ხაზაროვა

იცი კი?

კარანჯეტა

შეუტყვიათ.

ხაზაროვა

ეგებ კარგათ ვერ შეაგონე?

კარანჯეტა

ვა! განა მეტი-ლა იქნებოდა? რათ გინდა რომ თა-
ვი გაიფუჭო? ეგ შენი ჯეელობა მაინც აღარ გებრალე-
ბა-მეთქი? შეუთვალე, რომ გამომძიებლის ნებაზე გაიაროს
და მორჩა, გათავდა: თავისუფალი იქნები და სიკვდილსაც
გადარჩები-მეთქი...

ხაზაროვა

ეგები არა სჯერა?

კარანჯეტა

შეფიცე, მაგრამ ის მაინც თავისას არ იშლის: ყვე-
ლა სიკვდილის შვილები ვართო, თავიდან ვერაფერ ვერ
ავიცდენთ, ერთხელაცა არის, ყველა უნდა დავემორჩი-

ლოთო... ის ღვთის ნებაა, მაგრამ ნამუსი კი ჩვენ ხელ-
შია და ნება არ გვაქვს, რომ დავკარგოთო. ვინც მიყ-
ვარს, მისი ღვთაობით რომ თავი ვიყიდო, მერე რაღა პი-
რით უნდა შევხედო... არ ჯობს, რომ საიქიოს მაინც
პირ-ნათლათ შევხვდეთ ერთმანეთსაო!...

საზნაროვი

საკვირველია... საკვირველია!... ერთი უბრალო
ვინმე დაბალ-წოდების კაცი და მაგისთანა აზრები!...

კარაპეტა

ვეუბნები, თუ კაცო, რას გადარეულხარ? თვალი
გაახილე, ქვეყანას შეხედე, შენისთანები არიან, რომ
ჯვარ დაწერილი ცოლების წყალობით კეთდებიან-მეთქი?
„ისინი რა ჩვენი მისაბაძავები არიანო! იმათ სხვაც ბევ-
რი რამა აქვთ და ჩვენ-კი, საწყალ, დაბალ ხალხს ნამუ-
სის მეტი რაღა დავგრჩენია, რომ ისიც დავკარგოთო!“

გამოსვლა მეორე

(ისინივე და ტუროვი)

ტუროვი

აჲ, გამარჯობა! რა ამბავია? რისთვის დავგიბარებ-
ვარ?

საზნაროვი

დღეს ვადა ბანკისა... ფულით შესატანი...

ტუროვი

ეჰ, სულ არ გადამავიწყდა! ერიპა! რატომ აქამდი
არ მომაგონე? ხელათ არა მშქეს და ახლა ასე უცბათ
სადღა უნდა მოვასწრო?

საზნაროვი

მაშ რა ვქნათ ახლა?

ტურფი

რაღა გაეწყობა! ეგ ერთიც კიდევ შეიტანე შენ და მერე მე შევიტან შენ მაგიერ. ახა, ღმერთო ჩემო, ეს როგორ მომივიდა... როგორ დამავიწყდა!

ხაზაროვა

რომ არც მე მაქვს ხელათ!

ტურფი

არაფერია, შენ უფრო მოახერხებ!... მეც კი დავტრიალდები. თუ სადმე ვიშოვნე, ხომ კარგი, თუ არა და შენ უნდა შეიტანო, მეტი გზა აღარ არის! წავიდე ერთი, სხვაგანაც ვეცადო. (მიდის. მობრუნდება) მართლა, ციხის გალავანში იქნება პროცესია?

ხაზაროვა

დიახ, გალავანში.

ტურფი

კარგი მასალა იქნება გაზეთისათვის! ბილეთს ვერ მიშოვნე?

ხაზაროვა

პოლიცემისტერს თხოვე.

ტურფი

მშვიდობით, მშვიდობით! არ დაგრჩეს შეუტანელი! მეც ვეცდები, მაგრამ იმედი კი არა მაქვს (გადის).

ხაზაროვა (კარაპეტას)

რას იცინი?

კარაპეტა

რა შტუქარი ვინმეა!... დღეს ჩვენი იაგორ პავლოვიჩი თავ-ქუდ-მოგლეჯილი დარბოდა, ეგები ფულები ვიპოვნო სადმეო... მაკლიაო, ბანკში უნდა შევიტანოო მაგის მაგიერ. ისიც მოუტყუილებია... ჩაუთრევია რაღა!

საზაროვი

მე კი არ ვიცოდი? უსინიდისო ვინმეა!

კარაჭეტა

ი რაღა ბილეთსა თხოულობდა?

საზაროვი

უნდა უყუროს, როგორ ჩამოახრჩობენ ტყვეებს.

კარაჭეტა

განა ყველას ჩამოახრჩობენ?

საზაროვი

შვიდივეს. და მათი ცოდვაც შენს კისერზე იყოს...

კარაჭეტა

ვა, მე რა ბრალი მაქვს!...

საზაროვი

შენ ააგულიანე. თუ შენ არ გეთქვა მალივევისთვის იმ პოლკოვნიკის ამბავი და მისი სიმდიდრე, ვინ იცის, იქნება გულშიაც არ გავლებოდათ მისი თავზე დასხმა.

კარაჭეტა

დალოცვილო! ქვეყანამ იცის, რომ ალელოვი, ჩითახოვი, მანთაშოვი და ბევრი სხვაც მდიდრები არიან. მეც რომ საღმე ვთქვა, ფული აქვთ-მეთქი და იმ ღამეს ისინი გაქურდონ, ჩემი ბრალი იქნება? ალბათ გულში სდებიან ავაზაკობა, თორემ რატომ სხვაც ვინმე არ წაიკიდა? ან თვითონ მე რატომ არ წავედი?

საზაროვი

ვთქვით აგრეთ, მაგრამ იმერელზე რაღას იტყვი?

კარაჭეტა

სოსიკაზე? ვა, ის ვილაზე ნაკლები ავაზაკია?

საზაროვი

შენ რომ გცემს მიტომ? არ იცი, რომ მართალია მზე საქმეში?

კანაპეტა

ამ საქმეში და სხვებში?

ხანჯარავი

აბა რა სხვებში?

კანაპეტა

ვინ იცის? განა არ იქნება, რომ ჩვენ არ ვიცოდეთ? ძველათ ერთ ხელმწიფეს თეთრი ბედაური მოჰპარეს. გაწყრა. ერთ ფლან ვინმეზე ექვი აიღეს და ჩამოახრჩვეს. ბოლოს გაიგეს, რომ ის საწყალი კაცი დამნაშავე არ ყოფილა... იჯავრა ხემწიფემ და ჩავარდა ლოგინათ. ერთხელ თურმე ბრძანა: რომ ნამდვილ ქურდს ვინმე მაჩვენებდეს, რასაც მთხოვს, მივცემო. მეორე დილას შედის იმასთან ერთი კაცი და მოახსენებს, თუ ასე და ასე გიბრძანებია, მე ვარ ის ქურდი და უნდა მაპატიოთო, ამიტომ რომ ჩემი თავი გიჩვენეთო. ხემწიფემ თურმე უბძანა: მე კი მიპატივებია, მაგრამ ცოდვა-კი შენს კისერზე იქნებაო. ქურდმა გაიცინა და მოახსენა: შენი მეშინოდა, თორემ ცოდვა როგორ მიწევს, რომ ის კაცი ჩემი ამხანაგი იყო და მართლაც თეთრი ცხენის მოპარვაში არ რეულა, მაგრამ შარშან რომ შენი საჯინბოდან შავი ბედაური გამოიყვანეს, ის კი იმან მოიპარაო. შეიძლება კაცმა ბევრი რამ აიცილიოს თავზე და ბევრჯელ უსამართლოდაც გამართლდეს, მაგრამ მაგიერთს, ცოდვა იქ წააკრევიანებს ფეხს, სადაც არა ჰგონია და იმაში გამტყუნდება, რაშიაც მართალია, ამიტომ რომ ღმერთი სამართლიანია... არ შეიძლება, რომ ცოდვა არ მოჰკითხოს.

ხანჯარავი

ეგები იმ იმერელს ჯერ კი არა ჩაუდენია რა ცოდვა!

კარაპეტა

ცხოვრება განა ისე ატარებს ჯაცს, რომ ფეხი არ წააკვრევინოს? ეჰ, ყველა ცოდვის შვილები ვართ!... თუ სოსიკა მართალია, ყველაფერში მართალია, ნეტავი მის სულს, რომ პირნათლათ წადგება მეუფის წინაშე!

ხაზაროვი

კარგათა სქრი, მაგრამ ცუდათ კი ჰკერავ. რატომ მაგაებს შენს თავზე არ ამბობ?

კარაპეტა

დალოცვილო! ახლა რაღა დროს, რომ ცოდვით დატვირთული ვარ... მოუნანებლათ ამ სოფლის მოშორება რა მადლი იქნება?

ხაზაროვი

აბა მიტომ დამდგარხარ სინანულის გზაზე? სულ სულის საქმეზე არა ჰფიქრობ!

კარაპეტა

რა ვქნათ!... ყოლიფერი ღვთის ნებაა: დღეს ასე ბძანებს, ხვალ ისე, სად გაიქცევი!...

გამოსვლა მისამე

(ისინივე და სანდრო შემოდის, წერილი შემოაქვს)

ხაზაროვი

წერილი? ვისია?

სანდრო

რა მოგახსენოთ! პროკურორის ბიჭმა მოიტანა.

ხაზაროვი

რა ამბავი უნდა იყოს! (კითხულობს) საჩქაროთ მიბარებს. მე შევალ, ჩავიცვამ და ისე გავალ. ბიჭო! შენ

აქაურობა მიაღაგ-მოაღაგე. ხომ ხედავ, რომ მტვერი დაჰყურია!

სანდრო

ბატონი ბძანდები.

ხასარფი

კარაპეტ, შენ აქვე მომიცადე! საქმე მაქვს, არსად წახვიდე. (მიდის, ბიჭი მებელს წმენდს. კარაპეტა ცოტა ხანს დაფიქრებულია.)

კარაპეტა

შეუტოპავს დაუკრეფავში!... ჟინი მოსდის, ვერასა ხდება და იძახის თუ მიყვარსო!... მე მეებნება: შენი ბრალიაო! ვა, ჩემი ბრალი კი არა, მისი დედ-მამის ბრალია, რომ ლამაზი ვინმე გამოსულა... შენ გამოჩხრიკე პირველათაო!... გამოჩხრეკა რომელია? მთვარე რომ ამოვა, ყველა დაინახავს, გამოჩხრეკა რაღა საჭიროა!... ვერ მოვითმენ, მიყვარსო!... ვა, მე კი მძულს თუ? მისი გულისათვის ზურგზე ტყავი ამართვეს, ერთი მისი მოხვევინა ერთ რამეთა ღირს, მაგრამ ვითმენ... ძალადობა ხომ არ იქნება!... დალოცვილს გალიაში ჰყავდა, გამოუშვა და ახლა გაფრენილს დასდევს; ვისი ბრალია? ეჰ, მახლას!... (მოიხედავს) ჰა, სანდრო! შენ რაღასა იქ, ჩემო აღდგომის ბატკანო? იახშიოლოვი ხომ აღარ გინახავს... აღარ გაგონდება?...

სანდრო (გულმოსული)

ისიც ღმერთმა შეარცხვინოს და მისი მომგონიც, რაც კარგი სული ის არ იყოს!

კარაპეტა

ჰა! ხომ მოშორდი და მორჩი? ახლა ხომ კარგათა ხარ?

სანდრო

მადლობა ღმერთს!

კარაზეტა

ჰო, მაშ გადასული საქმე როდი-ღა უნდა მოიგონო, შვილო!

სანდრო

შენ მომაგონე, თორემ მე განა მესიამოვნებდ მისი მოგონება!

კარაზეტა

სოფელი ასეა, შვილო, ხან თაფლს აქმევს კაცს და ხან ნალღველს ასვამს!... ზოგიერთები თავის სიცოცხლეში სულ ნალღველსა სმენ. შენ კი, შვილო, ერთხელ ნალღველი გისომს და ახლა თაფლსა სკამ, კიდევ ღმერთს უნდა მადლობდე!

სანდრო

აკი არას ვამბობ!

კარაზეტა

არც გეტქმის... იანშილოვთან რომ ის სიმწარე არ გამოგეცადა, ეგება ღღეს მაგ. ყოფაში არ იქნებოდი. დარჩებოდი იმ შენს იმერეთში სხვებისავეით და ერთი ვინმე მხეცი იქნებოდი, ტყიდან გამოვარდნილ ეშმაკს ეგვანებოდი.

სანდრო

გეტყობა, არ გინახავს შენ იქაურები!

კარაზეტა

მინახამს, შვილო, განა არა? აბა რომელია შენის-თანა? ღღეს კაცი ხარ, ადამიანის შვილს-გეგხარ, სიტყვა პასუხი გაქვს.

სანდრო

თქვენს ხელში რალა ადამიანობა შერჩება კაცს?

კარაპეტა

ვა! ვა! მაგას რას ამბობ, ბიჭო!... განა ყველა იახ-
შიოლოგია? ბევრი ჩემისთანაც ურევია, ჩემმა მზემ!

სანდრო

სულ ერთია: მგელი ყველა მგელია.

კარაპეტა

ვა! ვა! მაგას რას ამბობ? სულს რათ იწყემენდ?! შენ
რათ მანგრე ცუდ გუნებაზე ხარ დღეს?!

სანდრო

ზოგი სხვებისაც იკითხე, ჩვენებურები რა გუნებაზე
არიან?

კარაპეტა

რა მოუვიდათ? კორტოხი ხომ არ ჩამოუქცევიათ?

სანდრო

ანბობენ, რომ ზვალ სოსიკა უნდა ჩამოახრჩონო.

კარაპეტა

მერე რაო? ის განა თქვენი კათალიკოსი იყო?

სანდრო

ის იყო, რომ, თუ იმას არ გამოედვა თავს, დღესაც
იახშიოლოგთან ვიქნებოდი... იმერლებისთვის თავ-გამო-
დებული იყო და ცოტა მადლი კი არ უქნია... და დღეს
კი თხასავით უნდა ჩამოჰკიდონ სახრჩობელაზე მართალი
სული!...

კარაპეტა

შენ რა იცი, შვილო, რომ მართალია?

სანდრო

ერთმანეთის ანბავი ჩვენ უკეთ არ ვიცით? სოსიკა
რომ მართალი იყო, ეს ვინ არ იცის და მისი ცოდვა
მიეცეს, ვინც ის ტყუილა უბრალოთ დალუბა!...

კარაპეტა

რას ამბობ, ბიჭო? შენმა აღამ გამოიძია და განა ეგ იაღლიშათ მოვიდოდა!...

სანდრო

ასე კია და... ნამდვილათ ჩამოახრჩობენო!...

კარაპეტა

ვინ იცის, შვილო! ეგებ ისე აშინებდენ და სახრ-
ხობელოზე რომ აიყვანენ, მერე აპატიონ... ამისთანა
ამბავი ბევრჯერ მოხდება ხოლმე.

სანდრო

მერე, რომ აპატიებენ, გაუშვებენ?

კარაპეტა

ტუტუცო! განა სულ აპატიებენ? მარტო სიცოც-
ხლეს აჩუქებენ და მიწის სამუშაოთ-კი მაინც გაგზავნიან
კატორღაში.

სანდრო

ეგ კიდევ უარესი! იქ გაგზავნას, აქ სიკვდილი
სჯობია: აქ თავის მიწაში მაინც დაიმარხება!...

გამოსვლა მეოთხე

(ისინივე და სვისტკოვი შემოიჭრება)

სვისტკოვი

გამომძიებელი შინ არის?

კარაპეტა

რა ამბავია? ცეცხლი ხომ არ გაჩენილა?

სვისტკოვი

თქვით, შინ არის თუ არა?

კარაპეტა

პროკურორთან წავიდა და ახლავე მოვა.

სვასტკოვა

პროკურორთან?... (წასვლას აპირებს)

კარანჟეტა

ვა, არ იტყვი, რა ამბავია?

სვისტკოვა

ტუსალები გაქცეულან.

კარანჟეტა

ვინ ტუსალები?

სვასტკოვა

ვინ იქნებიან, თუ არ სახვალის!... (მიდის)

კარანჟეტა (შემკრთალი)

ახარ, მაგრა ვერ შეინახამდენ!... გაქცევა არ ერჩიათ
დახრჩობას? რალათ დაიზოგავდენ თავს!... წადით ახლა
და სდიეთ!

სანდრა

რა თქვა? ტუსალები გაქცეულანო? ნეტავი სოსიკაც
თუ გაიქცა?...

კარანჟეტა

ვა, ტუტუცო, ის ცილას მოუცდიდა?

სანდრა (გახარებული)

ღმერთო, შენს მადლს! წავიდე ერთი, ჩვენებს შევატ-
ყობინო!... (კარბის)

კარანჟეტა

მართალი ნათქვამია: მგელი არ მოშინაურდებაო.
ვერა ხედამთ ამ ტუტუცს, როგორ გაიქცა?!... მინც ხომ
იმერლებისკენ უჭირავს თვალი!... (დაფიქრდება) თუ სო-
სიკაც გაქცეულია... საითაა? ერთიც ვნახოთ, მნახოს
სადმე... მერე? ხომ ცოცხალს აღარ, გადამარჩენს... უნ-
და ფრთხილათ ვიყო, სახლიდან არ გამოვიდე!...

გამოსვლა მხუთე.

(ისე და ხაზაროვი)

ხაზაროვი

რას დაგიღრეჯია მაგრე უცნაურათ?

კარანჷეტა

იაგორ პავლოვიჩი იყო... ტუსადები გაქცეულანო.

ხაზაროვი

ვიცი. პროკურორიც მიტომ შიბარებდა. მერე შენ რა?

კარანჷეტა

როგორ თუ რა? ისიც თუ გაქცეულა?

ხაზაროვი

ვინ ისა?

კარანჷეტა

სოსიკა.

ხაზაროვი

გეშინია?

კარანჷეტა

დალოცვილო, რა სასაცილოა? მე ზე ჩემმა ღმერთმა ორივეს გაგვათავებს!...

ხაზაროვი

მე არა მიჭირს რა ზე შენ კი ვერ მოგივა კარგათ საქმე!

კარანჷეტა

ვინ მამაობრის შვილი სახლიდან გავა, სანამ არ დაიჭერენ!

ხაზაროვი

მაგის იმედი ტყუილა ნუ გაქვს: სახლშიაც კარგათ შემოგიხტება! ყოლიფერი შენი ბრალი იყო და შენვე უნდა გადაგხდეს!

კარანტეტი

ვა! თუ მანგრეა, მე ყარაულებს ვითხოვ!

საზაროვა

ღიახი შენთვის მოაგლიან ყარაულებს!

კარანტეტი

მაშ რა ექნა?

საზაროვა

არაფერი! ახლავე უნდა მის საცოლესთან წახვიდე.

კარანტეტი

ხუმრობთ? ახლა ხომ სოსიკაც იქ იქნება?

საზაროვა

ეგ უკეთესი: დაიჭირე, ჯილდოს მიიღებ!

კარანტეტი

დალოცვილო! მე რა დამჭერი ვარ?!

საზაროვა

ყოჩაღობას კი ძალიან ჩემობ და...

კარანტეტი

ის ხომ კრივში არ გამოვა? თან ხანჯალი ექნება,
მე მუშტით რას გავაწყობ?...

საზაროვა

დამშვიდდი, იმას ხვალ ჩამოახრჩობენ.

კარანტეტი (გახარებული)

მართლა?! მაშ ვინ გაქცეულან?

საზაროვა

ვიღაც უბრალო ორი თათარი.

კარანტეტი

შეპარს მიირთმევთ? გული გამიხეთქეთ!... მე თქვე-
ნთვის მეშინოდა... განა ჩემთვის?

საზაროვა

ვიცი, რაც შეილი ხარ!

კარაშეტა

ჰმ! ეს რა კარგი ფიქრი მომდის?

ხაზაროვა

რაო კიდევ?

კარაშეტა

გნებავთ, რომ ის ქალი მოვიყვანო?

ხაზაროვა

რას ამბობ? გაგიჟდი?

კარაშეტა

არა ჩემმა მზემ!

ხაზაროვა

აბა რას წამოგყვება?!...

კარაშეტა

განა ნებით?... მოტყუებით მოვიტაცოთ.

ხაზაროვა

მერე რა გამოვა?

კარაშეტა

ჩვენს ხელში, ხომ იქნება და მერე თქვენ იცით,
რაღ გამოვა!...

გამოსვლა მამაკვამ

(ისინივე და სვისტოვი)

სვასტკოვა

ამდენი ხანია დაგეძებთ! არესტანტები გაქცეულ-
ლან... ყარაულები დაუჭრიათ, უნდა წამოხვიდეთ...

ხანაროვა

ყარაულები დაუქრდათ? მაშ ახლავე წავიდეთ.

სვასტკოვი

წამობძანდით, ნულარ დავიგვიანებთ... ფაიტონი
მზათ არის. (მიდიან)

კანაზეტა (მარტო)

ეს რა კარგი შტუკა მომდის თავში?... ახლა კი
ჩავიგდებ ხელში... მართალს ამბობს ხარიტონ კარლო-
ვიჩი: ვისაც აქ ბევრი აქვს, (ხელს იღებს შუბლზე) იმან,
რაც უნდა ხარჯოს, კიდევ ბევრი დარჩებაო.

მოქმედება მეოთხე

ქალაქის ღარიბი ოთახი. ბუხარში ცეცხლი.

გამოსვლა პირველი

(ცეცხლი პირას ზის თველუ და ართავს. განზუსკამ-ლოგინზე სოფიოა წამოწოლილი.)

ოქელე

ჰმ!... კიდევ!... ეს მესამეთ ჩვეუთქვი და სამჯერვე გაწყდა... ორჯელაც დამიცარა თითისტარი... კარგი ნიშანი არ არის... ღმერთო, შენ აგვაცდინე განსაცდელს!... (ქუხილი) უჰ! წმინდა არს, წმინდა არს! რა საშინელი ელვა-ქექა... თვითქოს ცა და ქვეყანა იქცევაო!...

სოფიო

აი დაიქცეს ბარემ და ჩაიტანოს დედამიწა!

ოქელე

უი, დამიდგეს თვალები... რას ამბობ შვილო?! ეგ ხომ გმობაა... ღმერთს რას არისხებ?... პირჯვარი გამოისახე, შვილო და თქვი სამჯელ: „შეგცოდე და შემინდევითქო“. დამიდგეს ყურები, ეს რა გავიგონე!... ღმერთო, ნუ მოჰკითხავ, შენი ცოდვილია!... აგრე იცის, შვილო, შენოდენა ადამიანი რომ უსაქმურად ჩარჩება: ეშმაკი დროს უპოვნის და რას არ ათქმევინებს!... ადე, შვილო, ადე დიდი ღამეა გადასული... ვანშობაა... ვახსენოთ ღმერთი და პირი გავისველოთ.

სოფიო

არა მინდა, რა დედი!

თქვალე

რას ამბობ, შეილო! დღეს შენს პირში არა ჩასულა
რა... ახლა თავს ხომ ვერ მოიკლამ სიმშლით?

სოფიო

რა შევანშმება? ხვალ ის უნდა ჩამოახრჩონ და მე
კი უნდა ვილხინო?!...

თქვალე

აბა რას ამბობ, შეილო! განა შეიძლება რომ ხორც
შესხმულმა ადამიანმა მაგრე მისცეს თავი მწუხარებას?
ეგ ხომ დიდი ცოდვაა, შეილო!...

სოფიო

თუ კი მადა არა მაქვს?

თქვალე

თავს ძალა დაატანე და მოგივა!

სოფიო

ვერა, დედი, ვერა! გულზე ცუცხლი შეკიდება!...

თქვალე

ახლა რა ვქნათ, შეილო, რომ გეკიდება! ჭირს გა-
ძლება უნდა, ყოველივე ღვთის ნებაა, ვენაცვალე მის
სამართალს!... ცოლ-ქმრობის უღელი, შეილო, ცაში
ბედის ვარსკვლავზე კეთდება და გვირგვინიც მალლიდან
ჩამოდის... ჰო, დედა-შვილობაში ალბათ არა ყოფილა
ღვთის ნება... არა ყოფილხართ ერთმანეთის წერა...
შენ მისი საქორე არ დაგყოლია და იმას შენი... ადე...
ადე, გენაცვალოს დედა, თავს ძალა დაატანე!...

სოფიო

გოგიას აღარ მჩუკდით?

თქვალე

ვინ იცის, როდის მოვა?

სოფია

მოუსვლელი ხომ არ დადგება? მალე მოვალა.

ოქლე

კარგი, შეილო, მოვუცადოთ. მანამდი მეც ამ სართავს მოვათავებ. (ქუხილი) უჰ! წმინდა არს! წმინდა არს! დღეის დღე იყო... ბარბარობა დღე და სწორეთ ამისთანა უშველებელიც, იმ საცოდავ მამა შენს რომ აღი დაეცა... საბრალო უქედოთ, სარტყელ შემოხსნილი, შემოვარდა სახლში... ადამიანის ნიშან-წყალი აღარ ჰქონდა და ჩავარდა ლოგინათ... აღარ გამობრუნებულა, სწორზე სული დალია... (წუწუნებს) სულ წმინდა გიორგის იგონებდა, ვენაცვალე მის დიდ სახელს... მაშინაც თურმე ბევრჯელ ეხსენებია მისი სახელი, მაგრამ, გამწყრალი რომ ბძანდებოდა, აღარ მიეხედნა იმ საცოდავისთვის...

სოფია

ვინ იყო გამწყრალი?

ოქლე

წმინდა გიორგი, შეილო!... განა არ მითქვამს? ერთხელ ხატობაზე წავიდა ცხონებული თელეთში... ცოტა მეტი დაელია და მთვრალს საყდარზე შემოხვეული ძაფები აეწყვიტა და ის იყო და ის... იმ დღიდან აედგვნა მავნე და აღარ მოეშვა ის უწმინდური, სანამ ბოლო არ მოუღო... (ამთქნარებს) შენ ძუძუ-მწოვარი დამრჩი, შეილო!... იმ დღიდან არც ერთი ბარბარობა არ გამიშვია, რომ თითო სარტყელი არ დამერთოს და ჩემის ხელით არ მიმერთმიოს წმინდა გიორგისათვის, მაგრამ, ვენაცვალე მის სასწაულს, ეტყობა, ჯერ კიდევ არ მოუბრუნებია ჩვენზე გული, რომ ჩვენი ბედი სულ ასე უკულმა და უკულმა მიდის!..

სოფიო (წამოჯდება)

ჩუ! დედი, მგონია კარზე მოდგა ვილაც!

გოგია

მე ვარ, მე, გოგიეი! გამიღე კარები!

სოფიო

გოგია? (მივარდება და კარებს უღებს).

გოგია

უჰ! უჰ! უჰ!... რა თავსხმაა! მიაქ მთელი მთა და ბარი! (ნაბადს ჰფენავს) ძალლი არ გაიგდება კარში... ძალლი!

სოფიო

რა ჰქენი?

გოგია

რაი უნდა მექნა?

სოფიო

ნახე?

გოგია

ვინ მიგიშვა კაცმა მასთან! რაცლა ალიაქოთია, რომ სიახლოვეს არავის აკარებენ... ყალაურები მოუმატნიათ, ერთი რაცლა ამბავია!... ტყუალათ ვიყუნცულე!... მიშვა კოკასავით წვიმამ... ვიფიქრე დამალპო კაკალი კაცი-მეთქინ და ქე წამოვედი ჩემდა.

სოფიო

მაშ სულ ვერა გაიგე რა?

გოგია

რეიზა ვერა?!... შეიტანე ბაზარში ჩიოდენ და დასაჯერი, მართალიც უნდა იყოს, რომ ჩამოხრჩობით არც ერთს არ ჩამოახრჩობენ, კარტეჟში უკვრენ თავსო.

სოფიო

ღმერთმაც ავრე ბძანოს!...

გოგია

ვაიმე, მაი რა გასახარელია!... ჩემმა მტერმა იფიქრა
საჯაყი!... კარტეი რა ფაიდაა, თუ იცი, ჩემო დანა!

სოფიო

ის, რომ მეც თან გავყვები... აღარ მოვშორდები!...

გოგია

წაუხდი კილავ! ნუ ჩივი აბდლურს! წაყვები რა,
შენ ნებაზეა?... ვინ გაგიშობს? ნამდვილ ცოლებს აქ
ატოებინებენ და შენ, ჯვარ დოუწერელს, ვინ შეგიშვებს?

სოფიო

ჩემი ნებით წავალ.

გოგია

აჰ, გაგონილა აი! რაცხა ფარცავი სული არ ხარ,
დაიავ, ბვარა, თავის ნებით ვინ ჩაუგდო თავი ეშმაკებს
ხელში!... ნუ იტყვი მაგას! მაი რას ვარგა! შენ სხვა
თქვი რამე. ათასი გზაია და ან ერთს გვასტავლის
ღმერთი და ან მეორეს...

თქვე

ჯავრმა გონება წაართო, შეილო, და თვითონაც აღარ
გაეგება, რას ამბობს!...

ხმა გააქვან

გოგია აქ არის, გოგია?

გოგია

ვინ ხარ, ამ ღროს რომ კარებს არაკუნებ?!
ხმა

ხმა

მე ვარ... გაშოიხედე კარზე.

გოგია

დედავ! არ იტყვი, ვინ შენ?

ხმა

სანდრო ვარ... სანდრო, საქმე მაქვს!

გოგაბა

სანდრო? ჰო და მანგრე ვიტყვოდი!

სმა

გამოიხედე!

გოგაბა

სად გამოვიხედო ამისთანაში? შენ რომ შინ შემო-
ბვიდე, იგი არ აჯობებს! (უღებს კარებს).

გამოსვლა მისავე

(ისინივე და სანდრო)

სანდრო

რა ერთი ხანია დაგეძებ და ვერ გნახე! ბოლოს ვი-
ფიქრე, რომ აქ იქნებოდი და მოვაშურე.

გოგაბა

რა ანბავია?

სანდრო

ტუსაღები გაქცეულან.

გოგაბა

გაქცეულან? აჰა, იგი იყო, რომ ბუზებივით ირეო-
დენ ყალაურები!... ვინ ტუსაღებია?

სანდრო

არ ვიცი, მაგრამ სოსიკა კი შიგ ურევია.

გოგაბა

სოსიკაც? კაი მახარებელი ხარ, შენ პირს შაქარი!

სოფია (ალტაყბული)

სოსიკა?...

გოგაბა

ნამდვილს კი ჩივი?

სანდრო

ამ საღამოს პრისთავი შემოვიდა აღასთან, და უთხრა, რო ტუსაღებს ყარაულები დაუჩენნიათ და გაქცეულანო, პროკურორმა გიბძანა ახლავე წამოდიო. თან წაიყვანა და მე შენ მოგაშურე.

გოგია

სოსიეც დაასახელეს?

სანდრო

აღბათ დაასახელეს, რომ კარაპეტას შიშით. კანკალი ბუარდა.

გოგია

ისიც იქინეი იყო?

სანდრო

იქ იყო და რომ ვკითხე: რა დაგემართა-მეთქი? სოსიკა გაქცეულა ციხიდან და ვიცი, ცოცხალს აღარ გადაშარჩენსო.

გოგია

კაი დაგემართოს! ნათქვამია: ძმა ძმიზაო და შვილიღიზაო!... ახლა ეკირვება მოხმარება ჩემ ძმობილს და თუ არ მივეშველე, აღარ მღირებია თავი კინტრად და აგია!... წავალ და, თუ უღვაში არ გამქუცვია, ერთ კაცათ კი ვეყოფი, საცა უნდა იყოს! სანდრო, აბა ახლან გამართებს შენც ბიჭობა... თუ რამე შეგიძლია, რაღა დღიზა გინდა?

სანდრო

რა ვქნა, რომ აწ, სადაც არის, აღა მომიკითხავს და თუ იქ არ დავხვდი, არ ივარგებს!

გოგია

ჰო და კიდევ მაია!... წადი და ყური უგდე, თუ რამე ანბავი იქნეს. არ შეიძლება იქ არ თქვან ყვე-

ლაფერი ამ საქმის ალიან-ჩალიანი, და რომ გეიგო რამე, მაშინათვე იფრინე და შემატყობინე. მე იაგორას დუქანში ვიქნები. ხომ კი იცი შენც იაგორას დუქანი?

სანდრო

სოსიკას ნათლიმამის?

გოგია

ჰო, და იქანეხ ვიქნები და შემატყობინე. ახლა ქე წვევით, ნულაფერს დევიგვიანებთ. (თექლეს) შვიდობით, დედა! (სოფიოს) შვიდობით დაია! თუ ცოცხალი დავრჩით, კი გნახავთ კილომ. აჰა, კარები დუუგდეთ! (მზიან თქლეს და ჰქეტავს კარებს და მობრუნდება).

უკლე

შვილო, ეგრე რამ გამოგაშტერა... ფერი აღარ გაძევს? განა სიხარულიც ვეღარ აგიტანია?

სოფია

დედი, ვაი თუ დაიჭირონ და მოკლან!... ანზობენ, გაქცეულს რომ დაიჭერენ, ცემით მოჰკვლენ ხოლმეო.

უკლე

კი, შვილო, მაგრამ დაჭერა არ უნდა?

სოფია

რა ძნელია?... ციხეში ჯდომით დაფორხებული იქნება...

უკლე

იჰ, არა შვილო, არა! აბა რა სათქმელია? ამისთანა დროს ეშმაკი თუ გამოუდგება კაცს დასაჭერათ, თორემ სხვა არავინ... ყარაულებიც აღამიანები არიან, ხორცშესხმული... ამისთანაში თავს როგორ გაიმეტებენ, რომ კვალდა კვალ მისდიონ!... არა, შვილო, არა! შენ გული დაიმშვიდე და ღმერთს შეევედრე...

სოფიო

ოჰ, დედაო მღვთისაო! (ღიხილებს) შენ წაუშართე გზა და ააცდინე მარცხს... შენი მადიდებელია, ნუ გასწირავს!...

თექვლე (ხელ აპყრობილი)

წმინდაო გიორგი თელეფისაო, შენ ასწავლე გზა იმ საცოდავს, რომ ერთი რწმუნული წინდა-პაიჭი, ჩემის ხელით მოქსოვილი, შემოგავლო და შემოგწირო! უჰ! წმინდა არს, წმინდა არს! რა ზედი-ზედვარდება მეხი!... შორს და უდაღმა! შორს! და გადაღმა! წმინდა არს, წმინდა არს!

სოფიო

დედი, მეხი კი არა, კარებს არაკუნებენ.

თექვლე

გოგია თუ დაბრუნდა?... ვინა ხარ?

ხმა

კარი გააღეთ!

სოფიო

ვიღაც უცხოა!...

თექვლე

უცხო? უი დამიდგა თვალები, უცხოს რა უნდა?!... ვინა ხარ — არ იტყვი?

ხმა

გამიღეთ და გაიგებთ!

თექვლე

ვინა ხარ ამ დროს?

ხმა

რას მიცნობ, რომ ვითხრა? სოსიკას გამოგზანილრ ვარ.

სოფია

უი! სოსიკას გამოგზავნილიო? გაულე, დედი, გენაცვალე! (მივარდება და ალებს კარებს).

გამოსვლა მამოთხე

(ისინივე და კარაპეტა შემოდის, პირ შებუნდილი.)

კანაპეტა

გამარჯობა თქვენი! სოსიკა გაიქცა ციხიდან და...

სოფია

აქ არის... გარეთ?...

კანაპეტა

აქა? აქ როგორ მოვიდოდა შიშით! ნავთლულში იმალება და მე გამოგზავნა... შამოგითვალა, თუ მნახეო. იმერეთისკენ აპირებს გადავარდნას და შენ უნახავათ კი ვერსად წავა.

სოფია (აშფოთებით)

მართლა? ახლავე, აი... ახლავე!... (მოსასხამს ეძებს).

უკლე

რას შვრები, შვილო? სად უნდა წახვიდე?

სოფია

ვერ გაიგონე? სოსიკას დაუბარებიათ ნათლულში!...

უკლე

ქა, ხომ არ გაგიყვებულხარ, შვილო? ახლა როგორ სადმე წახვალ!...

სოფია

არა, დედი, არა, არ შეიძლება, რომ არ ვნახო!...

უკლე

აბა რას ამბობ, შვილო? სად უნდა წახვიდე ამისთანა უშველებელში?!...

კარანჟეტა

ჩემ პალტოს ზოვასხამ.

თეკლე

უი, ვერა შეილო, ვერა! მარტომ სად უნდა წახვი-
დე? ვერ გაგიშვებ, გენაცვალოს დედა!

სოფია

მარტო რათ ვიქნები? აი ამას წავეყვები.

თეკლე

ვერ გაგატან, შეილო, და რა ვქნა... თუ მაინცა და
მაინც აღარ დაგიშლია, გოგის მოუცადე. ის მოვა და
თან გაიხლება.

სოფია

მაშ კარგი... მაგრამ მალე მოვა კი?

კარანჟეტა

რას ამბობ, დედი, მაგდენი დრო არის? ერთი წამი,
ერთ რათმეთა ღირს!... აცლიან კი?... შეიძლება კვალი
აიღონ და დაიჭირონ. დაგვიანება როგორ შეიძლება?

სოფია

მართალია, დედი... მართალი... წავიდეთ!...

თეკლე

არა, შეილო, ჩემის ცოცხალის თავით ვერ გაგოშვებ!...
(იჭერს)

სოფია

გამიშვი, დედი!... შენ ძუძუებს ვენაცვალე, ნუ, ნუ
მიჭერ, უნდა წავიდე!...

კარანჟეტა

გაუშვი ვა, ხათა! დროს რათ აკარგვინებ მაგ საბ-
რალოს, გაუშვი და!... (ხელეზში სტაცებს ხელს, უნდა რომ გაა-
შვებოი).

თეკლე

არ შემოძლია!... ვერ გაუშვებ!... დავიყვირებ! მე-
ზობლებს შევყრი... მიშველეთ, მიშველეთ!...

კარანპეტა (სოფიოს)

შენ წადი და მეც გამოვალ. (ტუჩზე ხელს აჭერს თეკლეს)

გამოსვლა მესუმე

(ისინივე და გოგია შემოიჭრება)

გოგია

რა ანბავია?! ვინა აი?! გაუშვი, თვარა მოკვლავ, ვინ-
ცხა ხარ! (დამბახას მიაშვებს).

სოფია (ჩამოუჭარება).

უი! სოსიკას გამოგზანნილია, არ მოჰქლა, ცოდვეში
არ ჩავარდე... გენაცვალოს სოფიო!...

გოგია

რას ჩივი! ვინ სოსიკაა?

სოფია

ჩვენი სოსიკა... დავუბარებთ... უნდა ვნახო!...

გოგია

მერე და სადაა სოსიკა?

სოფია

ნავთლულში.

გოგია

ვინა თქვა მაი სიმცრუე! თათრები გაქცეულან. სო-
სიკეი ქე ჯის მისდა ციხეში... ტყული გამოდგა!

სოფია

არ გაქცეულა?... უი! (დაეცემა ტახტზე).

ოქლე

მიშველეთ!... მიშველეთ!... (მივარდება სოფლის) წყალი,
წყალი!...

კანაპეტა (გავარდება კარში)

გოგია

გაშა იგი დედაგაგლეჯილი, ვინცაა!... (გამოუდგება)
დამრჩი, ყაზილარო, ველარ წახვალ!...

ოქლე

შვილო, გული მოიბრუნე! თვალი გაახილე!...
(ასხამს წყალს).

გოგია (შემოჰყავს დაჭერილი კარაპეტა)

რწყილი ვერ წამივა და შენ რაღა გამეკცეოდი!...
(მოათრევს) აპა, ერთი ცეხლი, ცეხლი მიჩვენეთ, ვნახო
ვინაა აი დედაგაგლეჯილი! (მიიყვანს ცეხლთან და ბაშლიყს
მოგლეჯს) კარაპეტა?!...

სოფია (წამოვარდება).

კარაპეტა?!...

გოგია

იგია! ბეჯრთად, კარაპეტა! ტყულაი ნუ ფხაკურობ,
ველარ წამიხვალ! აპა ერთი მომეხმარეთ: უკანიდან აი
თოკი გამოსხენით, რომ ეს ერთი კარგად გავკოჭო!.

კანაპეტა

ვა, დამახრჩოთ გინდათ! ყარაულ! ყარაულ!

გოგია

იბლავლე, სანამღი არ მოგეწყინოს! (ჰკოჭავს).

უ ა რ დ ა

მოქმედება მენუთე

სტენა პირველი

ქოხი მკითხვეის სსსლში

გამოსვლა პირველი

სანდრო

(გაკვირვებით შეჰყურებს გ.ნის კარებს)

დიდება შენს სახელს, ღმერთო! ეს მკითხავე კი არა ყოფილა, — გულთ მისანია! ვინ დაუწერა ასე წვრილათ ხელის გულზე ჩემი თავ-გადასავალი? ჩემი აღის ამბავიც რომ ზედ მიწვევით სცოღნია! ცოდვილი კაცი-აო! მართლაც, მადლიანი რათ უნდა იყოს, რომ მტყუანს ამართლებს და მართლებს ამტყუნებს?... მაგრამ მე რა? მე კი კარგათ მეპყრობა და კმაყოფილიცა ვარ. (დაჟიქრდება) კი, მაგრამ ამ მკითხავემა რომ გამაფრთხილა: ერთხელ შენც გაგწირავსო!... გცემს და არ გატირებსო... მარილს გაქმევს და წყალს არ გასმევს, სანამ, გაბოროტებული, შენს თავს შენვე არ გაგამეტებიებსო!... ეს სწორეთ ასე იქნება, თუ გამიმეტა! ყველას ამ გვარათ არ ჰლუბავს? მაგრამ ეს ყველა ამ შეჩვენებულმა მკითხავემა რა იცოდა!... მისმა ეშმაკმა თუ უთხრა? გირჩევ, რომ შენვე დაასწრო და დაღუპოვო, თუ შენი თავისთვის სიკეთე გინდაო! ჰმ, მაგის წინააღმდეგობა სხვას ვის გამოადგა, რომ შენ გამოგადგეს! ბევრი რამ ვიცი, მაგრამ ვინ გამაბედვინებს თქმას, ვინ დამიჯერებს! უფრესებს რომ თვალში ჩაუვარდესთ, ხელს არ მოისმენ!

არა, ვიქნები ასე, ასე, როგორც დღემდი ვყოფილვარ!
ეგება არც კი ივარგოს, მკითხავს რო ავყვე. განა ყო-
ლიფერი მართალია, რასაც მკითხავი იტყვის? იმან ისიც
კი მითხრა, რომ ერთ დიდი ხნის უნახავს მეგობარს
შევხვდებო.

გამოსვლა მემოკა

(ისვე და გოგია შემოდის)

სანდრო (შეკრთება)

ღმერთო! ამას ვისა ვხედავ!

გოგია

ოჰ, სანდრო! გამარჯობა შენი! წაუხდი, რას გამოშ-
ტერდი? გეწყინა ჩემი ნახვა თუ?

სანდრო

გამარჯობა, გამარჯობა, ჩემო გოგია! შენი ნახვა
როგორ მეწყინებოდა, მარა აქ სხვა ამბავია!

გოგია

რა უნდა იყოს? მარჩიელი აქანია?

სანდრო

აქ არის და კიდევ იმან გამაკვირვა: შენი ნახვა
მიმთხრობლა!

გოგია

დასტურ ჩივი?! რა იცოდა მან?

სანდრო

ევა თქვი და!... სწორეთ შენზე მითხრა: ნახავო,

გოგია

განა მიცნობს?

სანდრო

ეხლა კი მჯერა, რომ მისთვის დამალული არა ყო-
ფილა რა!... დედა-მიწის ზურგზე ყველაფერს ხედავს და
ყოლიფერი წინდაწინვე იცის!...

გოგია

დასტურ ჩივი, თუ ტყულათეი ყბას იქცევ?

სანდრო

ღმერთს გეფიცები, არა ვხუმრობდე!

გოგია

თუ ბეჯითად მაგისტანაა, მეც იგი მინდა. „ა და-
თვი და ა მისი კვალიო“ — ნათქვამია. ვნახოთ!

სანდრო

იცილდე, ისეთ რამეებს გეტყვის, რომ გაგაკვირვებს.
მაგრამ ღიღ ხანს კი გაცდევინებს.

გოგია

მოფუცდი, მეტი რა გზა მაქ!

სანდრო

სხვა, კაცო, სად დაიკარგე? სოსიკა რომ ჩამოახრ-
ჩევს, იმ დღიდან შენი კაცმა ველარა გაიგო რა.

გოგია

წავედი ოზურგეთს და აი სამი წელიწადია, იქიდან
ალარ გავქანებულვარ. ესაა, ახლა ჩამოვედი. შენ ისევ
იქა ხარ ძველ აღასთან? რას შერება ის სულ კატიანი?
არ კვტება?

სანდრო

რა უჭირს! ღმერთიც იმას სწყალობს და ხელმწი-
ფიც. ასე ცხოვრობს, თითქო მეფის შვილიაო! რაც
მარტო ოქრო-ქსოვილები იმის ოთახებში აფენია, ის
კმარა ერთ სიმდიდრეთ... ოთხი ათას თუმნათ არის და-
ფუასებული!

გოგია

ვის დაუფასებია?

სანდრო

არ დამეწვასო, დააზღვევინა და სწორეთ აძღენათ
დაათასეს. ახლა რომ კიდევ დაიწვას; არას დაჰკარგავს,
ფულებს მისცემენ.

გოგია

სტრახშია?

სანდრო

ჰო. ორჯელ-სამჯელ კიდევაც ბძანა: ნეტავი დაი-
წოდესო. მე მითხრა: ამას რომ მოახერხებდე, გაჩუქებო.

გოგია

ძამია, ქე უთქვამს შენდა: „დაწვიო“ და იგია!

სანდრო

ღმერთმა დამიფაროს! მაინც მითხრა მკითხავმა:
უფრთხილდი, თორემ გაგაბამსო.

გოგია

იმან თუ გიბრძანოს, შენ რა გენაღვლება! შენ კი
ალარ მოგკითხვენ.

სანდრო

მშვიდობით!

გოგია

რას გვეშურები?

სანდრო

მეშინია, აღამ არ მომასწროს. დღეს ამბობდა,
რომ მკითხავთან წავალო.

გოგია

რა იცის მან მკითხავი?

სანდრო

კარაპეტამ უამბო, ყოლიფერს ტყობულობსო. მან-
სიცილი აიტეხა და თქვა: მად რალაც ფოკუსები იქ-
ნება და წავალ, შევიტყობ, თუ კაცი ვარო.

გოგია

რაფერ შეიტყობს?

სანდრო

მე მივალ სხვა ფერათო და თუ ერთი გავაბი როგორმე მახეშო, მერე მე ვიცი მისი მოწველაო, ის ახლა ფულიანი იქნებაო. ჰა, ახლა კი უნდა წავიდე. რომ მორჩე შენ საქმეს, ჩვენსა ამოიბინე. (მიდის).

გოგია

რა აბდალეთაი კაცი! ქე დოუჯერებია ყველაყაი!... სოფიო, სოფიო! გამო ერთი ჰაწია ხანს, არავინ არის.

გამოსვლა მესამე

(ისევ და მკითხავი)

გოგია

გითხრა, რა ამბავი შევიტყვე?

მკითხავი

ვიცი, ვიცი. კარებზე ვიყავ მოყურებული და მესმოდა.

გოგია

მერე რას იტყვი?

მკითხავი

იმას, რომ დრო არის თავი დავანებოთ ამ ხელობას, გაგვიგებენ.

გოგია

ვერ მიხთი, რა თქვა იმ შეჩვენებულზე სანდრომ?

მკითხავი

ვგ არაფერია, ოლონდ-კი მოვიდეს და ვნახოთ. ზუ! ფეხის ხმა ისმის... ვილაც მოდვა კარზე.

გოგია

შედი შენდა! მე აქ დავრჩები და თუ ვიცანი, ვინცხაა, უკანა კარებიდან შემოვალ და გეტყვი ყველაფერს, თუ არა და—მეორიზა დეიბარე. (მკითხავი გადის).

გამოსვლა მეოთხე

(გოგია და ტუროვი შემოდის)

ტუროვი

მკითხავი აქა, ღვას?

გოგია

აქ, მარა, რეიზა გინდა? იგი მარჩიელი კი არ ყოფილა, როკაპია და ტარტაროზი!... დედავ, რაც მან მითხრა!...

ტუროვი

რა გითხრა?

გოგია

წავხდი! მეტს რაღას მეტყოდა!... ჩემი ამბავი მას ჩემზე უკეთ სცოდნია, ვინცხაა!...

ტუროვი

ჩანს, ნაცნობი ყოფილა.

გოგია

ნაცნობი რაია! რატომ სხვამაც არ იცის იგი, რაც მან მითხრა?

ტუროვი

აღბათ მეტი შეუტყვია..

გოგია

რაი შეუტყვია? გუშინ ოზურგეთიდან ჩამოვედი, მან დღეს ყველაფერი იცის... ეს რავა იქნება? ჩემი ცოლის ამბავი ვკითხე და იმან უფრო გამაყვეყნა!...

ტურაჯი

იცნობს?

გოგია

რავაც თავის თავს!

ტურაჯი

უნახავს?

გოგია

სად უნდა ენახა! რა ვიცი, ტურა-ქალს ეგება წყალში, ან სარკვეში კი დაენახოს, თვარა ისე, არ გამიწყლეს ღმერთი, იმას ჩემი ცოლი არ ენახოს და ვერც ნახოს!

ტურაჯი

ისეთ რამეებს ამბობ, რომ სწორეთ სასაცილოა!...

გოგია

იცინე, ნუ გენაღვლება! და თუ მან შენც არ გაგაყეყეჩოს, საჯაყი მიტხარი! (მიდის).

ტურაჯი

ნეტავი ასე რედაქციებს ეხვეოდეს ხალხი! მაშინ ქვეყნის საქმეც კარგათ იქნებოდა და ჩვენიცა. საკვირველი მიმზიდავი ძალა აქვს ამათ მორწმუნეობას!... რაც უნდა სწერო, არა გამოვა რა, მაგრამ ფელეტონი სასაცილო დაიწერება. ჯერ მე ვნახამ ჩემი თვალით და მერე პროზაორებსაც მოვიყვან. (მიადგება განის კარებს და რეკავს).

ხმა

ჰა! ვინ არის? მოვდივარ, მო...

გამოსვლა მისუთე

(ისივე და მკითხავი).

ტუროვა

მკითხავი შენა ხარ?

მკითხავი

რა გინდა, შეილო?

ტუროვა

მინდა გაკითხინო. რას იცინი?

მკითხავი

სასაცინოთ დაბერდი, შეილო!

ტუროვა

როგორაო?

მკითხავი

აბა, შეილო, ვინ გინდა მოატყუო? განა არ ვიცი, რომ შენ მკითხაობა არა გჯერა?... ჰაი, ჰაი, კალმის კაცო! გინდა დაეთარში ჩამწერო და გამომბეჭდო... ქვეყანა ჩემზე აცინო?

ტუროვა (შემკრთალი)

რა იცი?!

მკითხავი

შე და რა ვიცი? მაშ ჩვენი ხელობა რაღა ყოფილა?...

ტუროვა (ხელზე იხედება თავისთვის)

მელანში ხომ არა ვარ გასვრილი?

მკითხავი

თითებს რას იშინჯავ, შეილო! მელანი ხომ არ მაცხიაო? ჰო! არა, შეილო, ეგ რა საჭიროა! განა ისე კუვერ შეგატყობ? შუბლზე გაწერია.

ტურაჯი

თუ ყველაფერს მანგრე ტყობილობ...
შკითხვა

გინდა შენი თუ-გადასავალი. გიამბო?

ტურაჯი

სასაცირო ამბავია!... რაზედ მკითხაობ: ლობიოზე
თუ წყალზე?

შკითხვა

საქმეს გააჩნია: თუ ადვილია ლობიოზე და თუ
ძნელი წყალზე. შენთვის კი ლობიოც მეტია.

ტურაჯი

სამკითხაოს რას იღებ?

შკითხვა

რასაც მომცემ. თუ ღღეს ბევრი ავილია, მეტი
მომეცი და თუ ცოტა, სულ ნურას მომცემ.

ტურაჯი

ვისგან რა უნდა ამელო?

შკითხვა

კვერცხი ვერავის დაადებო?

ტურაჯი (შემკრთალი)

მიცნობ?!

შკითხვა

პირველათა გხედამ ამ ჩემი სულის ცხონებამ! ოჰ,
ოჰ, ოჰ, რა მატყუარა მეგაზეთე ხარ!...

ტურაჯი

რა იცი, რომ მეგაზეთე ვარ? (თავისთვის) დასწყევლოს
ღმერთმა... ხუმრობაც არ არის!...

მკითხავი

გიკვირს? რათა, შეილო? ბევრი რამ არის ქვეყანაზე, რომ გაუგებარია!... ჯერ კიდევ ბევრი ხანი გაივლის, სანამ შენი წიგნები ახსნიდენ! მოდი, შეილო, აიღე ხელში ლობიოს მარცვლები, სამჯერ უკუღმა მოტრიალდი, თვალები დახუჭე და დაჰყარე ჩემ წინ!

ტურავი

კარგი. (თავისთვის) სასაცილოა! ხვალ ამას ყოლიფერს ავწერ და საუცხოვო ფელეტონი იქნება. (ასრულებს მკითხავის სიტყვას)

მკითხავი (დაჩურჩბია აქა-იქ დაზნეულ ლობიოს

უი! დამიდგეს თვალები, რომ არა გამოდის რა!... „საიდან სადაო, წმინდაო საბაო!“ ნეტავი ამ აქლემს აქ რა უნდა, რომ ეჩხირება?

ტურავი

აქლემს?!

მკითხავი

ღიახ, აი, შეილო, ერთი აქლემი წამოუყენებიათ სულთამხუთაფივით და ზედ მის კისერზე ჩამოხრჩობას უპირებენ ვილაცას... ვილაც საწყალი კაცია, სულ შენა გგავს!... ძმა ხომ არა გყავს?...

ტურავი

დალაზეროს ღმერთმა! რას ამბობს!...

მკითხავი

რასაოცრათა გგავს!... (ბუტბუტებს) ღიახ, ვილაც ღიადი კაცია გამწყრალი და ჩამოხრჩობას ემუქრება... აი, ერთი ვილაც მშველელი გამოუჩნდა იმ საცოდავს და გადაარჩინა, გააპარა... აი, რომ არა გამოდის რა!... (აურვს მარცვლებს) არა, შეილო, არა! არა გამოდის რა!... ეს მიტომ რომ, არა გრწამს მკითხავობა! (თავს აწებებს).

ტურფი

ახა, ღმერთო, ეს რა შესმის!... გზაგრძე დედი...
ნუ გენადღვლება!...

მკითხავი

შენი ნებაა. აბა ხელ ახლა დაჰყარე ლობიო. აი
ხედავ ამ ორ მარცვალს, რომ გაცვივდნენ? ეს ერთი
შენა ხარ, ერთიც ის შენი მხსნელია. შენ გამოცვლილი
და გადაკეთებული ხარ, ის კი ისევ ძველებურათ დარ-
ჩენილა. შენ იმას ჰღალატობ და ისეთ მახეში აგ-
დებ იმას შენ და ერთი ვიღაც ბოროტი სული, რომ
იჭერენ იმ საწყალს... აი ახრჩობენ კიდევ და შენ კი
სეირს უყურებ შორიდან... იჰ, არა შევილო, არა... კიდევ
არა გამოდის რა!... ჯადო მომელალა... აბა ერთი შე-
ვულოცო ახლა მე. (ბუბუბუბუს).

ტურფი

საკვირველებაა, (თავისთვის) საკვირველება!... მოდი და
ნუ დაიჯერებ!... ახლა მჯერა... სწორეთ მჯერა, მაგრამ
სირცხვილით როგორ უნდა გამოტყდეს კაცი? ხვალ
მე უეჭველათ უნდა დავცინო მათ, ვინც მკითხავენთან
დადიან და მე კი თვითონ... მე კი...

მკითხავი

ფრთხილად, შევილო, ფრთხილად! თუ მარჯვეთ არ
იქენი, ის შენი მეგობარი შენც დაგლუზავს... ისეთ მახე-
ში გაგაბამს. მეტი არა გამოდის რა! ხვალ დილას ადრე
მოდი, შევილო, და წყალზე გიკითხავ, იქ უფრო ბევრი
რამ გამოჩნდება... ჩუ! ფეხის ხმა ისმის.

ტურფი

მოდის ვინმე? სირცხვილია, არავინ მნახოს! დედი,
იმ კარებში ვერ გავალ?

მკითხავი

რატომ არა, შეილო! ძალიან ფრთხილათ იყავი! (მიღის). გზა მშვიდობისა! (მიჰყავს, გავლენ):

გამოსვლა მემძვსე

(ხაზაროვი გლეხის ტანისამოსით და კარაპეტა შემოდინან)

ხაზაროვა

აქა დგას?

კარაპეტა

აქ გახლავსთ.

ხაზაროვი

მერე სად არის?

კარაპეტა

წავიდოდა სადმე.—გამოვა.

ხაზაროვა

სადაურია?

კარაპეტა

კაცმა არ იცის! შორიდან მოსულიაო ამბობენ, ახალციხის მაზრიდანაო. აქ მაგისი მცნობი ჯერ არავინ გამოჩენილა და ეგ კი ყველასა სცნობს, ქვეყნის ამბავი ხელის გულზე უწერია!...

ხაზაროვი

აი, ისემც-ღმერთი შენ გიშველის! (იცინის).

კარაპეტა

დალოცვილო, ჩემი ამბავი ჩემზე კირგათ სკოდნია და ვინ უთხრა?

ხაზაროვი

შენვე გამოგტეხდა როგორმე.

კანაპეტა

ვინ მამაოხრის შეილს ჩემდა თავად კრინტი დაზი-
ძრავს! მე ენა ჩამიფარდა...

ხაზაროვი

მაშ ვინ უთხრა?

კანაპეტა

ეგა ბძანეთ და... მისმა ეშმაკმა!... განა მარტო
მე?... მთელი ქვეყანა თავზე ეხვევა და გაკვირვებულია,
თუ როგორ ტყობილობს.

ხაზაროვი

ისინიც შენისთანა ტუტუცები არიან.

კანაპეტა

დალოცვილო, ტუტუცი რომელია? ისეთი ვინმე-
ები დადიან—არც კი დაიჯერებთ! ნაშუალამევეს მაინც
ეკიპაჟების ტევა აღარ არი.

ხაზაროვი

აქ სჩანს, სხვა რალაც ამბავია! უნდა ხელში ჩა-
ვიგდო.

კანაპეტა

პოლიციას ისეთი რამეები უთხრა, რომ პირი დაა-
ღებია!...

ხაზაროვი

შიგ კი არა ჩაუდვა რა? (იცინის) რათ აგვიანებს?
დაუძახე, გამოვიდეს.

კანაპეტა (კარებზე მიდგება)

დელი! ჰე, დელი! შინა ხარ?

გამოსვლა მკითხველს

(ისინივე და მკითხველი).

მკითხველი (კარაპეტას)

ქა, შენ კიდევ მოსულხარ? რაღა გაგქირებია?

ქარაპეტა

მე არაფერი, დედი. გაქირებული ნათლი მამა მო-
მიყვანია.

მკითხველი

აბა სადაა? ესა?!... (შეკთება და შეჩერდება).

ხაჩნარაფი

რას შეკრთი?... მიცანი?

მკითხველი

აბა რას გიცნობ, შეილო, პირველათა გხედავ!

ხაჩნარაფი

მაშ რა გაგიკვირდა?

მკითხველი

რაც გასაკვირვალა!

ხაჩნარაფი

მინც?

მკითხველი

ქა, სხვასთან როგორ გითხრა?

ხაჩნარაფი

არა უშავს რა, ეს ჩემი ნათლიაა.

მკითხველი

აბა, შეილო, მართალია მაგის სული და ხორცი
ორივე შენს ხელშია, მაგრამ მინც, რათ გინდა, რომ
შენი თავ-გადასავალი შეიტყოს?

საზაროვი

შენ კი ბევრი გეცოდინება, შენმა მზემ!

მკითხავი

ენახოთ! მაგასთან კი არას გეტყვი...

საზაროვი

ნათლია, აბა ერთი გადი, რას მეტყევს?

კარანტა

აი ნახამთ, თუ რა გითხრათ მაგ შეჩვენებულმა!
სულ სხვა ვინმეა... სული ეშმაკისთვინ მიუყიდნია...
(მიღი).

საზაროვი

აბა, ახლა რას მეტყვი?

მკითხავი

მოგიკლავს ვინმე, თუ გაგიცარცვამს?

საზაროვი

როგორ?!

მკითხავი

მაშ ეგ სხვისი ტანისამოსი რათ ჩაგიცვამს?

საზაროვი

სხვისი?

მკითხავი

ღიახ გლახის.

საზაროვი

გლახი ვარ და გლახური მაცვია!

მკითხავი

ჰმ, გლახი ხარ? საიდან?

საზაროვი

მე... მე შორიდანა ვარ... ალიდან... გაგიგონია
სოფელი ალი?

მკითხვეი

არა, შეიღო, მიჩვენე ხელი! (დასჩერებია) არც ალი-დანა ხარ და არ ცეცხლიდან, მაგრამ ორივეში ჩასაგ-დები კი ხარ... შენ აქ კეთილი განძრახვით არა ხარ მოსული!... არა, შეიღო, წადი, მე შენი თავი არა მაქვს... ვერას გეტყვი!

საზნაროვი (შემკრთალი)

შენ, როგორც გატყობ, შავი ქვა იცი და ნაცა-რი ცხელი!... რას მიედ-მოედები: გლეხი არა ხარო! თუ მკითხავი ხარ, მიკითხავ!

მკითხვეი

კარგი, შეიღო, თუ არ დაგიშლია!... (მოიტანს ხის ჭურჭელს, დაასხამს წყალს, ირგვლივ წმინდა სანთლებს აანთებს, ჩააჩერდება და ულოცავს)

საზნაროვი (თავისთვის)

გიჟსა ჰვავს!... როგორ შემატყო?...

მკითხვეი

უი! (უცბათ წამოვარდება) დიდი-კაცი გლეხის ტანი-სამოსით!... ქა, სულ სხვა აზრით მოსულხარ!... შეიღო, ვერა ხედავ, რომ ჩვენი ხელობა ჩვენგან არ არის?... ან ღვთისაგან უნდა იყოს და ან ეშმაკისაგან... ან ერთს რითა სცდი და ან მეორეს? აი, შეიღო, ჩახედე, თუ არა გჯერა!

საზნაროვი

აი დასწყევლოს ღმერთმა! (იხედება)

მკითხვეი

ხედავ შენს თავს, რა მდიდრული ტანისამოსითა ხარ?

საზაროვა

რას ამბობ, ბებერო! რაც მაცვია, იქაც ის მოსჩანს.

შკითხვა

მაშ თვალები აგხვევია ცოდვით! აბა კარგათ დააკვირდი. იმ ვარსკვლავსაც ხომ ხედავ შორს, შორს... ცის კიდეში?

საზაროვა

რა ვარსკვლავებსა!... სანთლების შუქია!

შკითხვა

არა, შვილო, განა ვერა ვხედავ? აი ის ერთი დიდი ვარსკვლავი რომ გიკაშკაშებს, თითქმის თვალს გიქნევს, ის შენი ვარსკვლავია, შენი ბედია. უჰ, რა ბედი მოგელის?

საზაროვა (ჩაჰყურებს)

დალახეროს ღმერთმა, სად რასა ხედავს!...

შკითხვა

შენც პირდაპირ მისკენ მიდიხარ. სწორე გზაზე დგეხარ, მაგრამ...

საზაროვა

მაგრამ რაღა?

შკითხვა

ქვირთ-ობლების ცრემლებს დაუსველებია ეგ გზა! ლარიბ-ლატაკების ოხერა გიბერაფს გრიგალ ქარივით და უკულმა გაბრუნებს...

საზაროვა

ხომ არ გადარეულხარ?! რეებს ამბობ?

შკითხვა

არა, შვილო, არა! ბედი მოგელის, რომ ის მთა შენ არ გიშლიდეს.

ხაზარაჯი (შეშინებული)

რა მთა?

მკითხავი

ზედ შუა გზაზე ამართულია ერთი დიდი მთა, მაგრამ, საკვირველია: არც კლდისაა, არც მიწის, სულ სხვანოვანებისაა. უჭ, ვის მოუგროვებია ამდენი ნოხები, ოქრო-ვერცხლები, შალები, მუთაქები, ნაირ-ნაირი რამეები!... (აღლევებული) ესენი ვინ ჩაგსაფრებიან გზაზე? წინ გელობებიან... სცდილობენ, არ მიგიშვან. ბედის ვარსკვლავთან!...

ხაზარაჯი (თან და თან აღლევებული)

ღმერთო, ეს რა მესმის, რას ამბობს!...

მკითხავი (კანკალით)

თმა გაშლილი დედები... მტირალი ცოლები... მომაკვდავი შვილები... აი მარცხნივ გზაზე —ახალგაზდა ქალი... წყალში თავი ამოუყვია და გაშინებს... შენი მიზეზით დაუხრჩვია თავი!...

ხაზარაჯი (შეშინებული)

გაჩუმდი, შე წყეულო!

მკითხავი (ყურს არ უგდებს, შფოთავს)

აჰ, სახრჩობელა!... ზედ ვიღაც უცოდველი, მართალი კაცი ჩამოუკიდებიათ და დამნაშავე კი იქვე დგას, შენს გვერდით... შენ აფარებ ხელს, შენა...

ხაზარაჯი

აი დასწყევლოს ღმერთმა!...

მკითხავი

ოჰ, თუ ისინი არ გიშლიდნენ ხელს, გზაზე არ გელობებოდნენ!... მაგრამ ძრიელია შენი ანგელოზი! ქედბედით დაბადებულხარ! მთას ნაეთი მოასხა შენმა ანგელოზმა... ცეცხლი წაუკიდა! ალი ცამდი უწევს, იწვის.

იდაგვის დაიფერფლა... გაქრტნ მოჩვენებებიც და გზა
გაწმენდილი წინ გიძევს! მიგელის ბედის ვარსკვლავი...
ჩუ! (წამოფარდება ზეზე გიჟივით).

ხაზაროვა

რა ამბავია კიდევ?

მკითხავა

მამალი ჰყივის.

ხაზაროვა

რას ამბობ? აქ მამალს რა უნდა?

მკითხავა

შენ არ გესმის... მე მესმის... მკითხაობა აღარ შემიძლია:
ძალა შეკარგება... მეორეთ მოდი, მეორეთ ნაშუალამევს.
ახლა კი... აი მეორეთ იყივლა, მესამეც არ დამასწროს.
ფუ! ფუ! ფუ! (აქრობს სანთლებს, წყალში უყოფს თავებს) ახ-
ლა კი გზა მშვიდობისა!... ჯამი პატრონსა, წყალი ცო-
დვილსა, ნავთლი ეშმაკს, ცეცხლი შენ სულოსა, აღ-
მური კუდიანებსა! (შეახამს ჯამით წყალს და შევარდებ გი-
ჟივით ოთახში).

ხაზაროვა (შეშინებული)

ეს რა ამბავია! რეები ენახე!... რეები მითხრა!...
ღმერთო ჩემო, ცხადია თუ მძინავს!.. (გაოცებული დგას).

ფ ა რ დ ა

სცენა მეორე

გამომძიებლის ოთახი.

გამოსვლა პირველი

(მასწევრიჩი ჩვენებას ართმევს ამირინდოს, ხაზაროვი იქვე ზის და ტუროვს ელაპარაკება; სვისტოკოვი და კარაპეტა ფეხზე დგანან და საუბრ:იბენ).

მასწევრიჩი (ამირინდოს)

ეჭვი პირდაპირ თქვენზედ შემოაქვს!

ამირინდო

ვისა?

მასწევრიჩი

აი, ბ. ხაზაროვს. ამტკიცებს, რომ ცეცხლი ჩემი მტერობით გააჩინაო.

ამირინდო

ეგ რომ მექნა, მაშინ მაგის მოყვარე ვიქნებოდი, და არა მტერი! მანეთის საღირალი თუმანში აქვს დაზღვეული!

მასწევრიჩი

პირადი სარგებლობაც გქონდათ?

ამირინდო

ნეტავი ერთი არა ხუმრობდეთ! გიყის მეტი ვინ გაიმეტებდა თავის სახლ-კარს დასაწვავათ?!

მასხევიჩი

ვალები ბევრი გაქვთ?

ამირანდო

იმდენი, რამდენიც ეკადრება ჩემისთანა თავადი შვილს.

მასხევიჩი

დაზღვეული რამდენში გაქვთ?

ამირანდო

იმდენში, რამდენიც საჭირო იყო ბანკისათვის.

ხაზაროვი

ეგ ბანზე სიტყვის აგდება!

ამირანდო

შენ კი გაჩერდი, შენი საქმე არ არის, თორემ არ ვიცო, რას ვიზამ, მამა ჩემი ნუ წამიწყობდება!... სისხლი ყელში მომადგა!...

მასხევიჩი

დამშვიდდით, კნიაზო, და მე მიპასუხეთ. (ხაზაროვს) გთხოვთ, სიტყვას ნუ აწყვეტინებთ! (ამირანდოს) ცეცხლი რომ გაჩენილა, იმ დროს ამის სადგომში უნახვიხართ.

ამირანდო

მერე რაო! განა ჩემს მეტი არავინ ყოფილა?

მასხევიჩი

თქვენ იქ ყოფილხართ იმ დროს, ცეცხლი რომ გაჩენილა და მომსვლელებს მოუსწვრიათ.

ამირანდო

ტყუილია! მე რომ შევედი ოთახში, სავსე იყო ხალხით.

ხაზაროვი

პოლიცია რომ მოსულა და კარები ჩაუმტვრევია, ეგ იქ ყოფილა.

სვისტოვი

ღიახ, პოლიციას ვე ენახა და მერე მეც. შემატყობინეს. მივედი და კნიაზი იქ ენახე.

ამირინდო

რას ამბობ, კაცო?! მე რომ მოვედი, შენ იქ არ დამხვდი? მაგისთანა გულმავიწყობაც იქნება?! (ხელს მიაშვერს კარაბეტას) აი ეს კაციც, რომ რალაცას გეჩურჩულებოდა!

კარაბეტა

მე? მე რომ მოვედი თქვენ იქ ბრძანდებოდით.

ამირანდო

ფეი! ბუზი ხომ არ ვიყავი, რომ ვერავენ შემნიშნეთ?! მარა აქა სხვა რალაც ამბავია!... გინდათ, რომ დამნაშავე დამალოთ და მე მომახვიოთ თავზე? არა შევილოსა, განა არ ვიცი, ვინც არის დამნაშავე?

მახსევია

ვისზედა გაქვსთ ექვი?

ამირანდო

ვეყო, რალაი პირდაპირობაზე მიდგა საქმე, ჩვენც აღარ დავფარამთ! დღეს მკითხავს ვკითხე და იმან მითხრა, ვინც დასწვა.

ხაზაროვი

თქვენ, კნიაზო, ისეთ რამეებს ამბობთ, რომ სწორეთ სასაცინოა... მკითხაობით გამოძიება?!...

ამირინდო

არა, შენ თუ კაი სული იყო, შევილოსა, და გული მართალი გაქვს, რატომ მაგრე გეტყეცა? მე მთხრობელი კიდევ მომიყვანია. ეი, თქვენ, აქ შემოდით ერთი! აი, მთხრობელი შემოვა და ჰკითხეთ. მაშინ გამოჩნდება, მე ვარ, თუ სხვა ვინმე დამნაშავე!...

ბამოსვლა მემორე

(ისინივე და სოფიო შემოდის, გოგია თან მოჰყვება)

ის ქალი! ხაზაროვი

ის ქალი! კარაპეტა

ვინა ხარ? მახნევაჩი

სოფიო

მე, ბატონო, ამის ცოლი გახლავარ (გოგიაზე უჩვენებს).

შენ ვინლა ხარ? მახნევაჩი

კმარი გახლავართ, ბატონო, ამისი. გოგია

მაგას არა გკითხავ, სადაური ხარ და ვინ? მახნევაჩი

გურული გახლავარ, გოგიას მეძახიან, აზნოურიშვილი, გვართ ტაკიძე, ხელზე მოსამსახურე. გოგია

ცეცხლის გაჩენის თაობაზე იცი რამე? მახნევაჩი

კი, ბატონო, მარა ამ ჩემმა ცოლმა უკეთ იცის. გოგია
მარა თქმის გვეშინია: დიდი კაცია და რო გაწყრეს, ვერავინ ვვიპატივებს.

მასხევიჩა

კანონზედ დიდი არავინ არის: სთქვი!

სოფიო

ამან, ბატონო, ეს გახლავთ დამნაშავე (უჩვენებს ხაზაროვზე).

ამირანდო

მე კი არ ვიცოდი, შეილოსა!

ეველს (შეშფოთებით)

რას ამბობს!...

გოგია

მეც მაი უნდა მეთქვა, ბეჯითათ მაია!

ხაჭაჩკოვა (ღიმილით)

მე გთხოვთ, მიიღოთ მხედველობაში, რომ ეგენი მტრები არიან ჩემი, როგორც გამომძიებელის. მასხოეს, ერთხელ მე გამოვიძიე მაგათი საქმე და მას შემდეგ...

მასხევიჩა

იცნობთ მაშ ამას? მტრობა გაქვთ რამე?

სოფიო

არა, ბატონო! მაგასთან მტრობა ვის გამოადგება, რომ ჩვენ გამოგვადგეს, განა არ ვიცით, ვინცა ბძანდება!

მასხევიჩა

მაშ იცნობთ?

სოფიო

როგორ არა, შენი კირიმე, რომ შავისაგან დედა მიწასთანა ვართ გასწორებული: ჩემი საქმრო სოსიკა მაგან უსამართლოთ ჩამოახრჩობინა და დამნაშავე კი გაამართლა, აი ეს კაცი (უჩვენებს კარაპეტაზე).

კანაშუტა

ვა, გიყია ოხერი!...

მასხევიჩი

მაგას არა გკითხავ.

სოფიო

მოგახსენებ, შენი ჭირიმე, ყოლისფერს მოგახსენებ! მერე, შენი ჭირიმე, მე აღარ მაძლევდა მოსვენებასა და მეტი გზა აღარა მქონდა, ამ გოგიას გავყევი ცოლათ. გურიაში წამიყვანა და იქ ვიმაღლებოდი. აქ კი ხმა დაჰყარეს წყალში დაიხრჩოვო... მეტათვერ ვიხსნიდი თავს.

ხაზაროვი

გთხოვთ, რომ მაგაებს ნუ ალაპარაკებთ.

მასხევიჩი

ეგ სრულიად საქმეს არ შეეხება!

გოგია

მოგახსენებთ, ბატონო, იმას მოგახსენებთ! თითო კაკლათ გაიგებთ ყველაფერს. ჩქარა თქვი, სოფიო!

სოფიო

დიდი ხანი არ არის, რაც აქ გიახელით და მკითხავთან გახლდით და იმან მითხრა, რომ ცეცხლი ჩემი რჩევით გააჩინა გამომძიებელმაო.

მასხევიჩი

ეგ იცი, სხვა არაფერი?

ამირინდო

საბუთი არ არის?

ხაზაროვი

ცხადია, რომ ეგენი კნიაზს მოუყიდნია და სიცრუეს ამბობენ. ჩანს, რომ ეგენიც თანამოზიარე არიან და გთხოვთ დაიჭიროთ. თქვენა გყავსთ კიდევ საკითხავი ერთი მოწამე, რომელიც აქ არის—ჩემი მსახური. იმას

კიდევ მოუსწორია დამნაშავე: პირდაპირ კნიაზზედ უჩვენებს და სხვები ვერ ვიცანიო. უთუოდ ესენი იქნებოდნენ და გთხოვთ უჩვენოთ.

მასნევიჩი:

შემოიყვანეთ მოწამე.

ამირანდო

რაო!... ჩემი ბიჭიო!... რამდენიც შენ დაგეჯერება, იმდენი ამ შენ მსახურს. ისიც შენისთანა მოხერხებული იქნება, შვილოსა, შენი გაზდილია!

გოგია

ჰმ, მოვიდეს, ვინცხაა და ვნახო. (იღიმება).

სოფიო

კი, შენი ჭირიმე, თუ გვიცნობს და უნახვივართ.

გამოსვლა მესამე

(ისინივე და სანდრო შემოდის.)

მასნევიჩი

შენა ხარ ამათი მსახური?

სანდრო

მე გახლავარ.

მასნევიჩი

რა იცი იმ საქმის შესახებ?— რას გაჩუმდი?

სანდრო

სთქვი, ნუ დაპფარავ, ნუ გეშინია!

სანდრო

მე გახლავარ...

კარაბუტა

რას ამბობს! (თავისთვის) თავის თავზე მიიღო!...

შანსევიჩი

შენ?

სანდრო

დიახ, ბატონო, მე მივასხ-მოვასხი ნავთი.

კარაპეტა (თავისთვის)

ვა, დაავიწყდა ამ ოხერს, რა უნდა ეთქვა!...

შანსევიჩი

რა განზრახვით?

სანდრო

რა მოგახსენოთ; ბატონმა მიბრძანა.

ეგელა (შეშფოთებით)

ბატონმა!...

სანდრო

ბატონმა. აღრეც ბძანებდა: კარგი იქნება, რომ ცეცხლი წაეკიდებოდესო. ნავთი მე მოვასხი, მაგრამ ის კი არ ვიცოდი, თუ ცეცხლის წაკიდება უნდოდა. საზაფხულოთ გადავდივარ და აქაურობას რჩილი ველარ წაახდენსო. მართალი მეგონა...

შანსევიჩი

მერე?

სანდრო

მე დამითხოვეს მთელი ღლით და იქ ბატონი და კარაპეტა დარჩენ. ნავთიც კარაპეტამ იყიდა.

კარაპეტა

ვა, მე განა მიტომ ვყიდულობ ნავთს, რომ ცეცხლი გააჩინონ?!... მე რა ვიცი!...

სასანდრო (ამაყათ წამოდგება)

დიდ ხანს ვუგდებდი ყურს ამ კომედიას!... ახლა კი ვხედავ, რაც ამბავია: როგორც მართებლობის ერთგულს, ბევრი მტერი მყავს და ცდილობენ, როგორმე დამლუ-

პონ, მაგრამ ვერ მოუხერხებიათ კარგათ!... ეს ბიჭიც მოყიდულია... გთხოვთ ესეც დაიჭიროთ.

მანსევიჩი

მოითმინეთ, დამშვიდდით! ახლავე გავიგებთ ყველაფერს. (სანდროს) ეგ ამბავი როდის იყო?

სანდრო

ცეცხლი რომ გაჩნდა, იმ დილას.

ხაზარავი

მის დასამტკიცებლათ, რომ მე იმ დღეს კოჯორში ვიყავი და ქალაქში არ ჩამოვსულვარ აი ეკითხოს უფ. ტუროვს. ესეც იქ იყო ჩემთან მთელი დღით და მეორე დღეს ერთათ ჩამოვედით.

ტუროვა

სწორეთ, მე შემძლია ვუმოწმო.

ამირანდა

რას ამბობ, კაცო?! შენ იმ დღეს აქ იყავი, აკვირნახე?

ტუროვა

სცდებით!

მანსევიჩი

მოითმინეთ. აქ თქვენ თვითონ ბძანეთ, რომ კნიაზი ვნახეო?...

ტუროვა

მე... მე... დიახ ვნახე! მართალია ქალაქს გარეთ ვიყავი... სტუმრათ, სალამოს ჩამოვბრუნდი კოჯორიდან, დილიყნით.

მანსევიჩი

მე თვითონ დილიყანით ჩამოველ, მარამ თქვენ იქ არ მინახებხარ.

ტურავი

მე... ე. ი. ეკიპაჟით წამოვედი და ეს კი იქ დავ-
ტოვე...

გოგია

მაი ისე ტყუილია, რომ ერთი კაი დიდი უშველც-
ბელი აქლემი ვერ ზიდაეს.

ტურავი (შეკრება)

აქაც კიდევ აქლემი!...

გოგია

იმ დღეს მეც ქე ვნახე ქალაქში. აბა გაგახსენო
(მიდის ჩურჩულით): კაცო, მკითხავემ რომ გითხრა, გაგა-
ბამს საქმეშიო, — აგია, თუ თავს არ უშველე! იცი, რას
გეტყვი? სოსიკაი რომ იყო, მე მისი ძმობილი ვიყავი
და შენზე ყველაყაი ქე მითხრა... თუ მაინც და მაინც
მოგინდომებია მაგის დასარჩლება, გაგთქვამ, ბეჯითად
გაგთქვამ და ისთე კი არას გერჩი, ქე იყავი შენდა.

ტურავი

მეტი გზა აღარ არის!... (თავ სთვის), მართლა, ამ კაცმა
მომაგონა. მართლა მე იმ დღეს კი არ ვყოფილვარ მაგას-
თან წვეულათა... წინა დღეს და ცეცხლი რომ გაჩნდა,
იმ დილას ორივე ერთად ჩამოვედით...

მახნევიჩი

მაშ იმ დღეს თქვენ აქ ბძანდებოდით?

ხაზარფი

სცდება ხარიტონ კარლოვიჩი!

ტურავი

არა, ნამდვილათ ვიცი.

მახნევიჩი

საქმე სხვა გვარად გადატრიალდა. კნიაზო, თქვენ
თავისუფალი ბძანდებით, მართალი ყოფილხართ.

ამირანდო

ფეი! მე კი არ ვიცოდი!... მაგრამ ამ ჩემს აბედას
კი ვერ დავთმოვ, ახლავე ღრუბერნატორთან წავალ.
თავადი-შვილის შეურაცხყოფა განა ასე ადვილია! შე-
იტყოს ღრუბერნატორმა, მართებლამდა მიაწიოს. საქმემ!
სასწარმოვი (შეშფოთებული)

აქ შეთქმულობაა და მე ამას ვერ დავსთმოვ!...
თქვენც ნამეტან ნებას აძლევთ თქვენს თავს! ნება არა
გაქვთ, ჩემს გამოძიებაში შეხვიდეთ... მე წავალ და ახლავე
პროკურორს შევატყობინებ!...

მასხვეიჩი

მოითმინეთ! გთხოვთ აქ დარჩეთ და მე თვითონ
დავიბარებ პროკურორს, საჭიროა. უ. სვისტკოვ,
გთხოვთ, წახვიდეთ და შეატყობინოთ.

სვისტკოვი

ვინ მოიფიქრებდა! მოდი და ახლა გაამტყუნეთ
პოლიცია! (მიდის).

ტუროვა

ფუ! განათლებული კაცი და ამისთანა საქმე!...
ვინ იფიქრებდა?... რაც უნდა სწერო, ხალხი მაინც მა-
ლე არ გასწორდება!... წავიდეთ ერთი, მკითხველებს შევა-
ტყობინო ეს უცნაური ამბავი (მიდის).

გოგია

სოფიო, წავიდეთ, ჩვენც რაღა გვინდა აქანეი? არ
უჩიოდ: ღმერთი სამართლიანია-მეთქი!... (მასხვეიჩს) ბა-
ტონო, შეიძლება წავიდეთ ჩვენდა?

მასხვეიჩი

შეგიძლიანთ. (საწაროს) შენ კი მოიცადე!

სოფიო

ვენაცვალე, ღმერთო, შენს სამართალს! (მიდის).

კარაპეტა

ერთი წავიდე მეც...

მანუკიჩი

არა, მოითმინეთ! თქვენ უნდა ჩვენება ჩამოგართვათ
პროკურორის თანა-დასწრებით.

კარაპეტა

ვა, ახლა კი გაეზი, კარაპეტა, ორივე ფეხებით!...

საზარფი

ნუ დაივიწყებთ, რომ მე თქვენ დამაკავებთ მაშინ,
როდესაც...

მანუკიჩი (მხრებს აიწვევს)

კანონი ბრძანებს და ნურათერს უკაცრავათ!

ფ ა რ დ ა

რინი-რინის ხელმწიფე

(ზღაპარი, ქართლში ჩაწერილი ე.წ. ლაღიაშვილისაჲან.)

იყო და არა იყო რა, იყო ერთი ღარიბი მეწისქვილე. იმის ბედობაზედ არა მოიძებნებოდა რა, ყოვლად ღარიბი და საწყალი იყო, მხოლოდ იცოდა მეწისქვილეობა და იმითი ირჩენდა დღიურათ თავს.

ერთ დღეს მეწისქვილე იქვე, წისქვილის ახლოს, ტყეში წავიდა შეშის მოსატანათ. დაიწყო შეშის გროვება, გაჰყვა, გაჰყვა და შუა ტყეში შევიდა. უცბათ წინ მელია შეხვდა და გამარჯობა უთხრა. მელამ თავისებურათ ლაქუცი დაუწყო და თანაც შესჩივლა: — ეს ოხერი დღეს მთელი დღე დავდივარ და ჩემი საკბილო ვერაფერი ვიშოვნე, ლამის შიმშილით სული ამომძვრეს, ფერდი ფერდზედ მიმეკრა და ჩემი საქმე ცუდათ არის, თუ რამე არ მიშველე შენო — უთხრა მეწისქვილეს. — შენ რომ მსუქანი ქათმები გყავს, თუ იმათი ხორციტთ გამაძღებ და ეხლა შიმშილით არ მომკლავ, იმისთანა ბედსა გწევ, რომ მთელი ქვეყანა შენ შემოგნატრიდესო.

მეწისქვილემ წაიყვანა შიმშილისგან შეწუხებული მელია და სამი საუკეთესო ქათმები შეაქამა. მელამ სული მოიბრუნა, მადლობა გადაუხადა მეწისქვილეს და წავიდა თავისთვის. რამდენიმე დღის შემდეგ მელიამ გაიარა ერთ ტყეში; უცბათ წინ კურდღელი შეხვდა. — ჰაი, კუ-

რდღელო, კურდღელოვო! მიაძახა მელიამ. კურდღელო მიტრიალდა და ჰკითხა: რა იყოვო?—როგორ თუ რა იყო! რომ იცოდე, თქვენს თავს რა ამბავი მოდის, ასე ადვილათ არ დაიწყებდი სირბილსო—უპასუხა მელიამ. —ჩქარა მითხარი, რა ამბავი არისო—განუმეორა კურდღელმა. მელიამ უპასუხა:—რა ამბავია და ამდგარა მთელი ხელმწიფის საბძანებელი და თუ სადმე არის კურდღლის რჯული, არ უშვებენ, სულ უნდა ამოწყვიტონო. —მაშ რაღა გვეშველება, სად უნდა წავიდეთო? შესჩივლა კურდღელმა. მელიამ უთხრა:—მიირბინ-მოირბინე სულ ყველგან, რაც კურდღლები იყოს, მოუყარე ერთათ თავი, მოდიო ჩემთან და მე იმისთანა ადგილს დაგმაღავთ, რომ ვერავინ ვერ მოგაგნოთო. კურდღელი მაშინვე გაიქცა, შეაგროვა საჩქაროთ, თუ სადმე იყვნენ კურდღლები, და მიიყვანა მელიასთან. მელია წაუძღვა წინ და მთელი ამდენი კურდღელთა გროვა მიიყვანა ერთი ხელმწიფის სასახლეში, გამოიხმო გარეთ თვითონ ხელმწიფე და უთხრა: ეს რიხი-რიხის ხელმწიფემ (რიხი-რიხის ხელმწიფე მეწისქვილეს დაარქვა მელიამ) მოგართვათ ძღვნათო. მელია დაბრუნდა უკან და რამდენიმე დღის შემდეგ კიდევ ტყეში წავიდა. უცბათ წინ მშველი გამოუხტა:—ჰაი, მშველო, მშველოვო! მიაძახა მელიამ. მშველი შეჩერდა და ჰკითხა:—რა არისო?—როგორ თუ რა არის! ამდგარა მთელი ხელმწიფის საბძანებელი და თუ სადმე არის მშველის რჯული, სულ უნდა დახოცონ, ერთიც აღარ უნდა გაუშვანო. —მაშ რა გვეშველებაო? მიუგო შეშინებულმა მშველმა. თუ მადლობელი იქნებით, მე გიშველითო—უთხრა მელიამ. მოუყარე თავი სულ ერთათ, თუ სადმე არის მშველები, მოიყვანე ჩემთან და მე იმისთანა ადგილს წაგიყვანთ, რომ სრულებით არაფ-

რის შიში გკონდესთო. მშველი მაშინვე გაიქცა, შეაგროვა, თუ სადმე იყვნენ მშველები, და მიუყვანა მელიას. მელია წაუძღვა მშველთა გროვას და მიიყვანა ისევ იმ ხელმწიფესთან, რომელთანაც კურდღლები მიიყვანა. ხელმწიფე გარეთ გამოვიდა, ვეზირებმა რომ უთხრეს: ძღვენი მოგართვესო. მელია წადგა წინ და მოახსენა ხელმწიფეს:—ეს მცირეოდენი ძღვენი კიდევ რიხი-რიხის ხელმწიფემ მოგართვათ, სურს თქვენთან დამოყვრება და თქვენს ქალიშვილს გთხოვსთო. ხელმწიფემ უარი ვეღარ უთხრა ნამეტანი პატივისცემის და ამისთანა ძვირფასი ძღვნის გამოგზავნის შემდეგ და უთხრა მელიას: დიდი სიამოვნებით, თუ კი მე ღირსს გამხდის და ჩემს ქალიშვილს ინებებს, მობრძანდეს საქორწინოთო. მელიამ ყოველიფერი სიტყვა მისცა ხელმწიფეს, დროც დაუნინა საქორწინოთ მოსვლისა და წავიდა. ხელმწიფემ დაიწყო დიდი მზადება: მიიწვია მთელი თავის საბძანებელი ქალიშვილის ქორწილისთვის. მოაწია ჯვრის წერის დრომ, მეწისქვილე გამოაწყო მელიამ კარგათ, გაასუფთავა; ჩააცვა სახელმწიფო ტანისამოსი და მივიდნენ ხელმწიფისას. დაიწერეს ჯვარი. ნეფე-დედოფალი შეიყვანეს სამეფოთ მოწყობილ სახლში. ნეფემ, როგორც დაინახა ის მშვენიერათ მორთული დარბაზი, რომლის მგზავსი სიზმარშიაც არ ენახა, თვალები გაუშტერდა, ზევით-ზევით ყურება დაიწყო და კინალამ წაიქცა. მელიას ჰკითხა ხელმწიფემ: რათ იყურება აქეთ-იქითო? მელიამ უპასუხა:—ეს, ბატონო, იმიტომ იყურება, რომ თავის სასახლის მოწყობილობასთან არ მოსწონსო. ნეფე შეიყვანეს უფრო კარგ მოწყობილ ოთახში. იქაც უარესათ გაუშტერდა თვალები. მელია უცბათ მივიდა ნეფესთან და ჩუმათ დაარბია, როგორც უნდა მოქცეული-

ყო. ხელმწიფის სასახლეში გაიმართა დიდი ღიბინი და შექცევა, თითქმის ორი კვირა მეტი იღიბინეს. მოაწია ნეფე-დედოფლის წასვლის ღრამაც, მაგრამ რა ჰქნას საბრალო ნეფემ, სად წაიყვანოს თავის მეუღლე, სახლი არა აქვს და კარი! წისქვილში ხომ ვერ წაიყვანს, მერე ისიც ხელმწიფის ქალიშვილს! ჩავარდა ნეფე ერთს საშინელს ფიქრსა და დარღში. დაუწყო მელიას ჯავრობა ამისთანა დღეში ჩაგდებისათვის და რა ექნა, აღარ იცოდა! — კარგი, ნუ გეშინიაო, უთხრა მელიამ, სახლსაც მე გიშოვნისო და წავიდა. მაყრებს დაუბარა: მე ეხლა წინ-და-წინ წავალ, ყველაფერს მოვამზადებ; რაც საჭირო არის, თქვენ ნელა-ნელა წამოდით და სადაც დიდი ცეცხლის ალი დაინახოთ ან ბოლი, იქ მოდითო. მელია წავიდა. ბევრი იარა თუ ცოტა, მივიდა ერთს დევების სასახლეში, სადაც სცხოვრობდნენ სამი ძმა დევი, ძალიან მდიდრები. მელია პირდაპირ მივიდა მღვევბთან ღე დიდგულათ ღე თან მწუხარების კილოთი შესძახა: — ჰაი, მღვევბო, დევებოვო! დევები უცბათ გარეთ გამოვიდნენ და ჰკითხეს: — რა ამბავიაო? რომ იცოდეთ, თქვენს თავს რა დიდი უბედურება მოელის ამ ცოტა ხანში, ასე თამამათ ვერ გამოხვიდოდით გარეთო, მიუგო მელიამ. — რა ამბავი ხდება, გვითხარი მალეო, უპასუხეს დევებმა. — როგორ თუ რა ამბავი? ამდგარა მთელი ხელმწიფის საბრძანებელი ჯარი და, თუ სადმე მღვევები კი მოიპოვება, სულ უნდა ამოსწყვიტონო. აგერ მოახლოვდნენ კიდევ, შუა გზაზე არიანო — უთხრა მელიამ. მღვევებს შეეშინდათ და უთხრეს: — რა გვეშველება მაშ ეხლაო? მელიამ უთხრა: — რა ექნა, ჩემი თავი თუმცა მე ძალიან მიყვარს, მაგრამ თქვენს სიკვდილს ჩემსას ვამჯობინებ და ჩქარა, თქვენ ნულარ იგვიანებთ, აგერ რომ

თივით სავსე დიდი საბზელი გაქვთ, დიდმა და პატარამ ამოიღეთ ნახევარი ის თივა, ჩაწეკით შიგ, არავინ დარჩეთ სახლში მყოფელი, თავზედ დაიყარეთ თივა და სულგანაბული დაიმაღეთ შიგ. მე გარეთ, ეზოს კარებზედ გაფიქრდები და თუ მოვიდნენ, ვეტყვი: აქ არავინ არის, სულ ყველა სადღაც წავიდნენ-მეთქი და იქნება გადარჩეთო.

მდევები მართლა ასე მოიქცნენ: ყველა საბზელში ჩაძვრნენ და თავზედ თივა დაიყარეს. მელიამ მაშინვე თივას ცეცხლი გაუჩინა და მდევები სულ მთლად ერთიან შიგ დასწვა. მაყრებმა, როგორც დაინახეს დიდი ცეცხლის ალი, რომელშიაც მდევები იწვოდნენ, იქ მივიდნენ და ნეფე-დედოფალიც იქ მიიყვანეს. რიხი-რიხის ხელმწიფეს, ანუ მეწისქვილეს, მდევების მდიდარი ოჯახი დარჩა საკუთრათ, ბევრათ თავის სიმამრზედ მდიდარი. მერმეთ თან-და-თან მიხვდა და ისწავლა ჭკუა, ისწავლა რაც ხელმწიფისთვის საჭირო იყო. მიიმხრო სხვადა-სხვა ხალხი, დაიმორჩილა ზოგიერთი სახელმწიფოები თავის რიხიანობით და ჭკუით, იმეფა დიდ ხანს და თავის სახელმწიფოს საქმეები კარგათ წაიყვანა.

ჭირი იქ დავტოვე და ლხინი აქ მოვიტანე.

ე ზ ე ა კ ი ღ ა ჟ ა ლ ი

(ზღაპარი; ჩაწერილი ჯავახეთში, სოფ. ქილდაში, გაგო შატბერა-შილისაგან)

იყო და არა იყო რა, ღვთის უკეთესი რა იქნებოდა, იყო ერთი კაცი. ის თვალით და ტანით ბუნებას მდიდრათ დაეჯილდოებინა; მაგრამ ის იყო მეტათ ლა-

რიბი და იძულებული გახდა მელორეობისთვის მოეკიდა ხელი და ამითი ეცხოვრა. როდესაც ოცდაშვიდი წლისა შესრულდა, იმან შეირთო ცოლათ ერთი მელორის ქალი. იმისთანა ცოლი ღმერთმა თქვენს მტერს შეჰყაროს, როგორც მას შეხვდა! ცოლი სულ იმას აყვედრიდა: ღარიბები რათა ვართო. მელორეთ მამაჩემიც მეჯავრებოდა და შენ-კი იმაზედ უარესიც ხარო! საწყალი ქმარი დილით აღრიან ადგებოდა, წავიდოდა ღორში, სალამოზე დაბრუნების დროს ფიქრობდა: აი ეხლა მივალ სახლში და იქნება ჩემმა ცოლმა ცხელი საქმელი რამე დამახვედროსო, მაგრამ იმისი ცოლი კეტით მიეგებებოდა და ერთ ორსაც უთავაზებდა იმ მშვენიერ მხარ-ბეჭეში. ასრე გაიარა ხუთმა წელმა. საწყალი მელორე უფრო და უფრო უფიქრდებოდა თავის მდგომარეობას და თავის ცოლის საქციელს. ერთ დღესაც წავიდა ღორში, ღორები საძოვარზედ გაუშვა, თითონ-კი დაჯდა ერთ ქვაზედა, დაიღო თავი ხელებზედ და მიეცა ღრმა ფიქრს. კარგა ხანი იფიქრა. ამ ფიქრებიდან გამოაღვიძა ერთმა ვიღაც უცხო კაცმა.—გამარჯობა შენი!—არ იცი ხორის ტყის გზა საით მიდისო?—ჰკითხა მგზავრმა, რომელსაც უკან რაედენიძე დატვირთული აქლემი მოსდევდა თავისი წინამძღოლებით. მწყემსი წამოდგა ზეზე, აიღო ჯოხი ხელში და გაუშვირა ხორის ტყის გზისაკენ და უთხრა:—აი, წახვალ პირდაპირ, ორ გზას შეხვდები, მარჯვენა გზა პირდაპირ ხორის ტყეში მიგიყვანსო. მგზავრმა მადლობა გადაუხადა, ამოიღო და ერთი ოქრო აჩუქა. სალამო მოახლოვდა. მწყემსმა შინისკენ გაიარეკა ღორები. კარი გააღო თუ არა, ცოლი მივარდა და შესწუწუნა:—შე წუწკო შენა, სულ მუდამ ესრე მშიერი უნდა ვიყო? სამი დღეა, სველი საქმელი. არ მი-

ქამია, თუ არ შეგეძლო ცოლის რჩენა რაზედ ირთავ-
დი!... მწყემსმა ჩუმათ ჯიბიდან ამოიღო ოქრო, მისცა
ცოლსა და უთხრა: — ქალო, ძლივს ღმერთმა მოგვხედა,
ჩვენი გამდიდრება მოინდომა და შენ-კი კიდევ მაგოდე-
ლას მიყვირი? აი ღღეს ხორის ტყეში ერთი დიდი ორ-
მო ვიპოვნე, სულ ამისთანა ოქროებითაა სავსე, ხვალ წა-
ვიდეთ და ჩუმათ გადმოვზიდოთო — შე სულელო, შე
გიყო, შენა! გუდა რო გაგვეყო და წამოგელო, ღმერთი
გავიწყებოდა! ადევ ჩქარა, აიღე დიდი ტომარა და წა-
ვიდეთ. ხვალე რაღას მოგვიტანს? იქნება ხელამდის
სხვამ ამოცალოს! შენ ხომ მაგდენს ქკუა არ გიქრის!...
ადევ, ჩქარა წავიდეთო! ბევრი ეხვეწა ქმარი: პატა-
რა დავისვენოვო, ძრიელ დაღალული ვარო, ან ერ-
თი ლუკმა პური შევქამოვო, მაგრამ ცოლმა მი-
სი ხვეწნა არ შეისმინა! რას იზამდა? ადგა და წაპ-
ყვა. ცოტა ხნის უკან ცოლი და ქმარი მიადგნენ
ხორის ტყეში ერთ ორმოს, რომელსაც იქაურები
ეძახდნენ „უძირო, ეშმაკის ორმოს“ და რომელსაც ზე-
ვიდამ ერთი დიდი ლოდი ეფარა. ცოლმა და ქმარმა
რის ვაი-ვაგლახით გადააგორეს ეს ლოდი. ქმარმა უთხრა
ცოლსა: — მოდი მე ჩავალ ამ ორმოში და ავავესებ ტომა-
რას ოქრო-ვერცხლით და შენ თოკით ამოსწიეო. ცოლ-
მა შაუტია: — შენ იმდენი შნო სად გაქვს, რომ ტომა-
რა აავსო, მგონი ნახევარი შიგ დატოვო? მოიტა ტო-
მარა, მე ჩავალო! ეს სთქვა თუ არა, გამოსტაცა ქმარს
ტომარა, ავიდა ორმოს თავზედ, ჯერ ტომარა ჩაადლო
შიგ და მერმე ჩაეშვა თვითონ. ქმარი ზევიდან უყურებ-
და. იმდენი ვერ მოასწრო ქმარმა, თვალი დაეხამხამებინა
და ცოლი პარტყა-პურტყით წავიდა ქვევით-ქვევით.
მწყემსმა დიდი წვალებით მიაცოცა ლოდი, დააფარა

ორმოს და თანაც მიაძახა:—აი შენი ადგილიც ვე იყოვო! აი ახლა შეირთე მდიდარი ქმარიო! სთქვა და გამობრუნდა უკან. ამ დროს ერთი შესაზარავი წივილი მოესმა; მაგრამ ამან ყურიც არ გაიბერტყა. თურმე, ნუ იტყვიო, ამ ორმოში ერთი ეშმაკი ყოფილა. ქალი რომ ზედ დაეცა, ეშმაკს შეეშინდა და ერთი ისეთი საშინლათ დაიწივლა. მწყემსი წამოვიდა შინისკენ და ისევ ისე დაიწყო ცხოვრება, როგორც ცხოვრობდა უცოლობის დროს. ორმოში-კი სულ სხვა ამბავი იყო: ამ ქალმა ეშმაკიც კი დასძლია! ახლა იმას დაუწყო ჩხუბი. იმდენს სცემდა, რომ საწყალ ეშმაკს გვერდები აღარ შეარჩინა! ბოლოს და ბოლოს, საქმე რომ გაუჭირდა ეშმაკს, ადგა და ორმოს პირთან ლოდს მიეკრა: ეგები აქ მაინც მოვისვენოვო. ქალს, რასაკვირველია, ძირიდან ზევით ამოსვლა არ შეეძლო, მაგრამ ქვევიდან შემოუბრიალებდა თვალებს და ერთს ისეთს დაუწიკინებდა, რომ საწყალი ეშმაკი მუშტის ოდენათ მოიკუნტებოდა! ასე გაიარა სამმა თვემ. ერთ დროს მწყემსმა თქვა: მოდი დავათვალიერებ, რა მოუვიდა ჩემს ცოლსო. წავიდა ტყეში და მივიდა ორმოსთან. ამ დროს ეშმაკს ფეხის ხმა შეესმა და იქიდან დაუძახა:—გეთაყვა ვინა ხარ იმისთანა სულიერი, მადლი დაიდე, ახადე ორმოს თავი და ამ ქალის ხელიდან გადამარჩინე და იცოდე, რომ ერთს დიდს ბედსა გწევო! მწყემსს შეეცოდე ეშმაკი, ახადა ორმო და ამოუშვა. ეშმაკმა დიდი მადლობა გადაუხადა და თანაც უთხრა:—მე ეხლა წავალ აღმოსავლეთისკენ, აღმოსავლეთის მეფეს ერთათ ერთი ქალი ჰყავს, შევალ იმ ქალში და გავაგიჟებ. იცოდე, ბევრს ეცდებიან, ბევრს წამალს მოლევენ, მაგრამ შენს მეტი ვერავინ მოარჩენს. შენ მოხვალ იმ პირობით,

რომ თქვენი ქალი ცოლად უნდა შემერთოთ, თუ მოვარჩინე-თქო. შენ, შემოხვალ თუ არა ქალის ოთახში, მე იქიდან გავქრები, წავალ და მაშინ შენ იცხოვრე მეფუარადო. ეს სთქვა და გაქრა ეშმაკი. არ გაუვლია იმის შემდგომ ორ-სამ კვირას, რო გაისმა ხმა: აღმოსავლეთის მეფის ქალი გაგიჟებულაო, ბევრი წამალი და ბევრი ექიმი მოღალეს, მაგრამ ვერა უშველეს-რაო. ეს რომ გაიგო მწყემსმა, მოაგონდა ეშმაკის სიტყვა, ადგა და გასწია აღმოსავლეთისკენ. ბევრი იარა თუ ცოტა, მივიდა სასახლესთან, შევიდა სამზარეულოში და დაუწყო კითხვა, თუ რა ანბავია, ან რათ არის ამდენი ხალხი დაღონებულიო. იქ იმას აუხსნეს ხელმწიფის ქალის მდგომარეობა. — მიმიყვანეთ მეფესთან, მიჩვენეთ ის ქალი, იქნება მე შევიძლო იმის მორჩენაო. მოსამსახურეებმა ერთმანეთს გადახედეს და გაიცინეს, მაგრამ მაინც მწყემსს აღსრულეს თხოვნა და მიიყვანეს მეფესთან. მეფემ უთხრა: — ბიჭო, შენ შეგიძლია ჩემი ქალის მორჩენაო? — მოვარჩენ იმ პირობით, თუ თქვენს ქალს ცოლად მომცემთო — მიუჯო მწყემსმა. — და თუ არ მოარჩენ, თავს მოგქრიო, — უთხრა მეფემ. — კარგია, დთანხმდა მწყემსი. შეიყვანეს ქალის ოთახში. მოხურა თუ არა კარები, იმის წინ გაჩნდა ეშმაკი და უთხრა: — მე ხომ ავასრულე ჩემი პირობა: ესლა შენ გახდები აღმოსავლეთის მეფედ და მაგ ქალსაც შეირთავ, მე-კი ესლა წავალ დასავლეთისკენ, იქაც მეფეს ერთათ-ერთი ვაჟი ჰყავს საცოლო, შევალ იმის ტანში და გავაგიჟებო. შენ იცოდე: არამც და არამც ჰრ მოხვიდე, თორემ იქვე გაგათავებო. გამოესალმა და გაჰქრა. შემოვიდა მეფე და რა ნახა თავისი ასული მორჯულებული, სრულ ჭკუაზედ, გაეხარდა დიდათ. მეორე დღესვე

გამართა ქორწილი და დაუთმო ტახტი თავის სიძეს. რამდინიმე ხნის შემდგომ გავარდა ხმა, რომ დასავლეთის ერთად ერთი ტახტის მემკვიდრე ჰქუაზედ შეშლილაო, ბევრი წამალი და ბევრი ექიმი მოღალეს, მაგრამ ვერაფერი უშველესო. დასავლეთის მეფემ შემოუთვალა აღმოსავლეთის ძველ მეფეს: „შენი სიძე მობრძანდეს ჩემი შვილის მოსარჩენად და ნახევარს სამეფოს საჩუქრად მივართმევო, და თუ არ გამოგზავნიო, მოვალ ჩემი ჯარით და სულ აგაკლებთო.“ ამ სიტყვებმა ძლიერ დააფიქრინა ახალი მეფე. იმას სულით და გულით უნდოდა მემკვიდრის მორჩენა, მაგრამ იმ წყეულ ეშმაკისა ეშინოდა. ბოლოს სთქვა: „მთელი ხალხის გაწყვეტას, ისევე სჯობიან მე მოვკვდეო.“ სიმამრმა ბევრი ურჩია ჯარიც წაეყვანა, მაგრამ დიდი უარი განაცხადა. ორი კვირის შემდგომად მივიდა დასავლეთის მეფესთან. იმან დიდი სიამოვნებით მიიღო იგი, აუხსნა თავისი შვილის მდგომარეობა და სთხოვა, რომ ეხმარა ყოველი წამალი მისი ერთად ერთის შვილის მოსარჩენად. მწყემს-ხელმწიფე შევიდა იმ ოთახში მარტო, სადაც მემკვიდრე იწვა და კარი მოკეტა. ამ დროს წამოდგა მის წინ ეშმაკი და შეუყვირა: — შენ არ გიბრძანე, რო აქ წამოსვლა არ გაბედო, თორემ გაგათავებ-მეთქი! ხელმწიფემ უთხრა მოწინებით: — მოიცა, ბატონო, მე შენთან მოვედი: ჩემი ცოლი ამოსულა ორმოდან და შენ საძებნელათ დადი-სო. — მაშ, გენაცვა, ტირილით უთხრა ეშმაკმა, ვგებო შენ ჯარს დაქერინო ის ქალი, სანამ მე დავიმალებოდე სადმეო! ესა სთქვა, გაალო კარი, გამოვიდა და ისეთი გაიქცა, რომ აქამდის ცხრა მთას გადივლიდა. ხელმწიფის მემკვიდრე განიკურნა და მწყემს-ხელმწიფემ მიიღო ნახევარი დასავლეთის სამეფო.

ხალხური ლექსები

(შეკრებილი კახეთში ზ. ჩხიკვაძისაგან).

შენ, მამუკა ჭავჭავაძე, ჭკვიანო და გონიერო,
ზღვის პირს გაზდილო ღერწამო, ბატონის კარს ოქმიანო!
კლენნი გაქებენ, თაყაღნი, უეინი კახს გეტყვიანო.
გომბორს ჯარი ჩამოსულა, თურღოზედ ¹⁾ ჩამოდიანო.
ქვა სტირის, ქვიშა დასძახის: მამუკას თავს სჭრიანო...
ახალ მოვისა პერანგსა, ძაღლი ღვეკები ხდიანო.
— წინანდლის ციხე მაღალო, რისთვის აკაკე ტიალო!..
ზედ მოწყობილო მარანო, სწოლო ფანჯარიანო...

—
ნანაბანთ ქალი ვიუფ,
სიუმიანთი ჰატარძალი,
მუტრუკები დამეკარგა,
ხედთ ავიდე თითის ტარი.
ვენახების ბოლოს ჩაველ,
იქ დამიხვდა უცხო კაცი,
ცხენი გვერდზედ გამიტარა,
გამიცინა, მიეო თვალი...
დედამთილი ესვეწება:
გაუშვი ეკ ჰატარძალი. ²⁾

¹⁾ წყლის სახელია.

²⁾ მეორე ვარიანტი.

ღაშარს¹⁾ მოვიდა თილიძე, გუფდიდით დაჯდა ხალხშია,
შემოხევივნენ ფშაველები, როგორც ბატონსა ემანია.

— შენ აქ არ მოგეტასვლება, დიდი ჰქენ ცოდო-ბრალა,
დასწვი, დასდატე ხოშორა, ცისკენ აუშვი ალია.
ნაკვეთაურის ჭერზოსა შენ შენსენ რკინის კარია,
დასჭერ სალუდე ქვაბები, ღმერთს მისდიოდა ჩქამია!

ზასუხა თილიძისა

ღამეხსენთ, ღაღო ფშაველებო, მალგრეთ თქვენი ჯგარია!
სამლოცვლად მომიუყანია თეთრი, ქურაი ხარია!

ეგ მაშინ გავარიგოდეთ, როცა გამოფა მთანია,
მტერსა ვინ ედგეს ასლოსა, ვის იფრო სჭრიდეს ხმალია.
უბისთავს²⁾ დაუენევი, ფშაველებო, თქვენი ცხვარია,
უბისთავს. დანათლებოდეს თილისძის ხვადის³⁾ ხალია.

დიდ ვენასში მივიდიოდი
ბართა და ნინაბითა,
ზევეთ შაკამ დამიძახა:
— აქ მობძანდი, მე რა გითხრა.
ერთი წიგნი დაეწერა,
დამსო, წამიკითხა წვრილათ:
დავიდალმე დამაუოლე,
ნუ დამაკლებ თითო ჯინსა,
ისეთ მტევანს გავიკეთებ,
ჰგავდეს მეწვრილმანის ვირსა,
ხანდისხან შემოხვიდოდე,
ღიმი მოკდიოდეს ზირსა.
საკაისოდ მოიკითხე

1) ფშაველების სალოცავია.

2) მთის სახელია.

3) ულაყი ცხენი.

სამამულე ჩემი რქისა;
საწნახელი მომიმზადე,
დაბლა მოუძართავ ჰინსა,
ისე კაცივსებ ქვევრებსა,
ცვარი ღღარ გედგეს სხვისა;
სულ დაკითრობ მეზობლებსა,
ვეღარ კადიდნენ ხიდსა,
ჭირი ბევრი მოკაშორა
და სირცხვილი მეზობლისა.

გუშინ რომ ვიყავ ღორშია,
ხაკალი ვნახე მტრისაო,
გაუწოდე და ვესროლე,
მოვარტეი გულის ჰინსაო.
ჩვენი ჰატარა გოგატა
ლეკს მოუღვია ქვეშაო...
— მიშველე, ძმაო გიორგი,
თქვენი ვარ განა სხვისაო!
აკრე დაბრუნდა გიორგი,
როგორც ბორბალი წყლისაო,
კაფა და კაფა ლეკები,
როგორც ტოტები ხისაო,
დახე სამშურაშვილსა:
ლეკს ეველივითა სთლისაო,
ჩემი ხანჯალი მეკონა,
შენიც ხომ კარგად სჭრისაო!

მადლიდგან გადმომდგარიყო
თვალ-ყუყუნ თეთრი ქალია,
ხელს მიქნეს: აქეთ წამოდი,
შინ არა ჩემი ქმარია!

ცინის საგებლად გაგზავნენ,
ქვა დასცემია თავშია,
მასრობელი მოვიდა:
ქალო, მოგიკლეს ქმარია.
სამასრობლო გავიდე,
სამასი სული ცხვარია,
იმასაც არ დავაჯერე
წელს შემოვარტეი ხმალია.

ომანის ლექსი

ეს ომანი ეაჭიშვილი
ტან წვრილი და სუფთა არის,
ბელაქონს შემოყარა,
ბაღჩა ნახა სამალაფი.
ნადირობას შეეყვია,
ყვირილობას ხოცა ხარი,
შვიდი კამბუჩი შაზვერა,
შვიდივ ზაქიანი არის.
ერთი ბატონსა აჩუქა,
რომელიც რომ კარგი არის,
ბატონმა მამული მისცა
სავენახეთ კარგი არის.

სესიას ლექსა *)

ვაი, სესიავ სესიავ, შენ წამიუვანე ტუეშია!
ნადირის ქებას მომიფევე თუთრომანთა სერშია.
შენ ემაგრე სერ-სერ წამო, მე უკან ნაკერჩხალშია.
სესიას ღორი აუდგა: მაღალია და მრეშია,
თოფი ზეზუდ მიაუჟდა, დამბახა მისცა მხრებშია.

*) მეორე ვარიანტი.

გამოქანდა და გამოშვრა ამ სისქე ბარძაყებშია,
ისი გვერდა ავირბინე, ერთი არ დამიხუნეშია.
შინ რომ მოველ დავიხნეშე: ვაიმე დედავ წელია!
შეჯღო, დედამ რა გიშველოს—მონადირისა წესია!

ნიბლაძემ სთქვა—უარაუღმა:

—სიტყვა გამომდის მართალი.

მთა და ბარი მახარია,

ზაფხულია თუ ზამთარი.

ბატონმა ქალაქს გამოგზავნა,

რო დადგა შუა ზამთარი,

საკზალი კარგი გამიწყო:

თართი, დოში და სთალი;

ამას ხომ არ დამაჯვრია,

ხურჯინს ჩამიდო ქათამი.

შუა გზაზედ რომ მიველი,

გულმა დამიწყო ფანცქალი:

ერთი ზატარა ხე იყო,

უღელი ხარის სთარი.

თუ ეს მტერი არ არის,

წამოკუსული რათ არის?

ამისგან შეშინებულმა

იქვე დავუარე საკზალი,

ისეთი მოვრბი თავ-თავ-ქვე,

როგორც რომ ქურდი თათარი.

რუსთ ხელმწიფე გადმობრძანდა,

ომი მოხდა ომარ ხნისა.

აღუქსანდრე ამიტორდა,

თვალზედ ცრემლი ჩამოსდისა:

რისთვის ავეევ თავბერასა,
ეს საქმე სულ მისგნით მჭირსა!
რათ არ ვიჯექ ქაზიუშია,
ღვინით არ ვიბანდი პირსა!...

ამ ძაღლსა მეღესიშვილსა უქებენ ხელსა, ფესსაო,
შემკობილობა უხდება—თოფ-იარაღი წელსაო.
კისერი ბუღას მიუგავს, თვალები უგავს მწვერსაო.
დადისტანი დაიბარა, წინ მოუძღოდა ღვესაო;
უვარელში შემოესია ფერას-ცვალების დღესაო.
ქალი და რძალი არჩია, გადაუყენა მთებსაო,—
სულ ფენ-შიშველა გარეკა, ქოში არ ეკრა ერთსაო.
ერთ სასახლეში შერეკა შვიდ დამესა და დღესაო...
ეს ძაღლი მეღესიშვილი სიტუვას ამბობდა ძნელსაო:
საბელადოში ავიყვან, შიგ ამოვარჩევ ერთსაო.
შევიდა გამთარჩია, დამეს ანათებს ბნელსაო.

ახმეტური ქალი ვიუავ, ახ, ნეტავი მეა!
უმარილი ვლესე, ვლესე, ფერი ვიჭარბეო;
თეთრი ცხენი მომიყვანეს, პირი ვარდიეო,
წითელი ცხენი მომგვარეს, გადავალაჯეო;
სუდრისაკენ წამიყვანეს, ეს მიამა მეო.
მღვდელმა რამ დაიგვიანა, ის მეწეინა მეო.
ოეური თქო ვუგდე, ქვეშ მოვიქცეო,
შევჯექ ცხენზედ და წაველი არ მოვიცადეო,
სოფლის ბოლოს რომ ჩავედი სახლი ვაკითხეო,
შევედი დერეფანშია, ლიტრა გავტენეო.
დედამთილი მომეგება „ახა, ვაკლან მეა!“
ჯვარის წინას მომატარეს, საჯდომს დავხედეო,
სუველანი ჰურსა სჭამენ.—ჰური მშანი მეო.

ასი კვერცხის კრბო-კვერცხი მარტო შეგტამეო.
დიდი ლუკები ვისროლე, ბოძს მოვეფარეო.
დედაშთილი ვტორე, ვტორე, მასლი გავტორეო,
მული კარს ეფარებოდა — „ღმერთო მიღხინეო!“
სამი დღის ჰატარძლივარ, ძმები გაფუარეო.

ნისშირმა სთქვა: მე მანვილე,
ვნახო ჩემი სამართლი.

— უველა ჩემით კეთდებოდა,
სახნისი და საკვეთელი,
კარგი თოფი, კარგი ხმალი,
კარგი იარაღი ჭრელი.

ამას ბამბა წამოუდგა:

— მე რითა მჯობს ფერი შენი?
ჩემი მუშა არ მოსცდება,
ჩიხრინი და საშენტელი.

ხარკის ჭია წამოუდგა:

— მე რითა მჯობს ფერი თქვენი?
თავადები დავამშვენე,
ახლა მივევ გლეხებს ხელი.

ამათ ცხვარი წამოუდგა:

— მე რითა მჯობს თქვენი ფერი?
ცალ მხარეზედ მატული მიძვეს,
სამ კუნჭულზედ — კვერი ეველი;
ბაკის კარებზედ ვუუდივარ,
შიგნით ბატანს გამოველი.

ნეტავ მანატრა, მანატრა,
ეს ნატვრა ამისდინაო:
მეზადის ქალსა მიქებენ,

ღოგინში ჩამიწვინაო!
მუკუზნის ღვინით დამათრო,
ახმეტას დამძინაო,
გოიორგი შეფე უმად მომცა,
ამილახვარი შინაო,
თორმეტი კოდი კორკოტი
ერთ ჭურად გამიჩინაო,
ლალის ეურის გალაფანი
ჭამათ დამიდგა წინაო,
სადაც დიდი ჭანდარია,
კოვზათა მომცა შინაო.

ნეტავ მანატრა, მანატრა,
ეს ნატვრა ამიხდინაო!
ოქროს სასახლე ამიგო,
გერცხლის ფანჯრითა წინაო,
მუხრან-ბატონი უმათ მომცა
ამილახვარა შინაო;
კახური ღვინო წითელი
მილებით მომიდინაო,
ჩერქეზის ქალსა მიქებენ,
ის გვერდით მომიწვინაო.

თქმულთა თამარ დედოფალზე

(ოსისაგან ნამბობი დ. ცხინვალში და ჩაწერილი თ. ალ. მანაბე-
ლისაგან)

თამარ დედოფალი იყო ერთი ძლიერი თათრის ხელ-
მწიფის ქალი. ძალიან ლამაზი იყო, ბევრი მთხოვნელიცა
ჰყავდა, მაგრამ არავის მისთხოვდა. ერთხელ მამამ უთხრა:
— ერთი დიდი ხემწიფის შვილი გთხოულობს და იმას
უნდა მისთხოვდეთ. თამარმა თავი გადაიკლა: გათხოვება
არ მინდაო. მაშინ მამა გაუწყრა და ციხეში დაამწყვდია,
მერე მოინდომა იმისი დატანჯვა. თამარი გულთ მისა-
ნიც იყო: გაიგო, რაც მოელოდა, წმეცხევეწა ღმერთსა:
ოლონდ აქედან გამომიყვანე, აღთქმა დაუდო, მოვიწა-
თლებიო. ღმერთმაც გაუგონა ლოცვა, გამოიყვანა და
ის ძალაც მისცა, რომ რასაც ინატრებდა, აუსრულდებოდა.
გამოფრინდა თამარი ციხიდან, წამოვიდა და
ბრუტ-საბძელაზე *) მოვიდა. ინატრა და სასახლე და საყ-
დარი აშენდა. იქ დაიწყო ცხოვრება და ცისკარიც იმასა
ჰყავდა დაქერილი, ცაზე აღარ იყო. იმასა ჰყავდა ერთი
მოახლეც. გამოვიდა ხანი-ბანი, თამარმა მოინდომა შავი
ზღვის პირას—იმერეთში წასვლა. აბა ვინ დაუშლიდა?
დაუძახა თავის მოახლეს, მისცა შვილი ოთახის გასაღე-
ბები და უთხრა:

— ამ ექვსი ოთახის გაღება შეგეძლოს, მაგრამ ამ
მეშვიდეს ხელი არ ახლო და არ გააღოვო. ადგა და
გადაჰფრინდა იმერეთში და იქ დადგა.

მოახლეს გულმა არ გაუძლო, მალე დააღო ეს.

*) ბრუტ-საბძელა მთის მწვერვალთა ოსტეთში.

ექესი ოთახი და ნახა, რაც რამ იყო, სიმდიდრე იყო, თუ რაცა. მეშვიდე ოთახის გაღება ვერ გაბედა ჯერ და ფიქრი დაიწყო: მოდი, რაც მომივა, მომივა და ამ მეშვიდე ოთახსაც გავაღებო, რა არის, რათ დამიშალაო? ბევრი აღარ იფიქრა ადგა და გააღო. უცბათ დაიფთხრიალა იმ ოთახში დამწყვედელმა ცისკარმა, გაფრინდა ცაში და გარემომო ღრუბელი შემოირტყა. თამარმა გახედა ცასა, დაინახა რომ ღრუბელში ცისკარი იმალებოდა. ბევრი ინანა და ინაღვლა, მეშვიდე გასაღები რათ მიეცეო, მაგრამ რაღას მოეწეოდა ადგა, საჩქაროთ შეაკმაზინა ცხენი და გამოეშურა ბრუტ-საბძელასაკენ: ეგება როგორმე საქმეს ჯუშველოვო. წამოვიდა იქიდან და გზაში თოვლა დაიწყო; ღაზში რომ ამოვიდა, ცხენმა ღარივით გაამკვლია მუხლზე მომდგარი თოვლი და იმ ადგილზე გაშენებულს სოფელს იმიტომ დაერქვა: „ღარი“. ზევით რომ ამოსცდა და გამოიარა გზა, თოვლი ცხენს ბეჭამდის მოადგა, იმ ადგილს დაერქვა „ონი“, *) სადაც ეხლა ონის ქალაქია. გამოაშურა კიდევ, მაგრამ ცხენმა ველარ შესძლო და მოკვდა. იმ ალაგს დაერქვა „კვდარო“, სადაც ეხლა სოფელი „კუდარო“ არის, ე. ი. მოკვდაო. ფეხით წამოსვლა აღარ შეიძლებოდა. გამოხედა დაღონებულმა თამარმა ბრუტ-საბძელასა, დაინახა სულ თოვლით ჩამოლესილიყო, ადგა და გაჯავრებულმა დასწყევლა: „შენ თოვლს თოვლმა მოასწროსო“. მას უკან ძველ თოვლს ახალი ასწრობს და იმიტომ ოსებში ზამთარია, თორემ ოსებში ზამთარს რა უნდოდა? სულ ვენახები იყო გაშენებული, ეხლაც ბევრია ნავენახრები და ქვევრები ოსებშიო.

*) ონი ოსურათ ბეჭს ჰქვია.

(ლეგენდა, ჩაწერილი ალ. კებურიშვილისაგან).

სოფელ გორაში ¹⁾ ერთი დიდი ტბა არის, რომელსაც სახელათ „ტაბაყუროს“ უწოდებენ. ეს ტბა დგას ერთ მაღალ ციცაბო კლდის ძირში და უჭირავს თითქმის ერთი ქცევის მანძილი სიგძით და ნახევარისა სიგანით. აღმოსავლეთის მხრით კლდე უძევს, ჩრდილოეთით, დასავლეთით და სამხრეთით თითქმის ნახევარმდის შემოზღუდულია ახალ-მოზარდი ლაფნის ჩირგვებით ღ ო რ ი-სამიოდ დიდრონი ლაფნისავე ხეებით, რომელთაც მაინცა და მაინც არ ეტყობათ დიდი სიძველე. დასავლეთით ტბას გაჭრილი აქვს პატარა არხი და ნელი დუღუნით გადაჩანჩქარებს კუბრივით შავი წყალი. პირველ დანახვაზე მნახველი დიდ განცვიფრებაში მოჰყავს და მართლაც განსაცვიფრებელია. ორი-სამი საყენის მანძილზე რომ მიუახლოვდეთ და მიწას ფეხი დაჰკრათ, რალაც ბაყა-ბუყი გააქვს, თითქოს ქვეშ ქვევრი იყოსო. ბევრმა გასინჯა ამ ტბის წყალი გამადიდებელი შუშით (მიკროსკოპით) და რა ნაირი მატლი ან ჭია უნდა იყოს მიწაში ისეთი, რომ ვერ შენიშნოთ გამადიდებელი შუშის შემწვობით; ათას ნაირი ჭია-ლუა დაფუსფუსობს შიგა. გარდა ამისა ამ ტბაში რალაც არა ჩვეულებრივი სიდიდის მექონე უნასებია (გველები).

¹⁾ ს. გორა ქუთაისის მაზრაშია და ძვეს სამხრეთ დასავლეთით ქ. ქუთაისიდან.

როგორც აქაური ხალხის ზეპირ-გარდმოცემა მოგვითხრობს, თურმე იმ ალაფს, სადაც ეხლა ტაბაყუროს ტბა არის, ოდესმე ერთი მოსახლე ყოფილა. იქ ყოფილა ერთი ქვრივი ქალი 4—5 წლის პატარა ბავშვით. როგორც ეხლა, ეგრეთვე უწინაც სკოდნიათ სოფლის ქალებს ხამის ქსოვა. სხვათა შორის იმ ქალსაც სკოდნია ეს ხელობა. ხარება დღეს დაუდგამს საქსლე და დაუწყია ხამის ქსოვა. ამ დროს გამოცხადებია ღვთისაგან მოგზაენილი ანგელოზი კაცის მგზავსუთ, მისულა ამ ქალის სახლში და უკითხავს მისთვის: — ქალო, რო ქსოვ, დღეს რა დღე არისო? ქალს სიცილით მიუგია: — ხარება და ხარხარებაო, ჩემი ქმარ-შვილის გახარებაო. შემდეგ ანგელოზს მიუთითებია მაქვაზე და უკითხავს: — ეს რაღა არისო? ქალს მიუგია: — ეგ მაქვა არისო. მაშინ ანგელოზს უთქვამს: — მაშ ქვათ იქეციო! ამ სიტყვებზე ქალი ქვათ ქცეულა! გაწყვეტილა შიწა და თან ჩაუტანია ქვათ ქცეული ქალი, ბავშვი და მთელი სახლიც. იმ ადგილს კი გაჩენილა ეს ზემოხსენებული ტბა. ამბობენ იმ სოფელში მცხოვრებნი, რომ ტბა უძირო არისო და დარწმუნებულიც არიან; უსინჯავთ ბევრჯერ და ას საეენზე მეტ თოკზე მობმული ქვა ჩაუშვით, მაგრამ ძირამდის ვერ ჩაუწევიათ. ამბობენ კიდევ და რწამთ კიდევ, რომ ვითომც ყოველ ხარება დღეს ტბა ამოიტივტივებს საქსლეს, სავარცხელს და რამოდენიმე ხანის შემდეგ ისევ ჩაიკარგება უფსკრულშიო. ძლიერ დიდი მაზარალებელია ეს ტბა აქაურ მცხოვრებლებისთვის. ვინ მოსთვლის, რამდენხე ხარი, ძროხა, ცხვარი და სხვა პირუტყვები ჩამხვალა ამ ტბაში. ამისათვის აქაურმა სოფლელებმა ბევრჯერ განიძრახეს თურმე ამ ტბის დაშრობა: უნდოდათ, რომ კარგა მოზრდილი არხი გაექრათ და წყალი გადა-

ეშვათ, მაგრამ ყოველთვის ხელი მოუცდათ თურმე. ეხ-
ლაც ფიქრობენ, მაგრამ აქაურ მოხუცებს საეჭვოთ მია-
ჩნიათ იმ წყლის გადაშვება და ტბის დაშრობა, რად-
განაც სჯერათ, რომ ის ღვთის ბძანებით გაჩენილი ტბა
არისო, ღმერთი ნებას არ მისცემს, რომ წყალი გადუ-
შვან და ტბა დააშრონო,

I

რაზე დგას სამყარო?

აფხაზის რწმუნებით, ჩვენი შვენიერი სამყარო დგას, უშველებელ ხარის რქებ შუა, თავზე. სამყაროს გვერდითვე ხარის რქაზე მუდმივით არის ანგელოზი ღვთისა, რომელსაც ნაბრძანები აქვს უფლისაგან: რაც დედამიწაზე ხვდება მას, უფალს, თავის დროზე მოახსენოს. შემოქმედის ბრძანებითვე ხარის წინ ყოველთვის, მოუშორებლათ არის ერთი დიდი კოლო. ეს უკანასკნელი ნებას არ აძლევს ხარს თავის ადგილიდან დაიძრას, რომ ამ მოძრაობის დროს ხარის რქიდან არ გადმოვარდეს ჩვენი სამყარო (ადუნეჟ). ხან-და-ხან ეს ხარი თავისი მტერი კოლოს შესაშინებლათ გაიქნევ-გამოიქნევს რქებს, რის გამოც ჩვენი დედამიწა დაიძვრის. აი, ამ დროს ჩვენ ვამბობთ: დედა-მიწა იძვრისო. თვითონ სამყაროს საძირკველი—ხარი—ვევებერთელა თევზის ზურგზეა გაჩერებული. თევზი კი უძრავადაა გაჩერებული ზღვის შუაგულას.

II

სამყაროს გაყოფა ღვთისა და ეშმაკ შუა.

ეშმაკი, სანამდი ეშმაკათ გადაიქცეოდა, იყო ანგელოზი და საყვარელი დის-წული უფლისა. უფალს ძალიან უყვარდა თავისი დის-წული და დიდ პატივის

ცემაში ჰყავდა. მაგრამ ამ სიყვარულმა და ღვთის პატივის
ცემამ გააამყა, გაასულ-დიდგულა იგი: ღმერთი არაფე-
რად, ჩააგდო და თვითონ ღმერთობა მოინდომა! აგრეთვე
უფალს მოსთხოვა ნახევარი სამყარო თავისთვის: „რადგანაც
მე შენი დისწული ვარო, სამყაროს ნახევარი მერგება
მემკვიდრეობითო“. უფალმა ყოველი ღონე იღონა, ყო-
ველი საშუალება იხმარა, შემცდარი ანგელოზი გონზე
მოეყვანა, თავისი ცოდვები შეენანიებინა, მაგრამ ამათ:
ველარ მოიყვანა გონს, ველარ მოარჯულა. მაშინ უფალმა
ეშმაკათ აქცია თავისი საყვარელი ანგელოზი და ვითომ
დათანახმდა ქვეყანის გაყოფაზე და უბრძანა ეშმაკს:
— რადგანაც ჩემზე უმცროსი ხარ *) შენ გაჰყავიო ორ
ნაწილათ ქვეყანა და მე ამოვარჩევ ჩემ წილსო.

— არაო, უბასუხა ეშმაკმა, შენ გაანაწილე და ჩე-
მთვის პირველათ მე ამოვიჩრევ ერთ ნაწილსო. უფალი
დათანხმდა და ასე გაჰყო ქვეყნიერობა: ერთ ნაწილათ
მცენარეულობა დასახა და მეორე ნაწილათ თვით მიწა,
ხმელეთი. მაშინ ეშმაკმა სთხოვა უფალს: — ერთი დღე
მადროვე, რომ დავფიქრდე, რომელი ნაწილი ამოვიჩრ-
ვიოვო. უფალსაც ეს უნდოდა და კიდევაც მისცა და-
ფიქრების ნება. ამ ერთ ღამეს უფლის ბრძანებით ყო-
ველივე მცენარე შეენივრათ აყვავდა და სანახავათ სა-
ნატრელი გადაიქცა. მეორე დღეს ეშმაკი ამ მცენარეთა
სიტუარფითა და სილამაზით მოიხიბლა და თავის წილ-
ხვედრათ მცენარეულება ამოიჩრია. უფალს გულის სა-
წადელი აუსრულდა. მაშინვე უბრძანა ურჩ ეშმაკს: თა-
ვისი წილი მცენარეულობა მიწიდან აეღო და სადაც.

*) აფხაზეთში, საცა ძმები იყაჭებთან, უმცროსმა უნდა გაჰყოს
გასაყოფი, რომ უფროსმა თავისს გემოვნებაზე უკეთესი წილი თა-
ვისთვის აირჩიოს.

უნდოდა, იქ წაეღო, მხოლოდ მიწისთვის კი მოეშორებოდა. ახლა კი მიხვდა ეშმაკი თავის შეცდომას, მაგრამ გვიანდა იყო. ასე და ამ რიგათ ღვთის გაჩენილი ქვეყანა ისევ მას დარჩა. მხოლოდ ეშმაკმა ეს გაჰბედა და სთხოვა: — იმათი სულელები მაინც მომეცი, ვინც ხიდან ჩამოვარდება და მოკვდებაო. ამ თხოვნაში უფალმა იმათ სულელები არგუნა ეშმაკს, ვინც ხეზე ასვლის დროს ღვთის სახელი არ მოიხსენა და არ თქვა: „ღმერთო, მშვიდობით ჩამომიყვანეო“.

III

რა არის მიზეზი მთვარის დაბნელებისა?

აფხაზის აზრით, ღამის კეკლუც გუშაგ მთვარეს უშველებელი ბუ (ატჲ, ატჲგ) ემტერება. ის მუდამ იმის ცდაშია, რომ როგორმე დაეცეს მთვარეს, ჩაჰყლაპოს და მით ისედაც ბნელი ღამე მთლად დააბნელოს. მაგრამ მას ამ საშინელი აზრის შესრულების ნების არ აძლევენ აფხაზნი, რისთვისაც აფხაზნი მუდამ გაფაციცებით თვალ-ყურს ადევნებენ მთვარის დაბნელებას და შეამჩნევენ თუ არა მთვარე ბნელდებაო, მაშინვე თოფების სროლას იწყებენ რომ ამით შეაშინონ ბუ და გააქციონ. *)

რათ არის მთვარეზე შავი ხალხები?

ერთ დროულ ქვრივ დედაკაცს ორი სანახავათ სანატრელი, კალმით აღუწერელი და ერთ გამოუთქმელი სილამაზის ვაჟი-შვილი ჰყავდა. დედას ამათ მეტი არა ებადა რა, მას ამათზე ამოუდიოდა მზე. ერთხელ დედამ შენიშნა, რომ მისი ვაჟები რაცხა უგულოთ და უმადოთ სკამენ შინ საქმელს. ამათ რამოდენიმე ხნის შემდეგ სულ

*) ესა ეს ჩვეულება დავიწყებას ეძლევა.

დაანებეს თავი საქმლის ქმას. ამ გარემოებამ დედა დიდ საფიქრალსა და საგონებელში ჩააგდო. გამოკითხვით ვერაფერი შეიტყო. „არა გვშიაო“ — ეუბნებოდნენ მას ყოველთვის, როცა საქმელს შეაძლევდა. მწუხარე დედამ ყოველივე ღონე იღონა, რათა შეეტყო ამ გარემოების ნამდვილი მიზეზი. იმან ჩუმ-ჩუმათ სულ შვილების მოქმედებას და ყოფაქცევას დაუწყო თვალ-ყურის გდება. აკი კიდევაც მიაკვლია მიზეზი. ერთხელ დილა ადრინათ ვაჟები გავიდნენ სახლიდან და ტყისკენ გასწიეს. დედაც მათ შორი ახლო დაედევნა უკან და აი რასურათი დაინახა მან: შუა გულ ტყეში, ამწვანებული ხის ჩეროში მისი ვაჟები ორი მზეთ-უნახავი ქალი-შვილის აღერსითა ტკბებიან, დებიან!... მათ წინ მოდის მწვანე ხავერდზე ნაირ-ნაირი საუცხოვო სასმელ-საქმელები!... საცოდავმა დედამ ამ სურათით შეშინებულ-გაბრაზებულმა: ვაი, თუ ჩემი თვალის სინათლე შვილები ამათ წამართვანო და მით საუკუნოდ დამაობლონო, იქვე ახლოს მდებარე ახალ ძროხის ნეხვს სტაცა ხელი, აილო ერთი მუჟა და, რაც ძალი და ღონე ჰქონდა — ესროლა მათ და ერთიანად გასვარა ორივე ქალი-შვილი. ერთი ამ ქალი-შვილთაგანი მაშინვე მზეთ იქცა, იქვე ახლოს წყლიან თუნგში ჩაძვრა, გაიბანა ტანი და ისე წმინდათ გასწია ზეცისკენ. მეორე კი მთვარეთ იქცა, ტანის დაბანას არ მიხედა და ისე გაეშურა ზეცისკენვე. თურმე ეს ქალი-შვილები მზე და მთვარე ყოფილან, რომელნიც მოხიბლულან იმ ვაჟების სილამაზით და ამიტომაც ქალი-შვილების სახით მათთან სიყვარულით ტკბებოდნენ. მზემ, როგორც უფრო გონიერმა, მაშინვე მოიშორა თავისი ქუჩკი; მთვარეს მიახმანევი და დღეს ჩვენ შავ ხალებათ გვეჩვენება. უგნურმა დედამ თავის უცოდინარობით ვაჟებს ბედნიერება დაუ-

კარგა და ქვეყანასაც მთვარის სინათლე გაუნახევრაო —
ამბობს აფხაზი.

V

რათ არ ზეშუქლიათ ძერებს მკათათვეში წყლის დაღვევა?

როცა დიდებული ქვეყნის გამჩენი წყალს აწეს-
რიგებდა ქვეყანაზე, მაშინ მან უბრძანა ყოველ სულ-
დგმულს, ამ საქმეში მონაწილეობა მიეღო, როგორც თვი-
თონ უფალი უჩვენებდა. ეს განკარგულება ამიტომ მო-
ახდინა უფალმა, რომ მაშინ ყოველი ცხოველი მეტ
პატივს დადებს წყალსო. ყველამ აასრულა ღვთის ბრძა-
ნება, გარდა ძერასი. ძერამ იურჩა და აღარ დაჰყვა
ღვთის ნებას, რისთვისაც უფალმა ეს სასჯელი დაუდო:
აღუკრძალა მკათათვეში, როცა უფრო პაპანაქება სიც-
ხეებია, წყლის დაღვევა. ამიტომაცაა, რომ საცოდავი ძერები
დაფრინავენ, დაყიალობენ და წყალს ეძებენ, მაგრამ სწა-კი
არ შეუძლიათ.

VI

რათ იცის კამბეჩია კარგი ცურვა?

როდესაც ცოდვებისა გამო ყოველად შემძლებე-
ლმა უფალმა გადასწყვიტა დაესაჯა ქვენიერება წარ-
ღვნით და ნოეს უბრძანა აეშენებინა კილობანი და შიგ
შეეყვანა ყოველ გვარი ცხოველის სათესლე და როცა
ნოემ აღასრულა ეს, მაშინ მან დაინახა, რომ კამბეჩის
საშენებლათ არჩეული ხარ-ფურ-კამბეჩი კარში დარჩა და
შიგ კილობანში მათთვის ადგილი აღარ არის. კამბე-
ჩის ხსენება რომ არ მოსპობილიყო, ნოე შეევედრა უფალს:
შეენახა ეს ხარ-ფურ-კამბეჩი. ღმერთმაც უსმინა ნოეს
და მისცა იმ ორ კამბეჩს შეძლება და შეგნება, რომ გაჰყო-
ლოდენ უკან-უკან ცურვით კილობანს. აი, რისთვისაც
დაღვესაც კამბეჩს ცურვაში ტოლი არა ჰყავს შინაურ
ცხოველებში.

მღწეული მდიდრის შვილი

(ლეგენდა, ხიზაბავრაში ჩაწერილი მესხი კ. გვარამაძისგან და
ნაამბობი ტატურათ ტეფოსაგან).

იყო ერთი მდიდარი და გამოჩენილი ვაჭარი, რომელსაც ერთათ ერთი ნანატრი დედის ერთავაჟი ჰყავდა. ეს ვაჭარი იქნობამდისინ სახელ განთქმული იყო, რომ ხელმწიფესთანაც-კი დიდი მისვლა-მოსვლა და დაახლოება ჰქონდა.

იმ ხელმწიფესაც ერთათ ერთი დედის ერთა ქალიშვილი ჰყავდა. რომ მოესწრა, იფიქრა: „ლუკმა გავარდეს და ჯამში ჩავარდესო“, ქალიშვილის გათხოება მაინც მინდა და გარეულის მიცემას, შინაურისა სჯობიაო, მოდი ჩემი მეგობრის ვაჟს მივცემ, მზითვათ—მთელ ჩემს სახელმწიფოსა და სიკვდილის შემდეგაც იმასვე დავუმიკვიდრებ ტახტსაო. ამ ნაირათ მოყვრობა მალე განუცხადა თავის მეგობარს. მასაც ესიამოვნა ხელმწიფის მოყვრობა და იმანაც ახარა თავის ვაჟი-შვილსა. შვილი საცლა მიეშურებოდა და ამიტომაც პასუხი ვერ მისცა მამას.

თავის საქმეზე რომ მიდიოდა შვილი, ერთი სახლიდან მოესმა რაცღა ტირილსავით. შევიდა და ნახა, რომ თავისი ნაცნობის ყოფილიყო: ჰყავდათ სულ-ამომავალი ყმაწვილი და იმაზედ გლოვობდენ და წუხდენ საწყალი დედ-მამა. შესვლისათანავე ვაჭრის შვილმა ნახა შემდეგი: გაჩნდა ხულის ამომრთმევი თავისი საშიშარი ცეცხლის

მახვილით, ამოართვა სული მომაკვდავს და გადასცა ანგელოზთა გუნდს, რომელიც იმ წამსვე გაბრწყინდა. იქვე და მათაც დიდის დიდებით და გალობით ზეცისაკენ გააუჩინარეს. ეს ჩვენება რა ნახა, შეშინდა, მარა მასთანვე გამხნევდა. მიუახლოვდა ქირის-უფალთა, რომელნიც მწარედ დაჰყვიროდნენ ცხედარს (მიცვალებულს) და უთხრა:—ნუ სტირით, თქვენი ქირიმე, ნუ, ნუ! მაგას რა უქირს?—აი, მე ვნახე, როგორ მიიბარეს ანგელოზებმა მავ პატარას სული და როგორ დიდის დიდების ქებით ზეცისაკენ გააფრინეს ღმერთისაკენ... იყოს ჩვენი სულის მეოხე; ეგ სატირალი-კი არა და სასიხარულოა მავის წაბძანება ზეცას: იქნება თქვენი სულის პატრონია. ნეტავი მეც მოვესწრებოდე იმ ნაირ ბედნიერებასაო!

რა მოუოხა მტირალ ქირის-უფალთ, გამოვიდა კარში. იქ დახვდა საშინელი სულის ამომღები და ჰკითხა:

— რას შეშინდი და გამხნევდი, ან და რას ნატრობდი, ქირის-უფალთ რომ უოხებდიო?

— ვნატრობ, მეც ამხადოთ სული ისე, როგორც იმ ყმაწვილსაო, რომ მეც მასთან ვიქნე ზეცას სასუფეველში ღვთის მაქებ-მადიდებლათაო.

— ეგ ადვილი საქმეა და აგხდი სულსაო—უთხრა ზეგაბრუნდა. შეშინებული ვაჟრის შვილი შეეკითხა:—როდის ამართმევ სულსაო?—როცა ცოლს შეირთავ და დაწვები მასთან, იმ დროსაო—თქვა და გაუჩინარდა სულის ამომღები.

ვაჟრის შვილი მეტათ დააფიქრა უკანასკნელმა სიტყვებმა: „როცა ცოლს შეირთავ და დაწვები მასთან, იმ დროსაო“. წავიდა სახლში დაფიქრებული. ამბობდა გულში: თუ შევირთე ცოლი, მოვეცდები და სიკვდილს

ხომ სიცოცხლე ჯობიან; აბა რაღათ მინდა ცოლი, თუ ვერ ვიცოცხლებო! ფიქრობდა მეორესაც: რომ, თუ მოკვდებოდა, სამაგიეროთ ცხონდებოდა და ცხონება წაწყმედას ხომ ჯობდა.

აი, ამ ორმა უდიდესმა და გამოუტყვეველმა ფიქრებმა შეიბჸრო და გაიტაცა ეს ყმაწვილი კაცი და ბოლოს გადაწყვიტა ასე: მე სულის ცხონებისათვის შევირთავ ცოლს, მარა არა ხელმწიფის ქალსა, რადგანაც, რომ მოკვდები, იმას დარჩება მამა ჩემის ქონება და რათ უნდა იმას ეს, როცა მამა მისის ქონება-სახელმწიფოსაც ვერ მოერევა შესაქმელათაო. სჯობიან ღარიბ-ღატაკის ქალი შევირთოვო, რომელსაც დავუტოვებ საქმელ პურსაო და ეს დიდი მადლიცააო.

მამას უარი განუცხადა ხალმწიფის ქალის შერთვაზე. ამის გამგონე მამას ეწყინა შვილია უარი და მოინდომა, როგორმე მოეყვანა ნებაზე. შვილი სულ უარზე იდგა. ერთხელ ვაჟის შვილი დაიარებოდა ქალაქს გარეთ სასეიროთა. დაინახა ერთი ქოხი, ღარიბის სამოსახლო. გაიარა იქ და ნახა, რომ კარ წინ შვენიერი და ლამაზი ქალიშვილი იყო ძველ აკონკილ ტანისამოსში გახვეული. წავიდა იმისაკენ. ქალიშვილმა რომ დაინახა შვენიერათ ჩაცმული სტუმარი, სიშიშვლის გამო ჩაქუქდა იქვე და დაიწყო მიკალთ-მოკალთიება. წინ რომ მოიკალთებდა, უკან უშიშვლდებოდა, უკან რომ იფარავდა, წინ ეშიშვლდებოდა. შეწუხდა და სირცხვილისაგან შეწითლებულმა და შექარხალებულმა დაიწყო სმასა-სმუსი. ყმაწვილი სტუმარიც შეწუხდა მის სიშიშვლეზე და უთხრა: — არა გიკირს რაო. — დედ-მამა გყავსო? ჰკითხა. სირცხვილით დამწვარმა თავი დაუქნია ნიშნათ: დიად მყავსო! — შინ არიანო? იმ გვარათვე ანიშნა: ვა-

ხლავთო. — აბა დამიძახეო — უთხრა ვაჭრის შვილმა. უცბათ წამოხტა, მოტრიალდა ზე შევარდა შინ. გამოვიდენ იმის დედ-მამა გარეთ ზე რო ნახეს უცხო ზე დიდი სტუმარი, მძიმეთ თავი დაუკრეს ზე მდაბლათ სალამი მისცეს. — ის ქალიშვილი თქვენიაო? შეეკითხა ვაჭრის შვილი. — ჩვენიაო, მიუგეს იმათ. — გათხოვილი ხომ არააო? — არ გახლავთო. ამოიღო ჯიბიდან ერთი ქაჭვი ოქრო და მისცა: აქედან ზოგი თქვენ ქამეთ და ზოგიც მაგ თქვენს ქალიშვილს უყიდეთ და ჩააცვით ტანზედო; მე მსურს შევირთო ცოლათ და მომავალ დროს წავიყვან და ჯვარს დავიწერო. — თქვენ თანხმა იქნებით ჩემ სიძეობაზედო? ამათ გაუკვირდათ: ეს ვინცლა დიდებულია და ჩვენ როგორ გვიკადრებს, თუ არ ხუმრობსო! ჯერეთ ვერა უთხრეს რა პირველ შეკითხვაზე, რადგანაც ხუმრობა ეგონათ; მეორე, კითხვაზე კი — თქვენი ნებააო, უთხრეს და ამპირობით წავიდა შინ ვაჭრის შვილი, რომ შეერთო და ნიშნულ დღეს ის ღარიბი ქალიშვილი.

მივიდა სახლში და მამას გამოუცხადა თავისი აზრი. მამას ეწყინა ზე თან უკვირდა, რომ ხელმწიფის ქალს არ ირთავდა ზე უბრალო დატაკს კი. რა რო ვერ მოიყვანა შვილი თავის ნებას, არც მისი ნება გატეხა იმ აზრით, რომ ოჯახი არ გაგვიცივდებო და გვარი არ ამოვარდებო: შეირთოს და ვინც უნდა — იყოსო.

ვაჭრის შვილმა გამართა შესაფერი ქორწილი და მიიყვანა თავისი დანიშნული ღარიბის ქალი. იქორწილა დიდუბულათ. სალამოს რომ შევიდენ ნეფე-დედოფალი საწოლ ოთახში და იხდიდენ ტანთ, მოარაკუნა ვინცლამ კარებს. გაუღეს კარი და ერთი მტირალი მათხოვარი ქალი შევარდა.

— თქვენ საბედნიეროთ მომხედეთ! ასე-ასე ამდენი წვრილ-შვილი ობლები მყავს, რავდენიმე დღეა, მათ არა უქამიათ რა, შიშველ-ტიტვლები, მშიერნი ტირიან და თვალებს მტიკნიან, რომ გვაქამე დედავ რამეო... გავიგე თქვენი გაბედნიერება და მოვედი, იქნება გადამარჩინოთ მათ უბედურების მზერასაო; ამაღამის ვახშამი შეაწიე ჩემ წვრილ-შვილს მშიერთ ობლებსო...

ადგა ნეტე და ტომარა ქადებით და ნახუქებით გაუესო, და მისცა: წაიღე და აქამეო.—ამდენს ვერ ვზილამო—უთხრა მტირალმა ქალმა.—სახლი შორს ხო არააო?—ახლოს გახლავეთო—მიუგო ქალმა. ნეტემ ჩაიკვა ნახევრათ გახდილი ტანსაცმელი ღ ფეხსაცმელი, წამოიკიდა ის ტომარა და დედოფალს უთხრა: შენ დაწვევი, მე ახლა მოვალო, და თვითონ გაჰყვა მტირალსა. შევიდა, ნახა მტირალი შიშველ-ტიტველა, მშიერი ყმაწვილები. ტომარა რომ ჩამოიღო, მიცვივდენ ყმაწვილები, აღარ აცალეს პირის გახსნა და მიგლიჯ-მოგლიჯეს კბილებით ტომარა, ამოიღეს ქადები და ნახუქები და დაიწყეს საცოდავთ გლეჯა და ლუქმება. რომ მოიბრუნეს სული, დაიჩოქეს და მალლა ხელ-აპყრობით დაიწყეს ლოცვა: „უფა, უფა!... ჩვენი ქადის მომტანს მიე დიდი დღე, რომ ბევრ-ბევრი მოგვიტანოს საქმელადაო.“

ამის მნახველი ნეტე დაბრუნდა შინისკენ და ზათ დაუბარა: ხვალაც მოდით მამა ჩემის სახლში და კიდევ გამოგიგზავნიან საქმელსო.

მივიდა შინ. დედოფალი დაწოლილიყო. გაიძრო საჩქაროთ. თვითონაც რომ დაწვა დედოფალთან და მიეხუტა, გაჩნდა სულის ამომღები და უთხრა: მოემზადე სასიკვდილოდაო!.. ნეტეს თავიდან ფეხებამდის შიშის

ზრიანტელმა და სასიკვდილო ჰაერმა დაუარა. ამ დროს გაჩნდა ანგელოზი და უთხრა სულის ამომღებს: ნულა ართმევ მაგას სულსა! უსმინა ღმერთმა მშვიერ-ობოლთა ლოცვასა და ვედრებასაო. მაშინ სულის ამომღები უჩინარი გახდა ანგელოსთანვე ერთად. დაწყნარდა შიშისაგან აკანკალებული ნეფე, გახარდა ამისთანა ხილვაზე და თავისი თავი დიდ ბედნიერათ ჩაადგო, თითქო მეორედ დაიბადაო, ისე ეგონა. მას შემდეგ ობოლთა და მშვიერთ უწყო ჭამა-სმა და შიშველთ შემოსვა და მის ცოლთან მამა მისის ქონებაზე ბედნიერათ ცხოვრებდა.

